

Anne Salonen

ISIEN VERTAISRYHMÄ
ISYYDEN MAHDOLLISTAJANA

Sosiaalialan koulutusohjelma
Ylempi AMK
2014

ISIEN VERTAISRYHMÄ ISYYDEN MAHDOLLISTAJANA

Salonen, Anne
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Maaliskuu 2014
Ohjaaja: Kumpulainen, Pasi
Sivumäärä: 79
Liitteitä: 7

Asiasanat: isyys, vertaisryhmä, isä-lapsitoiminta

Opinnäytetyössä kehitettiin ja pilotoitiin isyyttä mahdollistava isien vertaisryhmä. Vertaisryhmä kohdennettiin harjavaltalaisille, alle neljävuotiaiden lasten isille ja heidän lapsilleen. Työn lähtökohtana oli vain isille suunnatun toiminnan puuttuminen Harjavallasta.

Työn tietoperustassa käsitellään vertaisryhmän käsitettä, vanhemmuuden ilmenemistä isien vertaisryhmässä, isyyden miesnäkökulmaa sekä isä-lapsisuhdetta. Isyyden rooleja kotona ja vertaisryhmässä on pohdittu vanhemmuuden roolikarttaa soveltaen.

Toimintaa suunniteltiin Innokylän innovaatiomallia tukena käyttäen. Kehittämiselle merkityksellisiä menetelmiä olivat myös havainnointi vertaisryhmässä ja vertailu vastaavantyyppiseen äitiryhmään. Isiltä kerättiin kirjallista palautetta jokaisessa vertaisryhmän tapaamisessa. Koko pilotoinnin ajan toimintaa kehitettiin tehtyjen havaintojen sekä saadun palautteen perusteella.

Pilotoinnin myötä luotiin konsepti, jonka avulla toimintaa on tulevaisuudessa mahdollisimman helppo toteuttaa kunnan omana, vakiintuneena toimintana.

A FATHER PEER GROUP SUPPORTING FATHERHOOD

Salonen, Anne

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Master of Social Services

March 2014

Supervisor: Kumpulainen, Pasi

Number of pages: 79

Appendices: 7

Keywords: fatherhood, peer group, father-child activity

A father peer group supporting fatherhood was developed and piloted in this thesis. The peer group was targeted at fathers and their under four-year-old children in Harjavalta. The starting point of the work was the fact that Harjavalta was lacking such activity for fathers.

The concept of peer group, manifestation of parenthood in the father peer groups, man perspective of fatherhood, and father-child relationship are discussed in the theoretical part of the thesis. The roles of fatherhood at home and in the peer group have been reflected with the help of the role map of parenthood.

The activities were planned by using Innokylä's innovation model as a support. With regard to developing, observing in the peer group and comparing it to a corresponding mother peer group were also important methods. Written feedback was collected from the fathers in every peer group meeting. Throughout the piloting, activities were developed on the basis of the observations made and the feedback received.

This piloting resulted in creating a model by means of which activities can be realized as a municipality's own, established action as easily as possible.

SISÄLLYS

1	LÄHTÖKOHDAT.....	6
2	TIETOPERUSTA.....	7
2.1	Vertaisryhmä.....	7
2.2	Vanhemmuus isien vertaisryhmässä.....	9
2.3	Isyys miesnäkökulmasta	11
2.4	Isä-lapsi suhde.....	14
3	VERTAISRYHMÄTOIMINNAN TEHTÄVÄ, TARKOITUS JA TAVOITTEET .	16
3.1	Tavoitteena vakiintunut käytäntö.....	16
3.2	Perustelu vertaisryhmätoiminnalle	18
4	TUTKIMUKSELLISET KEHITTÄMISMENETELMÄT.....	20
4.1	Innokylän systeeminen innovaatiomalli	20
4.1.1	Ideoi	22
4.1.2	Kehitä	26
4.1.3	Toteuta.....	30
4.2	Havainnointi menetelmänä	32
4.3	Vertailu isille ja äideille järjestettyjen ryhmien välillä	34
4.4	Vanhemmuuden roolikartta	36
5	ISIEN VERTAISRYHMÄTOIMINNAN PROSESSIKUVAUS	37
5.1	Ennakkomarkkinointi.....	37
5.2	Ensimmäinen vertaisryhmätapaaminen	38
5.2.1	Suunnittelu ja toteutus	38
5.2.2	Havainnot	40
5.2.3	Tapaamisen arviointi	41
5.2.4	Muutokset seuraavaan tapaamiseen	42
5.3	Toinen vertaisryhmätapaaminen.....	43
5.3.1	Suunnittelu ja toteutus	43
5.3.2	Tapaamisen arviointi	44
5.3.3	Havainnot	45
5.3.4	Muutokset seuraavaan tapaamiseen	46
5.4	Kolmas vertaisryhmätapaaminen.....	46
5.4.1	Suunnittelu ja toteutus	46
5.4.2	Tapaamisen arviointi	48
5.4.3	Havainnot	48
5.4.4	Muutokset seuraavaan tapaamiseen	49
5.5	Neljäs vertaisryhmätapaaminen.....	50
5.5.1	Suunnittelu ja toteutus	50

5.5.2	Tapaamisen arviointi	51
5.5.3	Havainnot ja tarve muutokseen	52
5.6	Viides vertaisryhmätapaaminen	53
5.6.1	Suunnittelu ja toteutus	53
5.6.2	Tapaamisen arviointi	54
5.6.3	Havainnot	55
5.7	Koko vertaisryhmätoimintaa koskeva palaute	56
6	HAVAINNOT TOIMINNASTA JA ISYYDESTÄ.....	59
6.1	Toimintamuodot ja tilat	60
6.2	Isyyden roolit ryhmässä vanhemmuuden roolikarttaa soveltaen	62
6.2.1	Elämän opettaja	63
6.2.2	Ihmissuhdeosaaja	64
6.2.3	Rakkauden antaja	65
6.2.4	Huoltaja	65
6.2.5	Rajojen asettaja	66
6.3	Isyyden roolien eroavaisuudet kotona ja ryhmässä	66
6.4	Vertaisryhmätoiminnan merkitys rooleille	68
7	ISYYDEN MAHDOLLISTAVAN VERTAISRYHMÄTOIMINNAN UUSI KONSEPTI.....	69
7.1	Vertaisryhmätoiminnan ideointi ja kehittäminen	70
7.2	Markkinointi ja tiedottaminen	72
7.3	Toiminnan arviointi ja edelleen kehittäminen	73
8	POHDINTA.....	76
	LÄHTEET	78
	LIITTEET	

1 LÄHTÖKOHDAT

Kehittämistyö lähti liikkeelle havaitsemastani palvelutarpeesta isien ja pienten lasten yhteiselle toiminnalle. Isille ei Harjavallassa ollut tarjolla palveluita, joihin he olisivat lastensa kanssa voineet vapaasti osallistua ja joissa he olisivat kohdanneet muita isiä tai lapsia. Toteuttamisen mahdollistamiseksi pyysin kunnan varhaiskasvatusjohtajaa mukaan toiminnan suunnitteluun. Hänen kanssaan alettiin ideoida mahdollisia toiminnan muotoja, joita kunta voisi tukea ja kehitettiin suunnitelma isien vertaisryhmän pilotoinnista. Pilotoinnin aikana arvioin toimintaa koko ajan ja olin valmis muokkaamaan valmiita toimintasuunnitelmia ilmenneiden tarpeiden mukaiseksi. Päätaavoitteena oli luoda konsepti, joka mahdollistaa vastaavan toiminnan tuottamisen jatkossa, isien tarpeisiin mahdollisimman hyvin vastaavana.

Toiminta muotoutui jo ideoinnin alussa avoimeksi ryhmätoiminnaksi. Haluttiin tarjota rajatun ikäryhmän lasten isille mahdollisuus osallistua avoimeen toimintaan. Toiminnalla haluttiin mahdollistaa isyyttä isien omilla ehdoilla ja heidän omien tarpeidensa mukaan. Toiminnan aikana havainnoitiin isien keskinäisiä suhteita, isän ja lapsen suhdetta sekä isyyden ilmenemistä vertaisryhmätapaamisissa. Joitakin havainnoista on verrattu äitien vertaisryhmätoimintaan ja pohdittu ilmenneitä eroavaisuuksia. Tärkeimmiksi toiminnan kehittämisen kannalta nousivat havainnot siitä, millä keinoin isyys mahdollistuu isien vertaisryhmässä ja millaiset asiat luovat toimintaedellytyksen vertaisryhmätoiminnalle. Toimintasisältöjä sekä –käytäntöjä muokattiin ryhmätapaamisten välillä sekä isien kerätyn palautteen että tehtyjen havaintojen myötä.

Konseptissa on pyritty vertaisryhmätoimintaa järjestämällä mahdollistamaan sekä vahvistamaan isyyttä. Haluttiin tarjota isille toimintaa. Toimintaa, johon he voivat osallistua vertaisina muille toiminnassa mukana oleville isille toiminnan ulkopuolisesta elämäntilanteestaan riippumatta. Isyyden mahdollistajana ryhmätoiminta tarjoaa isille mahdollisuuden yhteiseen toimintaan lapsen kanssa. Isät itse kokivat anta-

missaan palautteissa toiminnan järjestämisen tärkeimmiksi syiksi isätoiminnan puutteen sekä toiminnan tarjoaman mahdollisuuden tekemiseen oman lapsen kanssa. Ajatus isyyden mahdollistamisesta on saanut tukea myös isien kommentteista siitä, kuinka ryhmätoiminnan aikana ei äiti vaikuta isän toimintaan isänä yhtä vahvasti kuin kotona.

2 TIETOPERUSTA

2.1 Vertaisryhmä

Samantyyppinen elämäntilanne toisen isän kanssa, lasten tuomat ilot sekä murheet toimivat suurena yhteisenä tekijänä isien välillä. Mahdollisuus tavata toinen isä, jonka kanssa voidaan tulevaisuudessakin jakaa kokemuksia sekä kysymyksiä isyydestä ja kunkin kehitysvaiheen muutoksista voi olla helpottavaa. Lähtökohtaisesti toiminnassa mukana olevat isät ovat kaikki mukana isän ominaisuudessa, eivät määriteltynä esimerkiksi sosioekonomisen asemansa mukaan tai lasten lukumäärän mukaan. Osalla perheistä tuttavapiiri on hyvinkin laaja, sisältäen paljon lapsiperheitä. Toisilla perheistä tuttavat rajoittuvat lähimpiin sukulaisiin, jos niihinkään. Kaikilla lapsilla ei ole myöskään ikäistään leikkiseuraa, erityisesti vanhempien ollessa joko huomattavan paljon omissa oloissaan tai tuttavapiirin rajoituessa lähinnä henkilöihin, joiden kautta ei lapsille tavoiteta oman ikäistä leikkiseuraa. Lapsen kehitykselle merkityksellinen mallioppiminen jää näin äärimmäisen pieneksi kun mahdollisuutta ottaa mallia muista lapsista ei ole. Myös isät voivat vertaisryhmässä ottaa mallia muiden isien käyttäytymisestä ja saada vinkkejä muiden kokemuksista oman isyytensä kehittämiseksi.

Vertaisryhmässä yleisesti on kyse ryhmästä, johon osallistuvat ovat jollain tapaa samankaltaisessa elämäntilanteessa. Vertaisryhmätoiminta perustuu mahdollisuuteen jakaa omia kokemuksia sekä ajatuksia ja saada niitä muilta ryhmään osallistuvilta. Ryhmän tarkoituksena on, että siitä hyötyy jokainen siihen osallistuva. Vanhemmuutta tukevat vertaisryhmät pyrkivät ennen kaikkea tuottamaan vanhemmalle voimia nauttia enemmän vanhemmuudesta. Erityisen tärkeää osallisuuden mahdollisuus

vertaisryhmään on silloin, kun luonnollista tukiverkostoa on vain vähän tai se toimii huonosti. Vertaisryhmässä toimitaan kunnioittaen erilaisuutta, vaitioloa ja erityisesti vapaaehtoisuutta. Mannerheimin Lastensuojeluliiton vertaisryhmätoiminnan periaatteina pidetään lapsen ja lapsuuden arvostusta, yhteisvastuuta, inhimillisyyttä, suvaitsevaisuutta ja iloa, jotka sopivat erinomaisesti myös kaikkien toteutettavaan vertaisryhmätoimintaan. (Järvinen, Nordlund & Taajamo, 2006. 16-19.)

Vertaisryhmän kokoontumisilla on yleensä tarkoitus sekä tavoite. Ne ohjaavat sitä, millaiseksi vertaisryhmätoiminta muotoutuu. Tarkoituksen ja tavoitteen merkitys ovat suuret ryhmään osallistuville, sillä elleivät he saa ryhmästä toivomaansa, ryhmä helposti jopa lakkaa toimimasta. Ryhmän tarpeet nousevat perheiden arkielämästä, jonka vuoksi merkitys vanhemmuuden, hyvinvoinnin sekä elämönhallinnan tukemisessa on suuri. Ryhmän asiataavoitteen on oltava samassa linjassa ryhmän perustehtävän kanssa. Asiatiedon jakamisessa voidaan käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita, mutta samalla on muistettava osallistujien itse olevan asiantuntijoita. Kokemuksellinen asiantuntijuus ja sen jakaminen muille toteuttaa vertaisryhmän peruseriaatetta. Ryhmään osallistuvilla ei pääasiassa ole selkeää kuvaa omista tavoitteistaan, mutta henkilökohtaisten tavoitteiden voidaan ajatella konkretisoituvan ryhmään kohdistuvina odotuksina. Henkilökohtaisissa tavoitteissa voi tapahtua muutosta ryhmän toiminnan edetessä ja sen vuoksi ryhmässä odotuksista keskusteleminen on arvokasta ja niin voidaan ohjaajatasolla kohdentaa ryhmän tavoitteita uudelleen. MLL:n Lapsiperhe-projektissa v.1996-2000 vanhempana jaksamisen helpottuminen, vertaistuen saaminen sekä virikkeiden ja vaihtelun saaminen olivat nousseet päällimmäisiksi tavoitteiksi ja odotuksiksi. Vertaisryhmätoimintaa voidaan pitää yhtenä sosiaalisen tuen muotona siinä mahdollistuvan voimaantumisen myötä. Yksilön ja vanhemmuuden identiteetti rakentuu sekä muotoutuu vertaisryhmässä toteutuvassa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Vanhemmuuden tukena vertaisryhmä voi parhaimmillaan olla vanhemmalle henkireikä ja mahdollisuus tavata vertaisiaan. (Järvinen ym. 2006. 19-22.)

Mukaan Harjavallassa järjestettyyn isien vertaisryhmätoimintaan kutsuttiin kaikkia harjavaltalaisia isiä, joilla on perheessään lapsi joka on alle neljävuotias. Iän raja on tehty ainoastaan toiminnan käytännön suunnittelun helpottamiseksi sekä isien suuren määrän rajaamiseksi. Vertaisuuden toteutuminen on myös todennäköisempää lasten ollessa samaa ikäluokkaa kaikkien isien keskuudessa. Isäryhmän tarjoama

mahdollisuus sekä isien että lasten vertaisuuteen on oleellinen osa toiminnan järjestämisen syytä. Voidaan toimia yhdessä yhden asian hyväksi tai pohtia yhdessä ratkaisua mahdolliseen ongelmaan. Isäryhmätoiminnassa on vertaisuuden lisäksi malliopimiselle hyvä mahdollisuus. Erityisesti niille isille joilla ei ole isyyden mallia, voi vertaisryhmätoiminta tarjota hyvän mahdollisuuden seurata muiden isien toimintaa ja saada itselleen keinoja toimia paremmin isänä omalle lapselleen. Luonnollinen leikkiminen lapsen kanssa yhdessä, lapsen erilaiset positiivisen huomioimisen tavat ja lapsen ymmärtämisen helpottuminen antavat mahdollisuuden kehittyä isänä.

2.2 Vanhemmuus isien vertaisryhmässä

Kokonaisuudessaan perheen sekä vanhemmuuden määrittely on muuttunut. Vanhemmuudesta on tullut valinta ja erilaisia perhemuotoja on lukuisia. Maatalouden yhteiskunnasta teolliseen ja jälkiteolliseen yhteiskuntaan siirtyminen on tuonut mukanaan perinteisenä pidetyn perhemuodon rinnalle muun muassa avoliitot, yksivanhempaisuutta, lapsiluvun pienentymistä sekä uusperheet. Kulttuurisesti erilaiset perheratkaisut alkavat jo olla yleisesti hyväksytyjä. Perheen määrittely on moninaistunut, voi valita itse minkä kokee itselleen perheeksi. Vanhemmuuden valinta on mahdollistunut, mutta silti vanhemmuus nähdään keskeisenä osana kasvatusta. Valitessaan vanhemmuuden, huolimatta siitä millaisessa perhemuodossa lapsen kasvattaa, kohtaa jokainen elämänmuutoksen. Vanhemmuus tuo elämään uudenlaista tarkoitusta. Vanhemmuuden myötä koetaan täytetyksi yksi ihmisyyden kriteereistä ja toisaalta tyydytetään omaa hoivaamistarvetta. Vanhemmuudesta kieltäytymisen taustalla voi näyttäytyä lapsen tuoma sitoutuminen muuhun kuin esimerkiksi oman uran luomiseen. Kasvatustavoitteiden asettelu on myös muuttunut. Aiemmin lapsista haluttiin jatkajia omalle työlle, nyt yhteiskunnan muutosten myötä myös tavoitteet työteliäisyydestä ja ahkeruudesta ovat alkaneet siirtyä kohti sosiaalisen joustavuuden sekä yhteistyönkyvyn tärkeyttä. Kasvatustavoitteiden ja keinojen muutos sisältävät myös toisen puolen, jossa lapsen kanssa neuvotellaan pienimmistäkin asioista, olematta enää varsinaisesti kasvattaja. Kasvatuksesta on tullut tavoitteellista ja tietoista toimintaa, vanhemmuus ja siihen valmentautuminen on saanut merkityksen lapsen kehityksen tukijana. (Korhonen 1999, 25-28.)

Itsestä ja omasta persoonasta otettavan vastuun lisääntyminen muista kannettavan vastuun sijasta näkyy vanhemmuuden ja perhe-elämän roolien uusina muotoina sekä niiden moninaistumisena. Toisaalta valinnanvapaus yksilönä on lisääntynyt, tuoden kuitenkin tullessaan vastuun ja pakon omien valintojen tekemiseen. Aiemmin yhteiskunnan normittama ”normaali” on muuttunut oman elämän yksilöitymiseksi. Yksilöityneen elämän läpi kulkemiseen on löydettävä itse tie ja tehtävä sen onnistumiseen liittyvät valinnat itse. Osalle yksilöityminen antaa mahdollisuuden toteuttaa valinnan vapautta ja tehdä yksilöllisiä ratkaisuja, mutta osalle yksilöityminen asettaa hyvin suuria haasteita selviytyä haasteiden ja loputtoman itsereflektion yhteiskunnassa. Kasvatuksen yksilöllisyyden korostuminen tuo paineita kasvattaa lasta yksilölliseksi persoonaksi taitoineen ja piirteineen. Pärjääminen on usein kiinni yksilöllisistä taidoista, joten lapsia pyritään kasvattamaan heitä ”paremmaksi” muuttaen, suunnaten jo pienenä tulevaisuuteen. Tämä voi helposti johtaa siihen, ettei anneta lapsen kasvaa omaa tahtiaan itse ja anneta asioiden edetä omalla painollaan. (Korhonen 1999, 28-30.)

Vanhemmuuden muutos näkyy erityisesti vanhemmuuden eriyttämisenä parisuhteen ja perheen instituutiosta. Vanhemman asema on murroksessa myös lainsäädännön uudistumisen myötä. Se mikä oli ennen vain vanhempien asia, on nyt julkisten auktoriteettien asia. Lasta suojellakseen havaittuihin epäkohtiin lapsen kasvussa ja kehityksessä on oikeus ja velvollisuus puuttua. Oikeudellinen asema on lapsella ja vanhemmilla, molemmilla erikseen. Vanhemmuuden ja kasvatuksen julkistuminen on pakottanut vanhemmat pohtimaan arvojaan ja toimintatapojaan asiantuntijoiden pyrkimyksiin suhteuttaen. Ammattilaisten lisäksi vaatimus oikeanlaiseen kasvatukseen sekä sen oikein ajoittamiseen on yhteiskunnallisesti asetettu vanhemmille. Lasten kehitys ja käyttäytyminen on normitettu, tähdätään lapsuuden sijasta aikuisuuden onnistumiseen. Vanhemmuudesta on tullut velvoittava elämäntehtävä. (Korhonen 1999, 30-33.)

Yksi luonnehdinta kolmesta erilaisesta tavasta vanhemmuuteen ovat vanhemmuuden hylkääminen, vanhemmuuden symmetrinen malli ja traditionaalinen vanhemmuus. Vanhemmuuden hylkäämisen ajatellaan pääasiallisesti olevan naisen valinta. Ajatus yksin jäämisestä koetaan yksilöitymisenä ja usein pyritään hyvään urakehitykseen. Miehiin ei vanhemmuuden hylkäämistä liitetä samalla tavalla, sillä miesten ajatellaan

voivan toteuttaa sekä hyvää urakehitystä että vanhemmuutta. Vanhemmuuden symmetrinen malli tarkoittaa vanhemmilta perityn mallin hylkäämistä ja oman, uuden mallin luomista. Sukupuolirooleja murretaan tarkoituksenmukaisesti, tehden kompromisseja tilanteiden niin vaatiessa. Lapsista huolehtimisen ei ajatella tarkoittavan oman elämän tai identiteetin hylkäämistä. Traditionaalinen vanhemmuus on omilta vanhemmilta perittyä. Otetaan käyttöön omasta perheestä saatu malli toimia vanhempana. Tähän liittyy hyvin traditionaaliset sukupuoliroolit, joiden lisäksi esimerkiksi mies voi kokea sosiaalista painetta osallistua perhe-elämään. (Korhonen 1999, 44-45.)

Isien vertaisryhmätoiminnassa vanhemmuuden merkitys on olennainen. Vanhemmuus ja isyys olivat jokaista paikalla ollutta isää yhdistävä tekijä. Jokaisella isällä oli ryhmään osallistuessaan jo kokemusta vanhemmuudesta ja myös oma käsityksensä siitä kuinka vanhempana haluaa toimia. Perheiden väliset erot vanhemmuuden roolijaoista ovat varmasti moninaiset ja ryhmässä isillä oli mahdollisuus jakaa omia kokemuksiaan sekä kuulla muiden isien kokemuksia vanhemmuudesta.

2.3 Isyys miesnäkökulmasta

Isyyteen ja miehisyyden identiteettiin on liitetty historiassa ensisijaisesti auktoriteetin asema. Isät olivat perheen ensisijaisia elättäjiä ja jopa vuoteen 1930 saakka vain isillä oli oikeus olla lapsen virallisia huoltajia. Käytännössä isien rooli kasvattajina oli vielä kotipiirissä työskennellessään opettaa pojille oma ammattinsa. Muutos isyyteen tuli miesten lähtiessä palkkatyöhön, isästä tuli poissa kotoa oleva maksaja. Tämän hetken isyydessä on entistä vähemmän tilaa ”perheen päälle” ja tämä tila jaetaankin yhä useammin vaimon kanssa. Isyys modernissa yhteiskunnassa on hyvin moninainen. Isyyteen ja miehisyyteen liitetään helposti erityisesti suomessa sosiaaliset ongelmat. Julkisesti keskustellaan tasavertaisesta vanhemmuudesta ja kannustetaan miehiä ottamaan rooli isänä. Isyyden muutos ei tutkimusten mukaan ole henkilökohtaisella tasolla saavuttanut julkisuuden isyysihannetta. Tämän hetken isyyttä ei voida enää normittaa, autoritaarinen isyys on korvautunut erilaisella isähahmolla. Autoritaarisuuteen liittynyt moraalimallien ja normien opettamisen tilalle on muotoutunut isyyden malli, jossa isien oletetaan osittain luopuvan auktoriteettiasemastaan ollen

lapsilleen läheisempiä sekä vastuullisemmassa suhteessa heihin. Kokonaisuudessaan tutkijat ajattelevat miesten seuraavan omien isiensä mallia eniten silloin, kun kuva siitä on heillä itsellään myönteinen. Kielteisiä piirteitä isät pyrkivät muokkaamaan siten, etteivät välitä samaa mallia enää omille lapsilleen. (Korhonen 1999, 81-84)

Isyyden tämän hetken ihannemalli eroaa aiemmasta isyyden mallista huomattavasti, voidaan puhua lähes vastakkain asettelusta. Ankaruuden, epätasa-arvon, emotionaalisen etäisyyden ja kurikasvatuksen toinen puoli on isä, joka on lapsen hoidossa mukana jo syntymästä saakka, viettää paljon aikaa lastensa kanssa ja osallistuu kotitöihin. Ihannemalli jää kuitenkin usein isiltä saavuttamatta, sen ollessa muualta annettu. Isyyden ihanne mallin ja miehisyyden yhdistämisen kysymykset ovat haastavia. Miehet toivoisivat voivansa antaa miehisenä isänä lapselleen jotain arvokasta. Vaatimus miehisyyden muokkaamisesta vastaamaan haluttua ”ihanne-isyyttä” on koettu epämiellyttävänä. (Sinkkonen 1998, 18-19)

Samoin kuin perheinstituutio on moninaistunut yhteiskunnan murroksessa, on muutos isyydessäkin selvä. Isyys on pilkottu biologiseen, sosiaaliseen ja psykologiseen isyyteen, joiden lisäksi on vielä ”teoreettinen isyys”. Biologisesti isänä oleva on olemassa lapsilleen biologisena ja usein rahallisesti lasta tukevana, mutta isän roolia elämässä muutoin voi toimittaa joku muu. Biologinen isyys voi olla myös ”teoreettista isyyttä”, jolloin isyyttä ei käytännössä ole eikä isä ole osa lastensa elämää millään tavalla. Sosiaalisen isyyden merkitys on huomattavan hämärtynyt. Siihen ei katsota tarvittavan tiettyä miestä, kuten biologista isää. Sosiaalisesta isyydestä on ennemminkin tullut asia, joka on tapa olla suhteessa lapseen. Sosiaalisen isyyden määritelmän voikin täyttää joku, jolla on vain siihen sopiva rooli lapsen elämässä. Rooli voi muodostua esimerkiksi lapsen kanssa samassa taloudessa asumisesta ja sen myötä lapsen elämään osallistumisesta. Isyyden merkitystä isille ei tulisi isyyden mureneemisesta huolimatta unohtaa. Isyys kannustaa miehiä toimimaan toisten parhaaksi, lakien mukaan, kunnan kansalaisina. Isyyden myötä voi toimia lastensa parhaaksi, vaikuttaen lapsen persoonallisuuteen ja identiteettiin, siirtäen arvojaan sekä kulttuuriaan heille. Tähän psykologisella isyydellä on suurin merkitys. Kiintymyssuhde isään ja erityisesti lapsen ajatus siitä, ketä hän pitää isänään määrää psykologisen isyyden kohdentumisen. Psykologisen isyyden syntyminen ei ole automaattista, vaan se syntyy kiintymyksen ja molemminpuolisen luottamuksen myötä. Vaikka suhteen

syntyminen ei ole automaattista, se useimmiten syntyy isän ollessa lapselle läsnä ja osallistuessa lapsen elämään jo tämän syntymästä lähtien. (Sinkkonen 1998, 20-22, Huttunen 2001, 65.)

Isyyden oppiminen alkaa jo varhaislapsuudessa. Muutamien vuosien ikäisenä pojat ovat ottaneet omista isistään mallia toteuttaen oppimaansa leikeissään harjoitellen torumista sekä kehumista ja isiksi tultuaan he alkavat toteuttaa samaa omille lapsilleen. Isyyteen tai vanhemmuuteen ei voi kuitenkaan valmistautua. Osa miehistä on opiskellut aiheeseen liittyviä ammattiaineita, mutta se ei tee heistä isejä. Vanhemmuudelle on nyky-yhteiskunnassa asetettu kovia onnistumisen vaatimuksia. Aiemmin kun yhteiskunta ei vaatinut vanhemmuudelta niin paljon, oli vanhempien helpompi luottaa itseensä. Mallin isyyteen on saanut omalta isältään, loput on jokaisen isän opeteltava. Heti alussa luotu itsestään selvä, terve suhde lapseen on helpompi luoda osallistumalla mahdollisuuksiensa mukaan lapsen hoitoon jo heti tämän syntymän jälkeen. Isyys kehittyy lapsen kasvaessa ja isän ollessa mukana lapsensa elämässä konkreettisesti. Spockin mukaan isyyden haaste miehille voi olla myös kiireisyys, jolloin perheelle jäävä aika on hyvin vähäistä. Kiireisyyden myötä tunnetaan syyllisyyttä vähäisestä ajasta ja pyritään usein korjaamaan vähäistä jäävää aikaa olemalla lapselle kaveri. Kiireen ollessa isyydelle haaste, tulisi isän pysähtyä pohtimaan, onko kyseessä todella kiire, vai onko kuitenkin kyse siitä, ettei oikein viihdy lastensa kanssa. Spock kirjoittaa viihtyvyyden haasteiden tuovan mukanaan tarpeen keksiä kokoajan jotakin erikoista tekemistä, jotta molemmat, isä ja lapsi viihtyisivät paremmin. Viihtyvyyden voi ajatella lisääntyvän lapsen kasvaessa vielä hieman, jolloin on helpompaa keksiä mielekkäämpää tekemistä. Viihtyvyyteen lasten kanssa voi vaikuttaa isän olemisella lapsen kanssa heti tämän syntymän jälkeen. Isä voi opetella millainen hänen lapsensa on, kuinka hänen kanssaan ollaan ja kuinka häneltä saa rakkautta sekä kuinka sitä hänelle voi osoittaa. Tavalliset asiat, kuten kotitöiden tekeminen yhdessä ovat sitä mitä lapsi isältään kaipaa. Ilottelu ja erilaiset jännittävät kokemukset ovat siihen sopivassa määrin silti hyvä lisä. (Spock 1990, 41-43, 45-49)

Kaikkeen yllä kuvattuun isyyden moninaisuuteen ja suureen murrokseen voi isien olla vaikea vastata. Isäksi kasvamisessa on haasteita jokaisella ja isyyden erilaiset muodot, työelämän ja perheen yhteensovittaminen, jotkin stereotypiset isyyden olemukset sekä kokemukset oman isän isyydestä voivat haastaa oman isyyden kehitty-

mistä. Vaikka isyyden ihanteet ovat varsin tarkentumattomat ja koko ajan murroksessa, voi ulkopuolisilta tahoilta kokea suurtakin painetta olla "hyvä isä". Hyvän isyyden määritelmää ei ole olemassa, eikä tutkimusta isyyden tämän hetkisestä olemuksesta juurikaan ole tehty, joten myös määritelmä hyvästä isyydestä jää aina sen esittäjän itse muodostamaksi kokonaisuudeksi. Isät eivät kuitenkaan kokemukseni mukaan ole niin vaativia itselleen isyydessä kuin nainen äitiyteen asettamissaan paineissa. Tämän hetken isissä on niitä, jotka toteuttavat tarkoin perittyä tapaa isyydessä, mutta mielestäni yhä enenevässä määrin etsitään itselle sopivinta tapaa toimia isän roolissa.

2.4 Isä-lapsi suhde

Spock kirjoittaa pienen pojan mielestä isän olevan se maailman vahvin, viisain ja rikkain mies. Pojat jäljittelevät helposti isän eleitä, äänensävyä ja tapaa puhua. Poika jäljittelee isän tyyliä ajaa autoa ja leikkii menevänsä töihin samaan paikkaan kuin isä. Leikeissään hän matkii isän tapaa kohdella puolisoa, lapsiaan sekä osoittaa kiintymystään, hyväksyntää ja paheksuntaa niin kuin isäkin osoittaa. Lapsi on havainnoinut käytöksensä isältään. Poika harjoittelee oma miehisyyttään leikkien avulla, luoden jo alle kuusivuotiaana pohjan sille kuinka itse aikuisena miehenä käyttäytyy. Isä omalla esimerkillään antaa pojalleen kuvan siitä, kuinka aikuinen mies toimii. Kuitenkaan kaikista pojista ei tule isänsä kopioita, myös synnynnäisillä ominaisuuksilla ja esimerkiksi asemalla perheessä on merkityksensä. Tyttö samaistuu ensisijaisesti äitiin, oppien sen kuinka nainen käyttäytyy ja mikä on naiselle ominaista. Isältään tyttö oppii jo varhaislapsuudessaan suhtautumisesta vastakkaiseen sukupuoleen. Isä leikkii tytön kanssa fyysisesti rajumpia ja uskaliaampia leikkejä. Isä opettaa tytön myös kestämään paremmin naljailua ja tytöt oppivat myös flirttailemaan. Kolmen ja kuuden ikävuoden välillä tytöt kiintyvät isään romanttisesti. Asiat ovat hyvin tärkeitä, sillä niiden avulla vastakkaisen sukupuolen kanssa aikuisena toimeen tuleminen helpottuu. Tyttö luo isänsä toiminnan kautta käsitystä siitä, millaisen aviomiehen hän aikanaan haluaisi. Isä vaikuttaa tähän antaen kokemuksen muun muassa siitä kuinka hän tyttärtään ja vaimoaan kohtelee. Merkityksellisintä tytön kannalta on isän luoma kuva siitä, että tämän kiintymykseen voi luottaa ja isä hyväksyy sekä arvostaa tyttöjä siinä missä poikiakin. Esimerkkinä toimimisen lisäksi lasta on toki ohjattava ja ohjaamisen onnistumiseksi isän on oltava aidon kiinnostunut lapsesta hyväksyen hänet. Van-

hemman ja lapsen välisellä suhteella on suurin merkitys lapsen tunne-elämän kehittymiselle, mutta taipumukset ja yksilön tavat juontavat juurensa muualtakin kuin pelkästään vanhempien vaikutuksesta. Myös yhteiskunnan muokkaamilla normeilla sekä vanhempien omilla ajatuksilla naisellisuudesta tai miehekkyydestä on merkitystä sille, millaisia ajatuksia lapsille niistä muodostuu. (Spock 1990, 37-41)

Spockin ajattelee suhteen, sellaisena kuin se on, olevan hyvin merkityksellinen ja lapsen havainnoivan isää sekä muodostavan käsityksiä itsestään tämän käytöksen mukaan. Kiintymyssuhdeteoreettisesti katseltuna isän lähtökohdat suhteen luomisessa lapseen ovat heti syntymästä saakka haastavammat kuin äidin. Kiintymyssuhdeteoriassa keskitytään päällimmäisenä äidin ja vauvan keskinäiseen vuorovaikutukseen ja vauvan kiinnittymiseen äitiin jo siitä syystä, että äiti on pienen vauvan pääasiallinen hoivaaja. Kiintymyksen ajatellaan tarkoittavan tunnesidettä aikuiseen ja teorian mukaan useimmiten suurimman kiintymyssuhteen luo henkilö, joka ottaa suurimman vastuun vauvan hoitamisesta heti tämän syntymän jälkeen. Teoriassa kuitenkin olennaista on myös aikuisen pysyvyys ja todellinen läsnäolo päivittäisessä elämässä. (Rusanen 2011, 27-28.)

Isän lapseensa muodostaman suhteen muotoutuminen voi silti alkaa heti syntymästä ja isä useimmiten voi valita millä tavoin hän lapsen hoivaamisessa ja huolenpidossa haluaa olla mukana. Kiintymyssuhdeteoriassakin korostetut pysyvyys, läsnäolo sekä turvallisuuden tunteen olemassa olo ovat lapselle ne välineet, joilla hän luo tunnesiteensä lähellään oleviin aikuisiin. Sukupuoliroolituksista ja erityisesti siitä kuinka, lähellä tai kaukana toisistaan miehen ja naisen roolin vanhempana toimiessaan kuuluisi olla, on hyvinkin poikkeavia mielipiteitä (Huttunen 2001, 174-177, Rusanen 2011, 174-185). Isän roolin maskuliinisuudella tai toisaalta feminiinisyydellä on merkityksensä ehkä sille millaisia tapoja lapsi isältään oppii, mutta se ei vaikuta siihen kuinka helposti tai vaikeasti isä saa suhteen lapsiinsa luotua. Isän ja lapsen suhteen muodostumiseen eniten vaikuttaa se, kuinka paljon aikaa isä lastensa kanssa viettää. Vertaisryhmään osallistuvilla isillä ja lapsilla on hyvä tilaisuus rakentaa suhdetta toisiinsa entistä paremmaksi. Erityisesti niiden isien kohdalla, jotka muutoin ovat vähemmän mukana lapsensa jokapäiväisessä arjessa, vertaisryhmä toimii isä-lapsi suhteen vahvistajana ryhmän tarjotessa ajan ja paikan yhteiselle tekemiselle ja yhdessäololle.

3 VERTAISRYHMÄTOIMINNAN TEHTÄVÄ, TARKOITUS JA TAVOITTEET

3.1 Tavoitteena vakiintunut käytäntö

Toiminnan ideoinnissa sekä kehittämisessä lähdettiin liikkeelle havaitsemastani palvelutarpeesta isien ja lasten yhteisen toiminnan järjestämisestä hyvin matalan kynnyksen toimintana. Isälle ja lapselle tai lapsille ei Harjavallassa ollut yhteistä toimintaa. Lastensuojelulaissa määritellään ensisijaisesti vanhemmalle kuuluvaksi vastuu lapsen hyvinvoinnista. Kaikkien lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten veloitteeksi määrätään vastuu vanhemmuutta riittävin palveluin. On huolehdittava myös siitä, että toimintaa järjestettäessä tuetaan vanhempia vanhemmuudessa. Kunnan veloitteena on ehkäisevän lastensuojelun tukemiseksi kehittää palveluja, joilla voidaan edistää ja turvata lasten hyvinvointia sekä tukea vanhemmuutta. Tarjottavat palvelut on suunniteltava ja niitä on kehitettävä niin, että tarvittaessa perheiden erityisen tuen tarve voidaan havaita. (Lastensuojelulaki 417/2007 2§, 3a§, 8§).

Alun perin toimintaa varhaiskasvatusjohtajan kanssa suunniteltaessa toivottiin tavoitettavan myös niitä isiä, jotka olisivat syystä tai toisesta erityisen tuen tarpeessa. Sen määrittely, kuka toimintaa tarvitsisi eniten, oli monimutkaista. Tuen tarpeessa olevien joukko kasvoi sitä mukaa, kun pohdintaan otettiin mukaan lisää näkökulmia. Tämän vuoksi ajateltiin niin, että jokainen mainosta eteenpäin jakava voisi saatteena mainokselle kertoa ryhmän toiminnasta niille isille, joiden erityisesti kokee ryhmää tarvitsevan. Toimintaa ei näin ollen rajattu kuin ikäryhmällisesti.

Järjestettävällä toiminnalla haluttiin antaa isille sekä lapsille aikaa yhdessä, tukea isyyttä sekä toivottiin isien ja lasten yhteisen ajan tukevan myös äitiä. Isät ovat aktivoituneet lasten asioissa mukana olemisessa, mutta helposti asioissa on mukana myös äiti. Isien isyyden rooli, erityisesti niissä tilanteissa, joissa äiti on läsnä, on selvästi pienempi kuin isän ollessa ainoa paikalla oleva vanhempi. Nähdäkseni tämä johtuu yhteiskunnan olettamuksesta äitien suuremmasta roolista. Ajattelen, että äiti helposti vie isältä tilan toimia isyyden roolissaan useimmissa tilanteissa. Isien vertaisryhmässä, isän ollessa yksinään lastensa kanssa ilman äidin puuttumista isän olemiseen tai toimimiseen, voi isä tutustua lapsiinsa sekä heidän kanssa oleskeluun rau-

hassa. Toisille isille lasten kanssa oleminen ja leikkiminen on luonnollisempaa kuin toisille ja ohjauksen tarve isyyteen kasvamisessa on vaihteleva.

Isyyden merkitys miehille ja isille on pyritty huomioimaan isien vertaisryhmätoiminnassa mahdollisimman hyvin. Isyyden mahdollistamisen lähtökohdista toteutettu vertaisryhmä tukee isyyteen kasvamista, sillä on monia hetkiä, jolloin oikeaa vastausta isyyteen ei ole etukäteen tiedossa. Isät useimmin stereotypioituvat miehiksi, jotka heikosti tietävät lapsista, lasten kehityksestä tai esimerkiksi leikin merkityksestä kehitykselle. Miehet lokeroitaan tietämättömyyteen, tekemättä kuitenkaan tietämättömyyden täyttämiseksi juurikaan mitään. Informaation jakamisen kanavat ovat myös äärimmäisen vähäiset. On mahdollista julkaista lehtijuttuja, jakaa konkreettisia tietopaketteja tai pyytää äitejä viemään tietoa myös isille. Näiden keinojen toimiminen vaatii kuitenkin isän mielenkiintoa keskittyä informaation saamiseen ja erityisesti saadun informaation toteuttamiseen. Isien vertaisryhmässä toimiessa voidaan isyydestä ja siihen liittyvistä asioista, kuten lapsen kehityksestä välittää tietoa sen olematta tietoa sen perinteisimmässä muodossa.

Asetin toiminnalle aluksi tavoitteeksi isäryhmän toteutumisen, joka toimi käytännössä sen mittarina onko isien toiminnalle tarvetta. Pyrin saamaan tietoa siitä, millaisessa muodossa toimintaa voitaisiin toteuttaa niin, että se palvelisi mahdollisimman hyvin isiä ja isillä olisi siihen halukkuus osallistua. Isien vertaisryhmätoiminnan toteutumisen myötä muovautui pääasialliseksi tavoitteeksi luoda vertaisryhmätoiminnasta isyyttä tukevaa ja erityisesti sitä mahdollistavaa toimintaa. Isyyden mahdollistajana vertaisryhmäryhmä tarjoaa lähtökohtaisesti ajan, paikan ja osittain ohjatun toiminnan. Toiminnan onnistumiseen vaaditaan fyysisten puitteiden lisäksi isiä, jotka ovat toiminnassa aktiivisesti mukana.

Toiminnan pilotoinnin myötä haluttiin saada toiminnasta kehitettyä konsepti, jota olisi kunnan toimijoiden mahdollista toteuttaa omana toimintanaan myös tulevana vuosina. Toiminnan konseptoinnin päätavoite on tehdä mahdolliseksi mahdollisimman pienin resurssein, mutta laadukkaasti toteutettu isien vertaisryhmä. Toiminnan vakiinnuttaminen osaksi kunnan palveluita tukisi myös lainsäädännön asettamia velvoitteita järjestää ehkäisevää toimintaa.

3.2 Perustelu vertaisryhmätoiminnalle

Isä-lapsi ryhmätoimintaa on muualla toteutettu useilla eri tavoin. Vaihtelevuutta eniten on keinoissa koota ryhmä ja toiminnan sisällössä. Minna Karhula ja Helinä Niskala ovat toteuttaneet Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulussa opinnäytetyön ”Vertaisryhmätoiminta ensi kertaa isäksi tulleille”. Opinnäytetyön toimeksiantajina toimivat Lapsen hyvä arki- hanke sekä Mannerheimin lastensuojeluliitto. Toiminta toteutui suljettuna ryhmänä alkuvuonna 2011. Toimintaan oli osallistunut neljä isää, lapset olivat isien mukana vain osalla kerroista. Ryhmä kokoontui kuusi kertaa, kerran viikossa. Tapaamisiin oli suunniteltu teemat, joiden tavoitteena oli tukea isyyttä, isän ja lapsen vuorovaikutuksen syntymistä sekä mahdollistaa isille vertaistuki. (Karhula & Niskala. 2011. 21-24.)

Lähtökohtana Karhulalla ja Niskalalla oli ensi kertaa isäksi tulleiden tavoittaminen. Ryhmä oli toteutettu suljettuna ja koolle kutsuttuna. Tapaamisten teemat oli pohdittu tukemaan vanhemmuutta ja olivat hyvin kohdennettuja. Tapaamiset oli toteutettu pääasiassa keskustellen. Mukana oli vuorovaikutuksen tukemiseksi vauvahieronnan opettelua. Oman isäryhmäni ideoinnissa ja kehittämisessä lähdimme paljolti siitä, ettemme edes halunneet luoda suljettua ja tiukasti kohdennettua ryhmää.

Teuvo Blomberg on puolestaan tehnyt opinnäytetyön ”Ollaan yhdessä isän kanssa”. Hän on opinnäytteessään koonnut isäryhmän neuvolan avulla kutsuttuna, työskentely oli toteutettu syksyllä 2012 moniammatillisena yhteistyönä. Mukaan oli kutsuttu isiä ja lapsia viidestä perheestä. Ryhmän koko oli ollut lopulta kaksi isää ja kolme lasta. Yksi lapsista osallistui ryhmään ilman isää. Ryhmä kokoontui kahdeksan viikon ajan kerran viikossa. Kohderyhmäksi oli valittu isät ja lapset, jotka eivät yleensä käy harrastuksissa. Toiminnan loputtua Blomberg kokosi toimintakansion. (Blomberg. 2012, 22-30.)

Blombergin luomassa toimintamuodossa kutsuttiin isiä paikalle, joilla ajateltiin olevan erityistarpeita. Isät eivät olleet kutsujien kokemuksen mukaan juuri osallistuneet harrastuksiin lastensa kanssa ja nyt heille haluttiin tarjota toimintaa, jossa isä ja lapsi voisivat toimia yhdessä. Toimintaan otettiin mukaan myös yksi lapsi, jonka isä ei toimintaan osallistunut. Toimintaan olisi työn tekijät yllättäen ollut tulossa enem-

mänkin lapsia ilman vanhempaa. Toimintaan kutsutut isät ja lapset olivat omaa kohderyhmääni selkeästi vanhempia. Blomberg kertoo pohtineensa tarkasti toimintaan ilman isää osallistuneen lapsen ottamista mukaan. Ajattelin niin, että pääasiallisen tarkoituksen ollessa isyyden vahvistaminen, yhdessä tekeminen ja oleminen, ei tavoite toteudu lapsen osallistuessa toimintaan yksin. Harjavaltaan luotavassa konseptissa lähdettiin siitä, että isä on paikalla. Isä voi osallistua toimintaan ilman lapsia, mutta lapset eivät ilman isää.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (jatkossa MLL) järjestää kohtuullisen yleisesti isä-lapsi toimintaa Isä –hanke 2010-2013 puitteissa. Toimintaa järjestetään neljä piirin yhteisenä hankkeena. Toimintaan liittyy retkiä, leirejä, isä-lapsikahviloita sekä isä-lapsikerhoja isille ja lapsille. Paikallisyhdistykset ovat hoitaneet toiminnan käytännönjärjestelyt. Hankkeen päätavoitteena on ollut mahdollistaa isien MLL:n toiminnassa mukana oleminen sekä vahvistaa isyyden osa-alueita. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Varsinais-Suomenpiirin www-sivut 2013.)

MLL:n toiminta on lähimpänä omaa konseptiani. Toiminta MLL:ssä tähtää tasavertaiseen vanhemmuuteen ja isän kasvattajan roolin kasvattamiseen. Omassa konseptissani, vertaisryhmätoiminnassa isille ja lapsille, ajatus lähtee isyyden mahdollistamisesta. Vertaisryhmätoiminnan ajatus on, että isille tarjotaan aika ja paikka olla vain isä.

Anni Jalkanen on tehnyt pro gradu –tutkielman isätoimintaan osallistumisesta ja sen merkityksestä isille ja perheille. Tutkielma on toteutettu Mannerheimin lastensuojeluliiton Perhetalo –hankkeen Isä-Pappa-Dad-iskänilloissa käyneille isille sekä heidän puolisoilleen. Hankkeen päämääränä oli lisätä lasten ja vanhempien hyvinvointia sekä ennaltaehkäistä ongelmia. Isä-Pappa-Dad-illat ovat viikoittaisia tapaamisia isä-lapsikerhotoiminnan periaatteella. Jalkanen on toteuttanut kyselyn illoissa käyneille isille ja heidän puolisoilleen sekä haastatellut aktiivisia iltoihin osallistuneita isiä. Tutkimuksen lähtökohtana oli selvittää, mikä merkitys toiminnalla on ollut heidän perheelleen. Tuloksissaan Jalkanen toteaa, että suurin osa isistä oli tullut toimintaan mukaan puolison kehotuksesta tai kuultuaan toiminnasta muilta isiltä. Toiminta oli koettu sekä isien että puolisoitten puolelta Jalkasen sanoin mukavaksi isän ja lapsen yhteiseksi ajaksi, joka mahdollistaa äidin oman ajan. Eniten lasten oli koettu saavan

toiminnasta mukavaa aikaa isän kanssa kun kysyttiin puolisoilta, isät kokivat lasten saaneen ensisijaisesti uusia leikkikavereita. Tärkeitä elementtejä Isä-Pappa-Dadilloissa nähtiin olevan vapaaehtoisuus, toiminnan rentous sekä hyvä ilmapiiri. (Jalkanen 2007, 2, 49-57.)

Jalkasen tutkimuksen tulokset itse toiminnan vaikutuksista ovat vaikuttavia ja erityisen hyvin myös omaa konseptiani tukevia. Hän toteaa tutkimustuloksissaan hyvin samankaltaisia asioita kuin ilmeni toteuttamani vertaisryhmätoiminnan palautteissa sekä keskusteluissa isien kanssa. Toiminnan vapaaehtoisuus, rentous sekä ilmapiiri ovat mielestäni ensiarvoisen tärkeitä elementtejä onnistuneen tapaamisen aikaansaamiseksi.

Kaikissa edellä mainituissa toiminnoissa lähtee perusajatus isien ja lasten yhteisestä tekemisestä. Toimintaa on jokaisessa rakennettu erilaisten toimintojen ympärille, jonka myötä varmastikin toiminta on lopulta muotoutunut joko hyvin keskustelevalaksi ja pohtivaksi tai toisaalta hyvin toiminnalliseksi. Hyvin ohjatuissa ja suljetuissa ryhmissä on käynyt isiä selvästi vähemmän kuin vapaaehtoisuuteen ja avoimeen toimintaan perustuneissa ryhmissä. Se, mitä isät toiminnasta ovat kokeneet saaneensa, on kuitenkin kohtuullisen samankaltaista. Vertaisuus sen eri muodoissa ja aika lapsen kanssa ovat olleet suuria yhtäläisyyksiä kaikissa ryhmissä.

4 TUTKIMUKSELLISET KEHITTÄMISMENETELMÄT

4.1 Innokylän systeeminen innovaatiomalli

Innokylän systeeminen innovaatiomalli on toiminut tämän kehittämistyön menetelmällisenä pohjana. Innokylä lähtee innovaation määrittämisessä siitä, että ideat yksinään eivät synnytä innovaatioita, idea pitää saada myös siirrettyä käytäntöön. Innovaatio on jonkin uuden viemistä menestyksekkäästi käytäntöön, sen vastatessa niihin ongelmiin, joita varten se on kehitetty. Kehittämistyön päämääränä tulisi olla innovatiivisuus, muistaen ettei innovaatioita ole olemassa ennen toimivaa käytäntöä. Käytännöksi mallissa ajatellaan esimerkiksi palvelukokonaisuus, joka toteutetaan toistu-

vasti tietyllä tavalla ja se on muodostunut kehitetystä ja käyttöön otetusta tavasta toteuttaa palvelu. Käytännön toteutumiseen vaaditaan resurssit ja toimijat, jotka toteuttavat omia tehtäviään, vuorovaikutuksessa toistensa kanssa. Innovaation tuottamisessa keskeistä on tunnistaa ja kehittää käytännön toimijat, resurssit, tehtävät ja vuorovaikutus näiden välillä. Ilman edellä mainittuja toimintoja ei innovaatio voi siirtyä toteutettavaksi käytäntöön. (Pohjola & Koivisto 2013. 3-9.)

Käytäntönäkökulmasta tarkasteltuna on innovaatioiden käytäntöön viemisessä kaksi erilaista näkökulmaa. Käytäntö voi vastata paikalliseen kehittämistarpeeseen, jossa-kin tietyssä ympäristössä tai se voidaan pyrkiä viemään useaan eri ympäristöön vastaamaan laajempaan kokonaisuuteen. Kaiken käytännön viemisessä käytäntöön vaaditaan sen räätälöintiä siihen kohteeseen sopivaksi. Vaikka käytäntöjen perusteena on yksi kehitetty kokonaisuus, on olennaista että se voidaan soveltaa myös muihin toteutusympäristöihin. Yksilöllisten käytäntöjen ydinajatus pyritään saamaan siirrettyä muihin toimintaympäristöihin, joissa kuitenkin myös ydinajatus ympärillä olevat piirteet muokkautuvat omanlaisikseen. Käytännöstä tulee aina sen sovellusympäristön näköinen missä se on toteutettu ja otettu käyttöön vaikka perustehtävät ja jopa toiminnan organisaatio olisivat samat. (Pohjola & Koivisto 2013. 9-11.)

Innovaatioiden kehittämisessä on merkityksellistä tunnistaa ja aktivoida kaikki kehittämisessä mukana olevat tahot sekä saada heidät toimimaan yhteistyössä keskenään. Yhdessä kehittämisen merkityksellisyys korostuu sovitettaessa innovaatioita käytännöiksi. Yhteinen kehittäminen kuitenkin vaatii kaikkien toimijatasojen halua työkennellä kehittämisen parantamiseksi, eikä ristiriidoilta tai erilaisten tarpeiden yhteensovittamiselta voida välttyä. Työn toteuttaminen yhdessä tukee innovaation juurtumista käytännöksi, sillä kaikki ovat sen myötä sitoutuneet kehittämiseen. Kehittäessä yhdessä on helpompaa tunnistaa keskeiset käytännön ja ympäristön osatekijät. Käytännön kokeilun ja testaamisen olennainen osa on arviointi. On myös arvioitava monipuolisesti sitä, saavutetaanko haluttuja tavoitteita ja vastaako kehitetty malli toivottua. Käytännön kokeilun aikana on muistettava huomioida myös ennakoimattomat, yllätykselliset muutokset. Tehokkaimmin toteutusta voidaan arvioida toteuttamalla tavoiteltavan muutoksen kohteen arviointi ennen-aikana-jälkeen toteutuksen. Tehokkain arviointitapa ei aina ole välttämätöntä, mutta kaiken arvioinnin myötä voidaan toteutusta edelleen kehittää paremmin tavoiteltavaa vastaavaksi. Muutoksen

aikainen arviointi on tärkeää, mutta tärkeintä on saavuttaa arvioinnin eri tasot. On huomioitava kaikkien tärkeiden toimijoiden, eri tasoilla vaikuttavat arvioinnit. Arvioinnin sekä kehittämisen myötä tehty toimintamallina tai konseptina esiteltävä toiminta kertoo ne keskeiset elementit, joiden avulla ratkaisu saadaan toimimaan eri sovellusympäristöissä. (Pohjola & Koivisto 2013. 11-15.)

Kehittämistoiminnassa tärkeitä elementtejä ovat periaatteet, joiden tukemana kehittäminen on tehokkaampaa. Kehittämisessä on aloitettava tarvelähtöisyydestä. Kehitettävän kohteen on lähdettävä tarpeeseen vastaamisesta, joko yhteen tai useampaan kerralla. Kehittämisen edetessä on muistettava huomioida myös tarpeiden sekä tavoitteiden kehittyminen kehittämisprosessin edetessä. Keskeiset näkökulmat tulevat näkyviin ja kehittämisestä tulee läpinäkyvää vain toteuttaessa avointa kehittämistä yhteistyössä merkityksellisimpien toimijaryhmien kanssa. Yhteisten kehittämistavoitteiden asettelussa pohditaan, kuinka tarpeisiin voitaisiin parhaalla mahdollisella tavalla vastata. Aina ei välttämättä tarvitse lähteä kehittämään täysin uutta, vaan on kannattavampaa hyödyntää jo olemassa olevia malleja muokaten niitä omiin kehittämistavoitteisiin ja – ympäristöihin sopiviksi. Yhteinen kehittäminen ja kaikkien sitoutuminen kehittämiseen mahdollistaa parhaiten kehitetyn käytäntöön juurtumisen markkinoinnin toteutuessa monilta osin jo itse toiminnan kehittämisen aikana. Käytännön levittäminen vaatii kuitenkin myös aktiivista markkinointia ja aktiivisten soveltajien löytämistä. (Pohjola & Koivisto 2013. 17.)

Innokylän mallissa kehittäminen jaetaan kehittämisprosessina kolmeen eri tehtäväkokonaisuuteen; ideointiin, kehittämiseen ja toteuttamiseen. Seuraavassa kerron näistä kolmesta kokonaisuudesta ja kuinka prosessi isien vertaisryhmätoiminnan kehittämiseksi on edennyt.

4.1.1 Ideoi

Kehittämistoiminnan lähtökohta on yksilöity kehittämisen kohde. Kohde määräytyy tarpeiden mukaan, liikkeelle lähdetään etsimällä kehittämisen ensisijaiset tarpeet. Tarvetasoja on monia, voidaan pohtia yksilötason tai jopa kansallisen tason kehittämistarpeita. Tarpeiden kartoittaminen on merkityksellistä, jotta voidaan löytää oikeat

toimijaryhmät, joilla voidaan kehittämistarpeisiin vastata. Eri toimijaryhmillä voi olla samasta kehittämisen kohteesta ristiriitaiset ajatukset, jolloin on neuvoteltava yhteisen kehittämistarpeen selviämiseksi ja yhteisten kehittämistavoitteiden asettamiseksi. Kehittämistarpeen esiin nostamisen jälkeen kartoitetaan mahdolliset jo kehitetyt ratkaisut, joita muokkaamalla voitaisiin tavoittaa mahdollisimman helposti omaan toimintaympäristöön istuva tarpeisiin vastaava kokonaisuus. (Pohjola & Koi-visto 2013. 17-19.)

Isien vertaisryhmätoiminnan konseptin luomiseksi liikkeelle lähdettiin omasta ajatuksestani kehittää toimintaa erityisesti harjavaltalaisille pienten lasten isille. Harjavallassa ei järjestetä toimintaa isille kohdennetusti lainkaan. Heti ideoinnin alkuvaiheessa totesin tarvitsevani yhteistyökumppaneita toiminnan onnistuneen toteuttamisen takaamiseksi. Lähestyin ensimmäisenä kunnan varhaiskasvatusjohtaja Tapani Jokirantaa, joka oli kiinnostunut olemaan mukana toteuttamassa toimintaa. Kun Jokirannan kanssa lähdimme suunnittelemaan toimintaa, päädyttiin ensisijaisesti vertaisryhmätoiminnan suunnittelemiseen. Toimivan vertaisryhmän luominen isille edistäisi isien mahdollisuutta olla samassa asemassa äitien kanssa lastensa kanssa toimimisessa. Toimintamuodolla voidaan vahvistaa vanhemmuutta ja tarjota isille mahdollisuus olla lastensa kanssa helposti ja ohjatusti. Keskusteluissa hyvin nopeasti todettiin, ettei vastaavaa toimintaa ole kunnassa ollut. Toimintaa oli kerran yritetty neuvolan kautta pienten vauvojen isille, mutta ryhmään ei terveydenhoitajan kertoman mukaan ollut tullut paikalle kuin yksi isä. Ryhmä ei toteutunut. Harjavallassa ei myöskään ole toiminnassa olevaa Mannerheimin Lastensuojeluliiton yhdistystä. Yhdistys on myynyt toimintatilansa ja tällä hetkellä se ei tarjoa pikkulapsiperheille toimintaa.

Asiana isyyden trendikkyys on ollut tiedotusvälineissä paljon, isyyttä halutaan nostaa ja tukea isiä isyyteen. Jokirannan kanssa käydyissä keskusteluissa nousi esille isien lapsen asioihin osallistumisen lisääntyminen ja erityisesti isien oma halukkuus siihen. Isät ovat aiempaa olleet enemmän muun muassa päivähoidossa järjestetyissä toiminnoissa mukana. Kaikki toiminnot mitä kunnassa isille on tarjottu, ovat kuitenkin liittyneet jollain tapaa viranomaisiin tai lasten kasvua ja kehitystä tukeviin toimintoihin kuten neuvola sekä päivähoito. Kun ennaltaehkäisy ja toiminnan painottaminen koko ajan aiempaa enemmän ennaltaehkäiseväksi ovat lainsäädännössäkin paljon esillä, tulee asialle myös tehdä jotain. Harjavallassa on ainoastaan äidille tar-

jotta mahdollisuutta osallistua lastenneuvolan järjestämiin äiti-lapsiryhmiin, jotka kokoontuvat yleensä 4 kertaa ohjatusti. Äitiryhmiin kutsutaan kaikki puolen vuoden aikajaksolla äidiksi tulleet ja ohjattuihin tapaamisiin kutsutuista äideistä osallistuu noin puolet. Äitien yhteen kutsuvana tahona toimii lastenneuvola. Lähes aina ohjattujen tapaamisten päättyessä äidit ovat alkaneet tavata toisiaan säännöllisesti. Toiminta muiden samanikäisten lasten äitien kanssa on koettu äitien keskuudessa positiiviseksi ja voimaannuttavaksi. Pelkkä äitien huomioiminen ei kuitenkaan riitä. Tähän epäkohtaan haluttiin lähteä etsimään yhtä erilaista ratkaisua. Halusin lähteä kehittämään isille suunnattua samantyyppistä toimintaa kuin neuvolan äideille tarjoama toimintamahdollisuus.

Kehittämistyön konkreettinen ideointi ja kehittämistavoitteiden asettelu alkoi Jokirannan tapaamisella syksyllä 2011. Tuolloin toiminnan suunnittelu jäi lähinnä ideoimiseksi ja ajatustenvaihdoksi siitä, millaista toiminta voisi olla. Suunnitelma ei juurikaan edennyt lukuun ottamatta epävirallisia keskusteluita minulle tuttujen isien kanssa ennen syksyä 2012. Ensimmäisenä lähdin pohtimaan kuinka tarjota isille toimintaa, johon he vapaa-ajallaan haluavat osallistua, samalla pyrkien tavoittamaan myös niitä isiä, joiden osallistuminen olisi erilaisista syistä epävarmaa. Isät, jotka eivät osallistu ”mihinkään” haluttiin myös tavoittaa. Jokirannan kanssa päätettiin, että toteutetaan ryhmä lähtökohtaisesti päivähoiton toiminnan alla, jotta leimautuminen pystytään pitämään mahdollisimman pienenä. Sosiaalitoimen järjestämänä voisi toimintaan osallistuminen olla suuren kynnyksen takana, jo sen perusteella, että toimintaa järjestävä taho olisi sosiaalitoimi. Päivähoiton kutsumina isät ovat kaikki samassa asemassa, toimimassa yhdessä lastensa kanssa, riippumatta heidän yleisestä sosioekonomisesta asemastaan. Päivähoiton toteuttamassa toiminnassa voidaan myös taata kaikille samat edellytykset osallistua toimintaan. Pohdin myös avoimen sekä suljetun ryhmän mahdollisuuksia ja haasteita, todeten että avoimeen ryhmään osallistuminen olisi todennäköisempää. Suljetun ryhmän muodostaminen rajaisi myös pois niitä isiä, joiden erityisestä tarpeesta vertaisryhmään ei ole ennakkotietoa. Toiminta kohdennettiin alun perin isille, joilla on alle kouluikäisiä lapsia.

Aiemmin vauvaperheiden isille tarkoitetun ryhmän peruuntuminen osallistujien vähyiden vuoksi tuki ajatusta huomioon kiinnittämisestä lasten ikään. Keskusteluissa ilmi tulleet ajatukset isien kokemasta vauvan kanssa toimimisen haasteellisuudesta

kannustivat nostamaan ikärajaa. Alaikärajaa ei määritelty, jotta kuitenkin jokainen isä voisi osallistua halutessaan toimintaan. Sovittiin myös niin, että ryhmään voisi halutessaan osallistua ilman lapsia. Ryhmän pääasialliseksi tavoitteeksi tuli tavoittaa isiä, saada heidät osallistumaan vertaisryhmätoimintaan ja tukea siten heidän isyyttään.

On kaikkien pikkulapsiperheiden kanssa työskentelevien etu, että kehitetään toimintaa, joka tukee heidän työtään. Näin määriteltynä toimijoita kunnassa olisi hyvin monta, sisältäen vähintään sosiaalitoimen, vapaa-aikatoimen, terveydenhuollon, päivähoiton ja osittain myös koulutoimen. Kunnan toimijoiden lisäksi kunnassa toimivat järjestöt voisivat hyötyä toiminnasta. Suurimmat intressit toiminnan tukemiseen olisi todennäköisesti sosiaalitoimella, mutta tässä kohtaa halusin lähteä toimintaa toteuttamaan päivähoiton kanssa yhteistyössä leimautumisen ehkäisemiseksi. Toimintaan osalliseksi kuitenkin toivottiin ainakin terveydenhuoltoa sekä vapaa-aikatoimea. Niiden osallistumisen muotoa jäätin vielä tässä vaiheessa miettimään. Ensisijainen käytännön toimija olisin itse kehittämistyön toteuttajana, päivähoiton mahdollistaessa tilat sekä tarjoilut. Pääasiallisena ideoijana ja toiminnan aktiivisena kehittäjänä toimin koko prosessin ajan itse. Rahallisesti toiminnan pyrin järjestämään eri toimijoilta siten, että kuhunkin vertaisryhmätapaamiseen osallistuva yhteistyötaho kattaisi aina sen tapaamisen kulut. Jokiranta lupasi tarvittaessa kattaa tarjoilukulut päivähoiton toimesta. Toiminnan sisällöllisesti oli kartoitettava ensin millaista toimintaa haluttiin tarjota, jotta voidaan löytää oikeat toimijat. Äitien ohjatuissa tapaamisissa on etukäteen terveydenhoitajan valmisteleva keskustelun aihe. Koin kuitenkin tärkeäksi ettei isien ryhmässä keskitytä pelkästään keskusteluun vaan tapaamisessa on myös toiminnallinen osuus. Toiminnan kautta ajattelin isien luontevammin lähtevän mukaan toimimaan yhdessä niin lastensa kuin toistensa kanssa. Halusin myös tarjota isille konkreettisesti hetkiä lapsen kanssa yhdessä. Vertaisryhmätapaamisten ideoinnissa lähdin liikkeelle suunnitellen jokaiseen tapaamiseen teemat, joiden ympärille tapaamiset rakentuisivat. Teemojen suunnittelussa lähtökohtana alunperin oli oma ajatukseni siitä, millaisista asioista ajattelin isien olevan kiinnostuneita ja millaisten asioiden käsittelylle olisi tarvetta. Selvänä ideointina pohdin mahdollisuutta yhdistää tapaamisten teemat lähellä oleviin juhlapyhiin, kuten joulun ja siihen liittyvään tekemiseen. Melko nopeasti totesin, ettei isien vertaisryhmän tarkoituksena ole niinkään tarjota viriketoimintaa vaan isien ja lasten yhteistä tekemistä kohtuullisen va-

paamuotoisesti toimien. Vapaammalla toiminnalla voi paremmin tarjota isille mahdollisuuden toimia lapsensa kanssa itselleen luonnollisimmalla tavalla. Teemojen suunnitteluun haasteen toi kuitenkin myös niiden kiinnostavuus. Isien pitää kiinnostua aiheesta niin paljon, että se ei ainakaan poista kiinnostusta osallistua ryhmään. Ajatus isyyden tukemisesta ja mahdollistamisesta tuli myös muistaa teemoja ideoitaessa. Tapaamisten yhteyteen suunnittelin pidettäväksi pieniä, isyyteen ja vanhemmuuteen enemmän tai vähemmän tiukasti aiheeseen nivottuja tietoisuuksia.

Elokuussa 2012 pidettiin Jokirannan kanssa tapaaminen, johon olin valmistellut rungon vertaisryhmätapaamisten sisällöstä. Sisällöistä käytiin keskustelua ja viiden tapaamisen teemaksi tulivat päivähoito, sisältäen temppuradan, lasten ensiapu, isä töissä ja vapaalla, lätkykestit ja uhmaikä ja kurinpito. Teemojen ajateltiin olevan sopivia tapaamisiin. Toiminnassa mukana toivotaan teemoihin liittyen olevan kunnalliselta taholta päivähoiton lisäksi lasten terveydenhoitajan sekä perhetyöntekijän tai psykologin. Muina toimijoina mukaan pyrittiin saamaan aktiivisesti lapsiperheiden toiminnassa aiemmin mukana olleet Harjavallan Martat. Tietoisuuksien sisältö päätettiin käytännössä vain ensimmäisen tapaamisen osalta jo ennen toiminnan alkua. Jokaisen toimintaan mukaan saatavan tahon kanssa käytiin keskustelua myös siitä ovatko asetamani aiheet heidän mielestään olennaisia ja kohderyhmälle oikein suunnattuja sekä tarvittaessa voidaan aiheita muokata.

4.1.2 Kehitä

Yhteisen kehittämisen kohteen löydyttyä ja osapuolten sitoutuessa yhteiseen kehittämiseen voi alkaa kartoittaa kehittämismenetelmiä. Jo olemassa olevankin mallin edelleen kehittämiseen vaaditaan sovittamista ja räätälöintiä, jotta malli saadaan omaan ympäristöön sopivaksi. Erilaisia kehittämismenetelmiä käyttäen, joko uutta luoden tai vanhaa soveltaen luodaan ratkaisu, joka soveltuu toteutusympäristöön. Kehittämisessä kannattaa huomioida jo aiemminkin mainitut monitasoiset kehittämistoimijat sekä kaikki ne osatekijät, joita kehittämisessä on huomioitava resurssista tehtäväjakoisiin. (Pohjola & Koivisto 2013. 19-20)

Vertaisryhmätoiminnan ideointi lähti isien tarpeen pohtimisesta, millaista toimintaa isät kaipaisivat. Ensisijaiseksi kehittämistarpeeksi muodostui tarve isien omalle toiminnalle, jonka täyttämiseksi päätettiin kehittää konsepti isien vertaisryhmätoiminnasta. Isille suunnatussa toiminnassa on omat haasteensa. Isien motivoiminen lähtemään mukaan vertaisryhmätoimintaan, oli ensisijainen haaste. Toiseksi suurimmaksi toiminnan kehittämisen haasteeksi nousi kysymys siitä, kuinka isät saadaan ensimmäisellä kerralla niin kiinnostuneiksi, että he tulevat paikalle vielä toisellakin kerralla. Vertaisryhmätoiminnan ideoiden sisällöllinen edelleen kehittäminen eteni omien isyyden ja vanhemmuuden pohdintojeni varassa. Suunnitelmista käytiin keskustelua kohderyhmään kuuluvien itselleni entuudestaan tuttujen isien kanssa ja ajatuksia toiminnan sisällöstä muokattiin. Kaikille tapaamisille suunnitellut tietoiskut muokautuivat ennen toiminnan aloittamista teemoihin. Oman ammattitaitonsa näihin tietoiskuihin tuovia tahoja aloin kartoittaa sitä mukaa kun teemat tarkentuivat.

Toiminnan sisältöä pohdittiin sekä muutamien isien ja varhaiskasvatusjohtajan kanssa että opiskelijaryhmän kanssa kehittämistyön opinnoissa. Isiltä pyrittiin samaan hiljaista tietoa siitä, mitä he voisivat toiminnan toivoa olevan. Ajatuksia saatiin tätä kautta muutamia erilaisia. Alun perin pienelle otannalle isiä suunniteltu lomakerekysely toiveista olisi voinut antaa kattavamman kuvan. Kyselyä ei kuitenkaan pienen otannan vuoksi toteutettu ja keskusteluita käytiin henkilökohtaisesti. Henkilökohtaisten keskusteluiden haasteena olivat tilanteet, joissa ne käytiin, sillä isiä tavattaessa olivat perheen lapset tai äiti paikalla. Äidit olivat usein isiä innokkaampia kertomaan siitä, mitä he toivoisivat isille toiminnan lomassa kerrottavan. Tarkoituksena kuitenkin oli, että aihealueet olisivat tulleet suoraan kohderyhmän isiltä ja näin vastanneet mahdollisimman kattavasti juuri isien tarpeeseen.

Opiskelijaryhmän pääasiallinen pohdinta keskittyi siihen, millainen toiminta kannustaisi isiä mukaan toisellakin kertaa. Opiskelijaryhmän opinnoissa paikalla olleet miehet toivat omia ajatuksiaan hyvin esille. Paljon keskustelusta keskittyi siihen, millaista tekemisen tulisi olla. Tärkeimmäksi aiheeksi opiskelijaryhmän kanssa käydyn keskustelun jälkeen nousi pohdinta siitä kuinka suuri isien joukko on kun lapsen iän rajauksena käytetään alle kouluikäistä. Samoin keskustelua herätti toimintamuotojen mahdollistuminen niin, että jokainen toiminnassa mukana voi siinä todella olla mukana. Keskustelun pohjalta tein lopulta päätöksen rajata toimintaa alle neljävuotiai-

den lasten isille, kuitenkin niin, että riittää, jos joku lapsista on mainittuun ikäryhmään kuuluva. Näin voitiin sekä kohdentaa toiminta lasten ikäryhmälle sopivaksi että varautua ryhmän mahdolliseen hyvään suosioon paremmin.

Isien osallistuessa vertaisryhmätoimintaan voidaan tukea vanhempien sosiaalisen verkoston kehittymistä. Vasta paikkakunnalle muuttaneille tai varsin pienet sosiaaliset verkostot omaaville isille voi tapaamisten myötä syntyä aiempaa huomattavasti laajemmat sosiaaliset verkostot. Toiminnan avulla pyritään myös tiedottamaan jo olemassa olevista verkostoista varsinkin niille isille, jotka eivät muuhun toimintaan ole osallisina. Tietoisuuden lisääminen olemassa olevista verkostoista auttavat erityisesti niitä isiä, joilla ei joko ole tietoa tai ei ole kykyä hankkia tarvittavaa tietoa esimerkiksi kaupungin tarjoamista palveluista. Vertaisryhmätoiminta tarjoaa isille täysin oman foorumin keskustella lapsiinsa sekä isyyteen liittyvistä asioista, isien omalla kielellä. Toiminnan aloittamisen myötä pyritään vahvistamaan isien yhteisöllisyyttä.

Toimintaan toivoin saavani mukaan vähintään viiden isän ryhmän. Vaikka isiä tulisi mukaan runsaastikin, todennäköistä oli että toiminta pysyisi yhdessä ryhmässä. Suuren ryhmän etuna on sen kantavuus pidemmälle. Hyvin pienen ryhmän toiminnan päättymisen ohjattujen kertojen jälkeen on todennäköisempää kuin suuremman ryhmän.

Tapaamiskertoja päätettiin pitää ohjatusti viisi kertaa, kaikki kunnan päiväkodin tiloissa. Ensimmäinen tapaaminen sovittiin marraskuuhun 2012. Tapaamisten väliajoiksi oli alustavasti suunniteltu noin neljä viikkoa, jotta ryhmään sitoutuminen olisi mahdollisimman suurta. Ohjattujen tapaamisten suunnittelin kestävän yksi ja puoli tuntia, kello 17.30- 19.00. Tapaamisten kelloaika pyrittiin suunnittelemaan siten, että myös päivätyössä käyvät isät voivat siihen osallistua. Tapaamisajan oli suunniteltu kattavan alkuun kahvien juomisen, tietoisikun sekä tarjoavan isille riittävästi aikaa myös vapaaseen keskusteluun ja toimintaan. Tapaamisiin isiä oli kehoitettu ottamaan lapset mukaan, mutta halutessaan sai paikalle tulla myös ilman lapsia. Lapset ovat koko tapaamisen ajan toiminnassa mukana, jonka vuoksi tietoisikut on suunniteltava riittävän lyhyiksi ja joustaviksi, jotta isät voivat keskittyä vertaistensa kohtaamiseen vertaisryhmätapaamisissa. Tapaamisten haasteena oli saada niihin sel-

laista toimintaa tietoisikujen lisäksi, että isät osallistuvat tapaamisiin mahdollisimman monella kerralla.

Vertaisryhmätapaamisiin ideoidut viisi teemaa olivat päivähoito, sisältäen temppuradan, lasten ensiapu, isä töissä ja vapaalla, lätkykestit sekä uhmaikä ja kurinpito. Ensimmäisen kerran teema muovautui paljolti sen kautta, että olimme päivähoiton tiiloissa ja toiminnan järjestämistä tukemassa oli päivähoito. Ensimmäisen kerran temppuradan tarkoituksena oli tarjota isille ja lapsille ideoita siitä, millaista liikkuamista myös kotona voisi toteuttaa ja tehtävien avulla kertoa isille päivähoiton erilaisista mahdollisuuksista. Aiheen monipuoliseksi esittelemiseksi temppuradan yhteyteen oli liitetty päivähoitoaiheisia kysymyksiä isien pohdittavaksi.

Toisessa tapaamisessa teemana oli lasten ensiapu ja siihen toivoin saavani ensisijaisesti terveydenhuollosta lastenneuvolan terveydenhoitajan. Lastenneuvolan terveydenhoitajalla olisi paras tieto erityisesti lasten kanssa toimimisesta ja siitä, mitkä olisivat yleisimmin tarvittuja ensiaputaitoja. Tiedossani entuudestaan oli, että harjavallan neuvolan terveydenhoitajalla oli myös SPR:n ensiapukoulutus. Vaikka useilla työpaikoilla järjestetään ensiapukoulutusta, ei niissä juurikaan käydä lapsen ensiavun erityispiirteitä läpi.

Kolmannelle tapaamiselle oli tarkoitus työstää ajatusta isistä töissä ja vapaalla. Tähän yritin saada yhteistyöhön terveydenhuollosta psykologia, joka olisi sattumalta ollut mies, mutta valitettavasti hän ei pystynyt toimintaan osallistumaan. Vapaa-aikaan linkittyneestä teemasta en kuitenkaan luopunut, joten kolmannen kerran teemaksi muokkautui talviulkoilu. Teeman ympärillä oli mahdollisuus myös toteuttaa ilta vähemmän ohjatusti ja näin nähdä kuinka merkityksellistä ohjauksellisuus ryhmässä sen toiminnan kannalta on.

Lätkykestien toteuttamiseen pyysin mukaan Harjavallan Martat, jotka olivat hyvin innostuneita tulemaan toteuttamaan teemaa. Teema muokkautui hieman Marttojen omasta ajatuksesta ja iltaan lisättiin pientä ruokien maistelua, johon liittyen heillä oli myös hyviä materiaaleja jo valmiina. Lapsen ravintoasioita käydään neuvolassa läpi, mutta ajattelen toiminnan kautta toteutetun tiedon jakamisen olevan tuloksellisempaa, sekä isien että lasten kannalta.

Uhmaikä ja kurinpito nousivat teemana esille käydessäni keskusteluja isien kanssa ennen ryhmän alkua. Aluksi viidennelle kerralle suunnittelemani teema jäi kuitenkin pois, sillä ulkopuoliselta taholta noussut kiinnostus ryhmään ja sitä kautta tarjoutunut tilaisuus järjestää yksi tapaamisista paloasemalla oli mielestäni käytettävä. Paloasemalla voidaan toimintaan tutustumisen lisäksi kiinnittää huomiota kodin turvallisuus asioihin pelastusviranomaisen puolelta. Paloasemaan tutustumisen ajattelin myös olevan isille aihe, josta he olisivat kiinnostuneita.

Jokaiselle vertaisryhmätapaamiselle tein palautelomakkeen, joilla saatiin tietoa käytännön toteutuksesta sekä yleisesti vertaisryhmätoimintaan liittyvistä asioista. Tapaamisista kerättävä palaute oli tehtävä mahdollisimman yksinkertaiseksi ja nopeaksi vastata, jättäen palautekyselyyn tilaa kuitenkin myös vapaalle palautteelle. Palautteet kerättiin nimettöminä, jotta kynnyks vastata rehellisesti olisi mahdollisimman pieni. Palautteet kävin läpi jokaisen tapaamiskerran jälkeen ja mahdollisuuksien mukaan kehitysideoita sovellettiin jo seuraavalla tapaamiskerralla.

4.1.3 Toteuta

Kehitetyn toiminnan vakiinnuttaminen onnistuu vain kokeilun ja toteuttamisen kautta. Kokeiltaessa toimintaa kehitettyjä malleja testataan ja edelleen muokkaamista toteutetaan vuorovaikutuksessa kaikkien toimijoiden kanssa. Toiminnan arviointi on keskeistä ja sen avulla saadaan tietoa siitä, onko tavoiteltuun muutostavoitteeseen päästy tai onko odottamattomia muutoksia tapahtunut. Sekä toiminnan toteuttaminen että arviointi on oltava suunnitelmallista. Tietoa on kerättävä riittävästi, mutta on jo etukäteen arvioitava millainen arviointi on riittävää. Toteuttamisen ohessa ja lopuksi tehtävän arvioinnin avulla tehtävät johtopäätökset vaikuttavat päätökseen toiminnan käyttöönotosta ja vakiinnuttamisesta. Kehittämisprosessiin kuuluu myös toiminnan mallintaminen. Mallinnus toteutetaan yleistämällä kehitetty ratkaisu erityisesti käyttötarkoituksen, keskeisen idean sekä välttämättömien osatekijöiden osalta. (Pohjola & Koivisto 2013. 20-21)

Etukäteismarkkinoinnin ajateltiin olevan ensisijainen keino saada isät vakuuttuneeksi siitä, että toimintaan kannattaa mukaan lähteä. Laaja markkinointikattavuus onnistuu tavoittaen lähes kaikki alle neljävuotiaiden lasten isät, kun mainos voidaan jakaa jokaisen päivähoiton piirissä olevaan perheeseen. Tämän lisäksi päätettiin, että pyrittiin saamaan paikallislehteen juttu juuri ennen toiminnan alkamista. Lehtijuttuun toivotaan löytyvän myös joku isä, joka toimintaan olisi mukaan lähdössä. Molemmat ennakkoon suunnitelluista markkinointitavoista toteutuivat, mutta isää ei lehtijuttuun (Liite 1) saatu haastattelun tapahtuessa päivällä. Alun perin suunniteltiin myös lisätäväksi mainos kunnan nettisivuille sekä ilmoitustauluille, jotka kuitenkin jäivät toteutumatta aikataulullisista syistä.

Toteutuksen aikana ennakkoon kehitetyt suunnitelmat testattiin ja toiminnan toteutuksen aikaisella toiminnalla pyrittiin löytämään malli, joka voidaan vakiinnuttaa kunnan omaksi toiminnaksi. Koko toiminnan aikana pyrittiin kehittämään ja toteuttamaan rinnakkain, toiminnan edetessä saadun uuden informaation perusteella. Lähtökohtaisesti oli ajateltu niin, että jos toiminnassa tulee eteen muutoksen mahdollisuuksia, niihin tartutaan, jotta lopputuloksena luoda toiminnasta konsepti, joka voidaan tulevaisuudessa vakiinnuttaa kuntaan. Vaikka ennen tapaamisten alkamista luotiin raamit toiminnalle sekä aihealueille tapaamisissa, oltiin isiltä tulleiden asioiden myötä varautuneita muuttamaan suunnitelmaa. Toiminnan edetessä oli oltava äärimmäisen tarkkana myös siitä, nouseeko ryhmän isiltä esille aihealueita, joita ei ole tapaamiskerroille etukäteen suunniteltu. Mikäli aiheita olisi noussut esille, olisi niihin pyritty tarttumaan. Ensimmäisen kerran toteuduttua ja osallistujamäärän oltua moninkertainen odotuksiin nähden toimintaa muokattiinkin kohtuullisen paljon, jotta se voisi vastata paremmin odotettua suuremman ryhmän asettamiin tarpeisiin. Käytännön resurssointiin ryhmäkoon muutokset eivät vaikuttaneet, mutta tilakysymyksiä oli mietittävä uudelleen.

Arviointia toteutettiin koko toiminnan ajan jokaisen tapaamisen päätteeksi palaute-lomakkein, pyytämällä palautetta mukana olleilta muilta toimijoilta sekä isien kanssa tapaamisissa käytyjen keskustelujen huomioimisella mahdollisuuksien mukaan jo seuraavassa tapaamisessa. Palaute-lomakkeiden avulla toteutettava arviointi keskittyy enemmän toiminnan käytännön onnistumiseen ja kehittämiseen kuin aiheisiin joita tapaamisissa käsitellään. Palaute-lomakkeistossa pyrittiin pääasiallisesti kysymään

toiminnan käytännön järjestämisen onnistumisesta, isien halukkuudesta vastaavaan toimintaan sekä kehitysehdotuksia toimintamalliin. Niiden pohjalta voidaan arvioida toiminnan käytännön onnistumista ja sen myötä pohtia missä määrin toimintaa olisi mahdollista vielä kehittää selkeämmin toimivammaksi sekä sitä millaisella ajatuksella voidaan toiminta saada käytännöksi. Arviointi yhteistyökumppaneiden osalta toteutetaan ensin keskustelemalla tapaamiskertojen yhteydessä ja jälkikäteen toimitettavalla lomakkeella kerättävällä palautteella. Saatujen palautteiden, havaintojen, keskusteluiden sekä käytännön myötä muodostui isien vertaisryhmätoiminnan konsepti. Konseptin rakennuttua lopulliseen muotoonsa se esitellään yhteistyökumppaneille seminaarissa. Seminaarin pääasiallisena tarkoituksena on vakuuttaa erityisesti kunnan toimijat toiminnan kannattavuudesta ja saada isien vertaisryhmätoiminta vakiinutettua Harjavallan kaupungin ennaltaehkäisevän työn käytännöksi tukemaan vanhemmuutta.

4.2 Havainnointi menetelmänä

Tutkimushavainnointi on kaiken sen huomioimista mitä tapahtuu, mitä voimme nähdä tai kuulla. Tutkimushavainnoinnissa kaikkia aistejaan tulee käyttää hyödyksi. Havainnoijan syntyneisiin havaintoihin vaikuttaa aina havainnoijan tunteet ja tuntemukset. Havainnointi ilman niitä ei ole mahdollista. Tutkimushavainnointi on tietoista havainnoimista ja sen mukaan mihin vastauksia halutaan määrittää sen kuinka havainnoiden ilmiöt tulevat parhaiten esiin. Tietoinen havainnointi vaatii koko huomion suuntaamista tutkimuskohteisiin. Havainnoinnin käyttö tutkimuksellisesti on kokonaisvaltaisesti aistimalla tehtyjen havaintojen suhteen pohtimista siihen, missä havainnot ilmenevät. Havainto on jokin asia ja sen merkitys. Havaittu asia voi olla sana, teko tai ominaisuus ja havainnon merkitys riippuu siitä, kuka havaitsee ja määrittelee. Havaitsemisessa on kyse erityisesti jonkin asian ymmärtämisestä. On ymmärrettävä havaittu suhteessa asiayhteyteen. Ennalta tiedossa oleva tieto ohjaa havaitsemista voimakkaasti. Eri näkökulmista ajateltuna tai erilaisella lähestymistavalla tehty havainto voi muuttua jopa erilaiseksi. (Vilkka. 2007. 8-10)

Arkihavainnointiin liittyy helposti väärin muistamista ja riski tehdä vääränlaisia johtopäätöksiä. Arkihavainnoinnissa emme noudata suunnitelmallisuutta eikä havain-

nointi ole rajattua. Tutkimushavainnoinnissa havainnointi on useimmiten rajattua ja tietoisesti valikoitua. Kaikessa havainnoinnissa on huomioitava siihen aina vaikuttava tieto ja jo olemassa olevat havainnot, joita ilman ei havaintoja voisi tehdä. Arki-havainnoinnissa usein toistuviin asioihin ei juurikaan kiinnitetä huomiota ja keskitytään vain poikkeamiin. Tutkimushavainnoinnissa havainnoidaan kaikkea ja saatuja havaintoja tarkastellaan kriittisesti suhteessa aiemmin käytettävissä olevaan tietoon. Merkityksellistä on saada havaintoja, jotka eivät suoraan ole nähtävissä. Tutkimuksessa havaintoja käytetään tietoisesti apuna lisähavainnoiden tekemiseksi ja kriittisen tarkastelun avulla näkymättömän näkyväksi tekemiseksi. Mitä pidempään tutkimushavainnointia toteutetaan, sen varmempi tutkija voi olla tiedon oikeellisuudesta tutkittaville. Tutkimuksessa havaintojen tekeminen on tietoista ja havainnot valikoituja. Tehty havainto on lähtökohta, jolle tieteellinen tutkimus perustuu. Luotettavien tutkimushavaintojen tekemiseksi tulee käyttää tutkimuksen teossa luotettavana pidettyjä menetelmiä. Tutkimuksellinen havainnointi tulee toteuttaa tutkittavan luonnollisessa ympäristössä ja havainnot pidettävä kiinni asiayhteyksissään, jotta niitä voidaan pitää luotettavina havaintoina. Tutkimushavaintojen perusteella saatu hyvin perusteltu selitys havainnolle on se mihin tulee pyrkiä. Liian helppoihin tai arkitodellisuuteen viittaaviin selityksiin ei tutkijan tule tyytyä. (Vilkka. 2007. 11-13)

Havainnointi on tieteellisen tutkimuksen perusmetodi, jota käytetään havaintojen keräämiseen tutkimuksessa (Vilkka 2007, 37). Havainnoinnin ja erityisesti osallistuvan havainnoinnin käyttämisestä tutkimuksen tekemisessä on erittäin pitkä historia. Tietoinen tarkkailu, ei pelkkä asioiden ja ilmiöiden näkeminen on havainnointia. Havainnoimalla saadaan tietoa hyvin monenmuotoisista tilanteista. Havainnointia käytetään muun muassa yksilön tai ympäristön tutkimuksessa, mutta sitä voidaan käyttää myös nopeasti muuttuvissa, vaikeasti ennakoitavissa tilanteissa kuten lasten kanssa. Havainnointia voidaan toteuttaa jäsennellysti tai vapaasti. Jäsennellyssä havainnoinnissa havainnoitava tilanne käydään ennakkoon tarkoin lävitse ja havainnointi kohteet sekä keinot määritellään hyvin tarkasti. Vapaassa havainnoinnissa tietoa kertyy valtavasti ja kertyneen tiedon lisäksi on tutkijalla oltava tutkimuskohteestaan ennakkotietoa. Vapaan havainnoinnin myötä havainnoidaan ilmiöitä, jotka voivat olla harvinaisia tai jopa ainutkertaisia. On pystyttävä pohtimaan havaintojen edustavuutta koko ilmiöön nähden. Tutkija on vuorovaikutuksessa koko ajan tutkittavan kohteen kanssa ja näin myös tutkijasta tulee osa tutkimusaineistoa. Vapaan havainnoinnin

haasteena on toisille haasteelliset vaativat ja ennakoimattomat tilanteet. (Vilkkä 2007, 37-41)

Isien vertaisryhmässä havainnointia toteutettiin suunnitellusti koko prosessin ajan. Havaintoja kerättiin kaikissa tapaamisissa ja mahdollisimman monissa tilanteissa. Havainnointia ei etukäteen rajattu tarkasti johonkin tiettyyn osa-alueeseen isyydestä, haluttiin havainnoida isyyttä sen kaikissa ilmenemismuodoissa. Havainnoilla ja niiden vertailulla pyrittiin saamaan esiin ne asiat, joilla oli toiminnan järjestämisen kannalta merkitystä. Asioita, joista kertyi erityisen paljon havaintoja, olivat isien toisistaan ja erityisesti äitien toimintatavoista eroavat toimintatavat, vertaisryhmätapaamisten toimintasisällön merkitys ryhmän toimivuudelle ja isien tarve omalle toiminnalle.

4.3 Vertailu isille ja äideille järjestettyjen ryhmien välillä

Havaintojani isien vertaisryhmässä olen verrannut omiin kokemuksiini sekä näkemyksiini vanhemmuudesta, jotka ovat muodostuneet omasta vanhemmuudestani. Vertaan havaintojani myös ajatuksiini sekä kokemuksiini lähipiirini vanhemmuudesta, sekä isistä että äideistä. Vertailua olen käyttänyt eniten kuitenkin verrattessani vertaisryhmässä tekemiini havaintoihin havaintoja Harjavallassa toteutetusta äitien samantyyppisestä vertaisryhmästä, jossa olen itse ollut osallisena.

Benchmarkingin avulla olen pyrkinyt saamaan prosessista esille parhaat toimintatavat ja menetelmät, sillä sitä käytetään jatkuvaan kehittämiseen ja erityisesti oppimiseen muista prosesseista. Prosessien mahdollisuuksien löytäminen, prosessien vertailu ja menetelmien, toimintatapojen ja edellytysten määrittely ovat olennainen osa benchmarkingia. Vertailuun käytettävän prosessin ei välttämättä tule olla samantyyppinen kuin kehitettävän prosessin, mutta tässä äitiryhmän ja isien vertaisryhmän välillä on eroavaisuuksien lisäksi samankaltaisuuksia. Olennaista on erityisesti niiden edellytysten löytäminen jotka ovat paras mahdollinen tapa toteuttaa isien vertaisryhmää ja isyyden mahdollistamista. (Tuominen, 1993, 15-21.)

Äitien vertaisryhmä, jossa olen ollut mukana, oli suljettu ryhmä. Ryhmä oli kutsuttu koolle lastenneuvolan toimesta lapsen syntymäkuukauden mukaan puolivuositain. Neuvolasta lähetettiin jokaiseen vauvaperheeseen kirje alkavasta ryhmästä hyvissä ajoin ennen ryhmän alkua. Kirjeessä oli kerrottu ryhmän olevan ryhmä pienten vauvojen äideille. Ryhmä kokoontui alkuvuodesta 2010 neljä kertaa aamupäivällä ohjautusti neuvolan terveydenhoitajien vetämänä. Kirjeessä oli kerrottu myös jokaisella kerralla olevasta keskustelun aiheesta. Aiheet keskusteluille käsittelivät pääasiassa vauvaperheen arjen muutoksiin liittyviä ilmiöitä ja perushoivaa. Äitejä oli ryhmään kutsuttu reilu 30. Paikalle ensimmäiseen kokoontumiseen äitejä saapui 15. Noin puolet äideistä oli ensimmäisen lapsen saaneita. Tapaamisissa äideillä oli vauvat mukanaan, tapaamiset etenivät pääasiassa vauvan jaksamisen ehdoilla. Äitien ryhmässä iso osa keskusteluista käytiin jo useamman lapsen saaneiden neuvoja sekä vinkkejä käsitellen. Jaettiin kokemuksia vauvahoidosta ja lapsen kehittämisestä.

Neljännessä tapaamisessa joku äideistä kertoi jo aiemmin olleensa mukana vastaanvnlaisessa ryhmässä ja kyseli halukkuutta ryhmätoiminnan jatkamiselle itseohjautuvasti. Useimmat olivat tapaamisista kiinnostuneita. Ryhmä on kokoontunut kirjoittamishetkellä noin kolme vuotta, pääasiassa kuukausittain. Ryhmä tapaa toisiaan vuorotellen jokaisen äidin kotona sen mukaan miten kenenkin elämäntilanne sen sallii. Äidit tapaavat toisiaan edelleen lastensa kanssa. Ryhmässä on edelleen mukana kymmenen äitiä, jotka alusta asti mukana ovat olleet. Äidit ottavat usein myös perheen muut kuin vauvaryhmään alun perin mukanaan otetut lapset tapaamisiin mukaan. Muutamat äideistä tapaavat toisiaan myös ryhmän ulkopuolella, osa tapaa vain ryhmässä.

Isien vertaisryhmätoimintaan verrattuna eroavaisuuksia on paljon. Äitien ryhmä oli alun perin suljettu, neuvolasta koolle kutsuttu ryhmä. Isillä ryhmä oli täysin avoin, lasten ikähaarukan ollessa noin kuusinkertainen. Tapaamiset äitiryhmässä olivat aluksi viikoittain, myöhemmin kuukausittain ja pääasiassa ne eivät sisällä mitään ohjelmaa. Isille toiminta tapaamisen yhteydessä on ollut merkityksellistä, tarve toiminnan ohjaamiselle ja tapaamisen eteenpäin saattamiseksi on suuri. Ryhmän itseohjautuvuudessa oli suurin ero. Äitien ryhmä on alunperin toiminut hyvin pitkälti sen pohjalta kuinka äidit toimintaa eteenpäin vievät, kun taas isille toiminta oli etukäteen hyvinkin suunniteltua ja tapaamiset käytännössäkin järjestettyjä. Tapaamisten tarkoitus

on myös mielestäni melko erilainen. Isät tulivat viettämään lapsen kanssa aikaa, äidit useimmin tapaamaan äitejä, joita eivät mahdollisesti muuten juurikaan näe. Koen etteivät äidit toivo tapaamisilta aikaa tekemiseen lapsen kanssa, vaan ennemminkin kokevat saavansa tukea omaan äitiyteen ja sen tuomiin haasteisiin. Ajatuksia ja neuvoja erilaisista haastavista tilanteista jaetaan paljon. Isät olivat aiheeseen enemmän keskittyneitä: tapaamisen aiheen ollessa ensiapu, keskustellaan aiheesta ensiapu. Yhteistä ryhmissä on kuitenkin se, että niin isät kuin äidit kokevat ryhmästä saavansa sitä, mitä siltä toivovat.

4.4 Vanhemmuuden roolikartta

Vanhemmuuden roolikartta on vanhemmuuden tarkasteluun ja kehittämiseen Varsinais-Suomen lastensuojelunkuntayhtymässä kehitetty työväline. Vanhemmuuden roolikartan toteuttamisessa on lähdetty sen helppokäyttöisyydestä myös vanhempien omaan käyttöön. Vanhemmuuden roolikartassa roolit on saatu Jacob Levy Morenon rooliteoriasta, jonka mukaan vuorovaikutuksella on avainmerkitys rooleille ja niiden kehittymiselle. Rooleihin vaikuttavat aina myös tilanteessa mukana olevat muut ihmiset ja toisinaan roolit ovat erilaisia. Esimerkiksi kotona ja isien vertaisryhmässä niin isät kuin lapset voivat käyttäytyä kotiloista eroavissa rooleissa. Osa rooleista kehittyy vanhemmuuden aikana, mutta kaikkien roolien kehittyminen vaatii läsnäoloa tilanteessa. Vanhempi voi kehittää roolejaan myös tietoisesti. Vanhemmuuden roolikartassa roolit jaotellaan motivaatorooleihin, tavoiterooleihin ja tekorooleihin. Viidessä vanhemmuuden roolikartassa esitellyssä motivaatoroolissa lähtökohtana ovat lapsen tarpeet. Lapsen tarpeita pohdittaessa on kuitenkin otettava huomioon lapsen ikä, kehitystaso, sukupuoli ja myös yksilöllinen temperamentti. Tavoiteroolit ovat rooleja, joita vanhempi toiminnallaan pyrkii toteuttamaan tavoitteeseen pääsemiseksi. Tekoroolit ovat roolikartalla näkymättömissä, mutta sen käytännössä tärkein osa. Vanhemman toimintaa määrittää tekorooli, tapa miten toimimalla voi päästä tavoitteeseen ja täyttää lapsen tarpeet. Parhaimmillaan vanhempi toteuttaa juuri niitä rooleja ja siinä mittakaavassa, jota lapsi kulloinkin kehityksensä tueksi tarvitsee. (Ylitalo, 2011.)

Vanhemmuuden roolikarttaa olen käyttänyt eniten isien toiminnasta ryhmätapaamisissa tekemiäni havaintojen jäsentämiseen. Olen käyttänyt roolikarttaa myös pohdinnan tukena kuvatessani ryhmän merkityksellisyyttä isyydelle sekä sen mahdollistamiselle. Ryhmässä tekemiäni havainnot olen jäsennellyt viiden vanhemmuuden roolikartassa esitetyn motivaatoroolin avulla, sisällyttäen niiden alle niitä tavoite- ja teko-rooleja, joita olen havainnut. Olen myös verrannut isyydestä tekemiäni roolituksia äitiryhmässä tekemiäni havaintoihin äitien rooleista ja erityisesti äitien roolien eroavaisuuksista suhteessa muodostamiini isyyden rooleihin. Isyyden rooleissa olen erityistä huomiota kiinnittänyt ryhmässä toteutuviin rooleihin ja ryhmän merkitykseen rooleille.

5 ISIEN VERTAISRYHMÄTOIMINNAN PROSESSIKUVAUS

5.1 Ennakkomarkkinointi

Ennakkomarkkinointi toteutettiin lähettämällä Harjavallan varhaiskasvatusjohtaja Jokirannan sekä perhepäivähoidonohjaaja Merja Tähtisen kautta mainos jokaiseen kotiin, joka ikäryhmään sopien kunnallisen päivähoidon kautta tavoitettiin. Mainos on saadun tiedon mukaan tavoittanut isät hyvin. Isiltä kuullun mukaan perhepäivähoidossa käteen jaettu mainos on tavoittanut useimmat, mutta sen sisältöä eivät isät osanneet kuvata. Ulkonäöllisesti mainos oli useampien sähköpostien kautta välitettynä muuttunut. Suunniteltu mainoksen jakaminen päiväkotien ilmoitustauluilla jäi toteutettavaksi päiväkodeissa työskenteleville. Alun perin suunniteltu mainoksen jakaminen kunnan nettisivuilla jäi toteutumatta.

Ryhmän tulevista kokoontumisista lähetettiin alueen lehteen Sydän Satakuntaan juttuvinkki suoraan toimittajalle, Pirjo Haimilalle, joka vinkkiin myös tarttui. Ryhmän alkamisesta saatiin 5.11.2012, viikkoa ennen ryhmän alkua ilmestyneeseen lehteen iso juttu. (Liite 1) Lehtijutussa kerrottiin ryhmän taustoista ja kannustettiin isiä osallistumaan ryhmään.

5.2 Ensimmäinen vertaisryhmätapaaminen

5.2.1 Suunnittelu ja toteutus

Ensimmäisen kerran aiheiksi oli muotoutunut lapsen motorinen kehitys ja päivähoiton tunnettavuuden lisääminen. Keskusteluissamme Jokirannan kanssa kokemuksemme mukaan lasten motorisen kehityksen hahmottaminen on vanhemmilta toisinaan hukassa ja lasten ajatellaan pystyvän sekä jaksavan heidän motoriikan kehitykselleen aivan liian vaativia toimintoja. Lapsia halutaan kuljettaa monissa harrastuksissa ja oletetaan jo hyvin pienten lasten oppivan esimerkiksi jonkin liikuntalajin pienempänä, kuin se oikeastaan on mahdollistakaan. Päivähoidon tunnettavuuden puute on yleistä. Päivähoidon varhaiskasvatussuunnitelmassa painotetaan kasvatuskumppanuus -käsitettä. Kasvatuskumppanuuden ajatusta tukeva toiminta isille ja lapsille helpottaa päivähoiton lähestyttävämmäksi tekoa tekemällä päivähoiton toiminnan sekä kahden päiväkodin tilat heille tutummiksi. Päivähoidon erilaiset hoitomuodot osapäivähoidosta kokopäivähoitoon ja erilaiset mahdollisuudet siltä väliltä halutaan tehdä tutummiksi, sillä palvelut, joista ei tiedetä, jäävät käyttämättä. Pitkien työpäivien tai osapäiväisen työn tekeminen asettavat erilaiset tarpeet päivähoitolle. Hoitomuotojen tunnettavuuden lisääntymisen myötä myös palveluiden käyttö voi parantua.

Ensimmäisen kerran suurimpana haasteena oli saada isät paikalle vertaisryhmätapaamiseen. Paikalle saapuneiden isien määrä yllätti positiivisesti. Isät olivat lähteneet hyvin liikkeelle ja ensimmäiseen tapaamiseen saapui peräti 21 isää ja heillä oli mukanaan yhteensä 24 lasta. Isien suureen määrään ei oltu varauduttu riittävästi. Lapsille oli päiväkodin tiloihin rakennettu temppurata, jolla myös toimintaa oli mainostettu. Temppuradan käytettävyys oli huono tilan ollessa huomattavasti liian pieni paikalle saapuneelle ryhmälle. Toiminnan uudelleen muotoutuminen hetkessä oli välttämätöntä ja ajatus temppuradan toteuttamisesta jätettiin, samoin kuin luovuttiin eksaktin tietoiskun pitämisestä päivähoidosta. Temppuradan oheen oli rakennettu seinille viivayhdistystehtäviä isien ja lasten yhteiseksi toiminnaksi, jonka lähes kaikki isät kuitenkin suorittivat. Näin ollen pääasiassa kaikki tieto isille jaettiin, vaikka sen jakamisen muoto muuttuikin.

Ensimmäisen kerran yllättävän suuren osallistujamäärän myötä montaa ensimmäiselle vertaisryhmätapaamiselle etukäteissuunnitelmista jouduttiin muokkaamaan. Ensimmäiseen tapaamiseen saapuneet 21 isää eivät ensinnäkään mahtuneet varatun tilan pöytien ääreen istumaan mikä teki saapumistilanteesta viimeisille paikalle saapuneille epämiellyttävän. Ajoissa paikalle saapuneet isät lapsineen alkoivat selvästi jo olla rauhattomia viimeisten isien vasta päästessä istumaan samaan tilaan muiden kanssa. Huomioni kiinnitti myös yksi isistä, joka jo saapuessaan kommentoi päivähoidon miespuoliselle työntekijälle tarpeesta järjestää toiminta koko perheet kattavana toimintana. Minut isä sivuutti täysin. Oliko siis tällä isällä oletus siitä, että toiminta on päivähoidon järjestämää mainoksen tultua päivähoidon välityksellä vai oliko kommentointi vain osoitettu tutulle miestyöntekijälle, se jäänee arvoitukseksi.

Aloitustilanteeseen suunniteltu jonkinasteinen esittäytyminen hoidettiin ainoastaan nimikierroksella, isien kertoessa omansa sekä lapsensa nimet. Myöskään omalta osaltani en juuri toiminnasta tai sen tulevaisuuden suunnitelmista kertonut. Ryhmäytämisen osalta tilanne oli jo tuolloin haastava. Isien siirtyessä kootun tempuradan sisältävään juhlasaliin olisi toiminta pitänyt ohjeistaa huomattavasti paremmin. Toisaalta se, olisiko ohjeistuksesta ollut hyötyä jää yhtäläillä arvoitukseksi. Isien ja lasten yhteiseksi toiminnaksi tarkoitettu rata jäi auttamatta toisarvoiseksi lasten löytäessä muut lelut. Lelujen sekä ihmisten paljouden myötä suuri osa isistä antoi lastensa leikkiä yhdessä ja siirtyi itse sivummalle, pääasiallisesti keskustelemaan muiden isien kanssa. Itse en tuossa tilanteessa voinut olla paikalla isien kanssa keskustelemassa tai heitä ohjaamassa, sillä kahvittamisen käytännön ongelmat aiheuttivat minun huomioni siirtymisen siihen.

Alkuperäisen suunnitelman mukainen isien kanssa lopuksi käytävä ryhmäkeskustelu ja palautteen anto suullisesti oli hylättävä. Lopuksi lapsille jakamani Osuuspankin heijastimet ja pelikortit antoivat pienen hetken mahdollisuuden kiittää paikalle saapuneita ja pyytää isää jättämään palautetta eteispöydällä oleviin papereihin. Ensimmäisen tapaamisen palautekeskustelun itselleni pohjaksi luotu runko oli esillä ja varalta tehdyt avoimen palautteen keruu kysymykset toimivat pohjana annettavalle palautteelle. Näin saatiin jonkin verran palautetta siitä millainen tunnelma isille illasta jäi.

5.2.2 Havainnot

Ensimmäisellä kerralla moni käytännön asia oli jäänyt ennakkoon huomiotta. Isät itse eivät niinkään olleet yllättyneitä osallistujien suuresta määrästä, vaan eniten yllättynyt olin itse. Eräs isistä oli jo ennen tapaamista minut tavatessaan kommentoinut kuullessa monen isän olevan tulossa. Tämän isän kanssa keskusteltuani varauduin alun perin suunnittelemaani suurempaan määrään isiä. Olin lopulta varautunut, vielä ensimmäiselle kerralla mukana olleen Jokirannan kanssa keskusteltuani, että isiä tulee korkeintaan 15. Tämän määrän ajattelimme olevan jo odotuksemme reilusti ylittänyt osallistujamäärä. Isiä paikalle tuli mainittu 21. Käytännönjärjestelyissä tätä ei oltu huomioitu. Tarjoiluissa oli varauduttu 15 isän lapsineen paikalle saapumiseen, kuten myös toiminnan sisältöön liittyvien lomakkeiden määrä oli liian pieni. Tila jossa kokoontuimme, oli liian pieni, osa aikuisista joutui seisomaan. Suunnitellun toiminnan toteuttaminen oli mahdotonta. Myöskään palautelomakkeita ei ollut riittävästi. Huolimatta kuitenkin siitä, että hyvin moni asia käytännönjärjestelyissä tuotti haastetta, isät pysyivät muutamia poikkeuksia lukuun ottamatta hyväntuulisina. Heidän käytöksestään ei minun nähdäkseni ollut nähtävissä hermostumista tai ärsyyntymistä tilanteen yllättävyyteen. Yllättävä tilanne ryhmän suosio oli itselleni ja käytyjen keskusteluiden perusteella ainakin osalle isistä. Isät sopeutuivat mainiosti toiminnan muokkaamiseen, suurin osa muokkasi toiminnan omanlaisekseen, osa ei periaatteessa suunniteltuun toimintaan osallistunut lainkaan.

Suuri lapsimäärä kohtalaisen pienessä tilassa aiheutti lapsissa mielestäni selvästi vauhdin lisääntymistä. Isien toiminta lasten kanssa oli huomattavasti toisistaan poikkeavaa. Osa isistä istui tilan reunustalla keskustellen muiden isien kanssa ja taas osa isistä leikki lastensa kanssa. Osa lapsista pysyi pääasiassa isän lähellä tai sylissä, osa lapsista leikki mielellään isästä kauempana. Yhteistä lähes kaikille isille oli se, että he antoivat lapsille leikkiin kohtuullisen vapaat kädet. Lapsista osa leikki rauhallisesti, mutta osa lapsista oli hyvinkin vauhdikkaita. Tilassa ollut lasten trampoliini alkoi kohtuullisen nopeasti toimia vauhdikkaimpien lasten pääasiallisena leikkipaikkana. Itse jouduin isien lasten kanssa oloajan pääasiallisesti käytännön syistä olemaan poissa tilasta jossa isät olivat. Tarjoilujen pienempi määrä työllisti minua muun muassa keittäessäni kahvia. Huomioni kiinnittyi kuitenkin useampaan kertaan siihen,

kuinka huomattavan paljon vapaammin lapset saivat leikkiä isien kanssa, kuin äiti-ryhmissä, joihin itse olin osallistunut.

Isiä oli hyvin paljon liikkeellä eikä varsinaista ryhmässä toimimista minun nähdäkseni tapahtunut. Isät juttelivat pääasiassa entuudestaan heille tuttujen isien kanssa. Moni isistä oli tuttuja myös Jokirannalle. Jokiranta keskusteli monien isien kanssa ja toiminnallaan varmisti, ettei kukaan isistä jäänyt yksin tai täysin huomiotta. Moni isistä myös otti kontaktia enemmän Jokirantaan kuin itseeni. Johtuiko se siitä, että hän oli useimmille tuttu jo pelkästään työroolinsa vuoksi vai siitä, että hän oli mies ja käytännönsyistä läsnä tilanteessa itseäni paremmin, jäänee arvailujen varaan.

Erityinen havainnon arvoinen asia oli isien yhteinen toimiminen jälkien korjaamiseksi. Lähes poikkeuksetta kaikki isät auttoivat keräämään leluja, minun heitä kertaa-kaan siihen kannustamatta. Tila, jossa isät ja lapset olivat, oli todella paljon leluja levitettyä. En kuitenkaan huomionnut juuri kenenkään lähtevän tapaamisesta siivoamatta ainakin osaa leluista. Yksi minulle entuudestaan tuntematon isä jäi vielä erikseen lapsensa kanssa laittamaan kaikki tilan tavarat paikoilleen. Pohtimaan jäin itse sitä, oliko yksi tai useampi isistä vain aloittanut lelujen siivoamisen ja esimerkiksi kannustanut myös muita isiä siihen vai oliko jälkien siivoaminen isille itsestään selvyyttä. Äitien ryhmässä leluja jää usein siivoamaan vain muutamat äideistä sillä ensimmäiset äidit lähtevät jo ennen tapaamisen varsinaista päättymistä.

5.2.3 Tapaamisen arviointi

Ensimmäisessä tapaamisessa mukana olleen Jokirannan kokemus tapaamisesta oli hyvin positiivinen. Paikalle saapunut suuri joukko isiä ilahdutti ja kertoi hänen kokemuksensa mukaan isien kasvaneesta osallisuudesta lastensa asioissa. Huolimatta tilojen ahtaudesta ja odottamattoman suuresta ryhmästä hän koki illan olleen onnistunut ja ajatteli toiminnan vastaavan tarpeeseen.

Jokaisella tapaamiskerralla pyrittiin kokoamaan mahdollisimman hyvin tietoa siitä, kuinka käytännön toimintaa voisi kehittää paremmin toimivaksi ja houkuttelevammaksi. Palautetietoa (Liite 2) käytettiin konseptin käytännön kehittämiseen. Palaute

oli kokonaisuudessaan positiivista ja myös illan aikana havainnoidut puheet toiminnan todelliseen tarpeeseen vastaavuudesta loivat positiivisen mielikuvan toiminnan järjestämisen kannattavuudesta. Huomioni herättävää oli hyvin useissa palautteissa mainittu henkilökohtainen kiitos toiminnan järjestämisestä. Kehittämisehdotuksia oli vain kolme. Kahdessa palautteessa oli kiinnitetty huomiota tilanahtauteen ja yhdessä palautteessa toivottiin ohjatumpaa toimintaa.

5.2.4 Muutokset seuraavaan tapaamiseen

Ensimmäisen kerran konkreettinen palautteen kerääminen ei mennyt suunnitellusti, mutta illan aikana saatiin paljon havainnoitua tietoa tulevien kertojen käytännön kehittämiseksi. Suunniteltu tapa kerätä palautetta ja tuottaa arviointitietoa keskustellen oli mahdotonta toteuttaa. Iltaa varten oli tehty lomakkeita, joissa pyydettiin kommentoimaan risuja ja ruusuja. Valmiiksi tehtyjen lomakkeiden rinnalle kuitenkin laitettiin kysymykset, jotka oli tarkoitettu vain keskustelun vetäjän käyttöön, joten ne eivät olleet riittävät selkeitä. Kysymykset oli esitetty hyvin laajasti ja niitä oli vain muutamia. Niiden oli ollut tarkoituksena olla vain tukikysymyksiä käytävälle palautekeskustelulle. Varautumattomuus isien suureen määrään aiheutti illan arvioinnin eräältä kantilta suppeaksi jäämisen.

Tilojen ahtauden huomioiminen oli mahdollista korjata jo seuraavaan tapaamiseen, joka järjestettäisiin suuremmissa tiloissa, toisella päiväkodilla. Isät eivät tässä tapaamisessa kaikki mahtuneet istumaan, eivätkä lapset leikkimään. Käytännön vuoksi suunniteltu ohjelmasisältö oli myös suunniteltava uudelleen. Näin suuren isäryhmän kanssa yhdessä toteutettavat harjoitteet ovat liian haastavia toteuttaa, eikä isiä voida mitenkään kohdata saati ohjata henkilökohtaisesti. Seuraavalla kerralla ohjelmassa olleen ensiavun toteuttaminen muokkautui pienryhmissä toteutuvaksi.

5.3 Toinen vertaisryhmätapaaminen

5.3.1 Suunnittelu ja toteutus

Toisella tapaamisella aiheena oli lasten ensiapu ja kodin turvallisuus. Aihe oli nousut käytännön kokemuksista siitä, ettei erityisesti lasten ensiapukoulutusta ole tarjolla. Kouluttajaksi tapaamiselle pyrittiin saamaan terveydenhoitaja Harjavallan neuvolasta. Toteutuksen oli suunniteltu onnistuvan lasten ollessa mukana toiminnassa rastirata tyyppisesti toimipisteeltä toiselle kiertäen. Näin mahdollistetaan myös käytännön harjoittelu lasten ollessa mukana. Kodin turvallisuuden huomion kiinnittämisen myötä pyritään ennaltaehkäisemään kotona sattuvia tapaturmia. Toiminta suunniteltiin toteutettavaksi terveyskeskuksen tiloissa

Lopulta illan vetäjäksi saatiin lastenneuvolasta juuri kouluterveydenhoitajaksi siirtynyt Margit Kurru, joka on toiminut myös Suomen Punaisen Ristin ensiapukouluttajana. Toiminta toteutettiin suunnitellusti rastiratana ja illan aikana isät saivat harjoitella lastensa kanssa sekä toisille isille pieniä ensiaputoimenpiteitä. Ilta oli valmisteltu mahdolliseksi toteuttaa kaikille ensimmäisellä kerralla mukana olleille isille lapsineen. Tapaamiseen saapui paikalle 12 isää lapsineen. Rastiradan kierrettyään isät siirtyivät kahville, jonka lomassa käytiin ohjattu keskustelu aiheesta kodin turvallisuus. Keskustelu toteutui suurimman osan lasten leikkiessä viereisessä huoneessa ja isien juodessa kahvia. Kaikille isille jaettiin kotiin luettavaksi muutamia erilaisia turvallisuuden liittyviä esitteitä ja oppaita.

Toisen tapaamisen ohjelmaksi oli suunniteltu ja lopulta myös saatu toteutettua lasten ensiapuun keskittyvä ohjelma. Olin varautunut samaan, suureen isien määrään, kuitenkin realistisesti ajatellen odotuksena oli jonkin verran pienempi määrä isiä. Isiä saapui paikalle 12. Isät itse olivat mahdollisesti odottaneet paikalle saapuvan suuren määrän isiä, sillä useat isistä kommentoivat isien pienentyntä määrää. Samoin kuin edellisellä kerralla, osa isistä oli reilusti myöhässä, mutta tilanne ei ollut edellisen kerran tavoin rauhaton lapsilla olevan liikkumismahdollisuuden myötä. Isät jaettiin lopulta neljään ryhmään, eri ensiapupisteisiin, joista kussakin heidän oli tarkoitus käydä ryhmänä. Ensimmäisellä pisteellä isät olivat jaetuissa ryhmissä, jonka jälkeen

käytännössä jokainen ryhmä jakautui eri pisteisiin sekoittuen toisiinsa. Vain osa lapsista kiersi isien mukana ensiapupisteissä, osan leikkiessä omia leikkejä. Toiminta pienryhmissä alkoi suunnitellusti, isät jaettiin ryhmiin ja he aloittivat pisteiden kiertämisen niissä. Isät olivat pienryhmissä puhtaasti vain ensimmäisen pisteen ajan. Isät alkoivat kerääntyä toimintapisteille ryhmät yhdistyen. Kaikki pienryhmät yhdistyivät lopulta viimeiselle pisteelle, josta kaikki yhdessä pisteen suoritettuaan siirtyivät kahville toiseen tilaan.

5.3.2 Tapaamisen arviointi

Toiselle kerralle oli palautteen kokoamiseksi luotu palautelomake (Liite 3), jonka tarkoituksena oli kartoittaa konseptiin liittyviä käytännön asioita. Palautelomakkeesta kerroin isien siirtyttyä ensiapupisteiltä kahville. Kehotin isiä täyttämään palautteen kahvin lomassa, jonka toivoin helpottavan palautteen antamista käytännössä lasten juodessa mehua pöydän ääressä. Palautelomakkeen palautti täytettynä yksitoista isää kahdestatoista. Kahvin lomassa palautelomakkeiden palauttamisen jälkeen kertoi paikalla ollut terveydenhoitaja vielä kodin turvallisuusasioista keskustellen isien kanssa. Yhtä lukuun ottamatta kaikki isät kuuntelivat keskustelua, antaen lasten leikkiä viereisessä huoneessa. Keskustelu oli muutamien isien osalta aktiivista, mutta omien havaintojeni mukaan kaikki kuitenkin keskittyivät asiaan.

Isien palautteessa haluttiin koota ajatuksia siitä, mikä isät on saanut lähtemään toimintaan mukaan. Osa kysymyksistä oli valintakysymyksiä, mutta kahteen olin tietoisesti asettanut avoimen kysymyksen. Kaikki vastaukset olivat asiallisia eikä oletta- maani vastausta ”en tiedä” ollut yhdessäkään palautetussa lomakkeessa. Vastaukset olivat ajatuksella kirjoitettuja selkeitä mielipiteitä. Kysymyksissä syytä tulla mukaan toimintaan ensimmäisellä kerralla ja syytä tulla uudelleen oli mainittu sekä tarve isien omalle toiminnalle että halu tehdä jotakin yhteistä lapsen kanssa. Uudelleen toiseen tapaamiseen tulon syyksi oli kerrottu sekä ensimmäiseltä kerralta jäänyt mukava tunnelma sekä toisen tapaamisen aihe. Täysin tämänkertaiseen toimintaan liittymättömänä kysyttiin kokoontumistiheyttä, kokoontumisen sopivaa ajankohtaa sekä kestoa. Hiukan yli puolet oli vastannut nykyisen kerran kuussa järjestettävän tapaamisen olevan sopiva tiheys ja loput olivat vastanneet heille mieluisimmaksi vaihtoehdoksi

joka toisena viikkona toteutuvat tapaamiset. Kaikki olivat ajatelleet yhden ja puolen tunnin keston olevan sopiva ja lähes poikkeuksetta tapaamisia toivottiin järjestettäväksi arki-iltana viikolla.

Toisessa tapaamisessa toteuttamassa mukana ollut Kurru ajatteli heti tapaamisen päätyttyä tapaamisen menneen hyvin ja nyt paikalla olleen ryhmän olleen hyvän kokoinen ensiapuasian läpi käymiseen. Ohjelman rakenne oli onnistuttu yhteistyössä suunnittelemaan toimivaksi ja loppuun jäänyt mahdollisuus keskustella kodin turvallisuudesta sekä yleisestä ensiaputietoudesta oli ollut hyvä lisä illan tarjoamaan tietopakettiin. Hän koki sekä isien että lasten pitäneen toiminnasta.

5.3.3 Havainnot

Tässä tapaamisessa tunnelma oli huomattavasti erilainen kuin aiemmassa tapaamisessa. Isiä oli paikalla vähemmän, jota paikalle tulleet isät jonkin verran ihmettelivät. Konkreettisesti tilanne oli hyvin erilainen. Päiväkodin liikuntasali oli suuri ja isiä puolet edellistä kertaa vähemmän. Isien isoon määrään oli käytännössä varauduttu ja tilanne oli aiempaan kertaan verrattuna huomattavan kiireetön. Isät istuskelivat liikuntasalin reunustoilla, lasten annettiin leikkiä muita odotellessa ja ensimmäisen keran hermostuneisuutta ei tunnelmassa ollut. Myös paikalla ollut terveydenhoitaja Kurru oli suurimmalle osalle isistä ja myös usealle lapsista tuttu. Tutuus loi selvästi rennommanoloisen tunnelman, muutamat isät juttelivat keskenään, osa jutteli Kurrun kanssa kuulumisista. Toiminta oli aiempaa paremmin tilanteeseen nähden suunniteltu. Kahden ohjaajan paikallaolo mahdollisti isien toiminnassa mukana olon ja jokaisen isän kohtaamisen, heidän niin halutessaan.

Ryhmäytymisen kannalta tilanne oli koko vertaisryhmätapaamisen hyvä ja sitä selvästi ensimmäistä kertaa paremmin tapahtui. Isät ensin pienryhmissä ollessaan toimivat pienissä porukoissa. Toiminnan edettyä niin, että lopulta kaikki kokoontuivat viimeiselle pisteelle, yhdistyivät pienemmät ryhmät kokonaisuudessaan ryhmäksi. Isien keskustelu oli vapautunutta.

Lapset saivat tälläkin kerralla leikkiä kohtuullisen vapaasti, mutta huomattavasti pienempi määrä lapsia rauhoitti tilannetta jo itsessään. Lapset leikkivät aiempaan verrattuna huomattavasti rauhallisemmin.

5.3.4 Muutokset seuraavaan tapaamiseen

Tässä tapaamisessa ei ilmennyt varsinaisia tarpeita muutokseen tuleville kerroille. Tilojen toimivuus tuli hyvin esille ja niitä voitiin käyttää myös tulevissa tapaamisissa. Toiminnan muoto oli hyvä ja se tullaan säilyttämään ajatuksena myös luotavassa konseptissa. Asiasisällöllisesti tapaaminen sai positiivista huomiota. Vaikka osa isistä aktiivisesti kertoi pitävänsä yllä ensiaputaitojaan joko ammattinsa tai harrastuksensa myötä, kaikki kokivat tietojen aktiivisen päivittämisen tärkeäksi. Isät osallistuivat keskusteluun ja kun toiminta sisälsi myös tekemistä lapsille, oli isien mahdollista keskittyä asiaan. Tässäkin tapaamisessa kuitenkin ehdotonta oli kahden ohjaajan paikallaolo.

Tulevien tapaamisten paikkoja ei oltu ennakkomarkkinoinnissa ilmoitettu. Seuraavan tapaamisen paikka ilmoitettiin aina vertaisryhmätapaamisen aluksi ja lopuksi. Isille annettiin ensimmäisessä tapaamisessa lappu, johon kaikki tapaamispäivät oli kuitenkin merkattu. Toiselle kerralle ei enää paperista lappua oltu tehty vaan seuraavan kerran tapaamisesta muistuteltiin useaan kertaan tapaamisessa.

5.4 Kolmas vertaisryhmätapaaminen

5.4.1 Suunnittelu ja toteutus

Kolmannelle kerralle pyrittiin saamaan käyttöön Harjavallan kaupungin omistuksessa oleva vapaa-ajan viettopaikka, Koivuranta. Koivurannassa olisi ollut mahdollisuus saunoa ja tavata hieman rennommin, sillä kolmannen kerran aiheeksi oli valikoitunut isä työelämässä ja vapaalla. Aihe sisälsi perheen kriisien käsittelyä ja lapsen huomiointia niiden keskellä. Aiheesta toivottiin saatavan puhumaan psykologi Janne Sih-

vonon. Isille oli myös tarkoitus jakaa vinkkejä lasten kanssa puuhasteluun vapaa-aikana, kuten Hiittenharjun ulkoilureittien kartat.

Ensimmäisen kerran tapaamisen jälkeen suunnitelma tästä tapaamisesta muuttui eniten. Jo aiemmin tieto psykologin työkiireistä sekä Koivurannan hankalasta saatavuudesta aiheuttivat pohdintaa illan ohjelmasta. Lopulta psykologin ollessa estynyt saapumaan vertaisryhmätapaamiseen päätin muuttaa tapaamisen teemaa. Kolmannen vertaisryhmätapaamisen teemana toteutui talviulkoiluilta. Talviulkoilussa laskettiin mäkeä, pidettiin pieniä kilpailuja sekä paistettiin lopuksi makkaraa. Isiä oli paikalla tällä kertaa 8 ja tähän vertaisryhmätapaamiseen useampi isistä oli ottanut mukaan enemmän kuin yhden lapsen. Huomion arvoista oli myös se, että osa edellisellä kerralla puuttuneista isistä oli selvittänyt tapaamispaikan ja saapui paikalle. Muutaman isän tiedettiin olevan tällä kertaa estyneitä tulemaan paikalle. Ilta oli huomattavasti ohjelmoimattomampi kuin edellinen tapaaminen, vaikka ulos olikin ohjelmanumeroita järjestetty. Ohjelmarunko tapaamisessa oli tarkoituksellisesti hajanainen, toimintaa oli välillä ja välillä isät saivat toimia vapaasti. Ohjelmoimattomamman tapaamisen järjestäminen mahdollisti sen selvittämisen, tuleeko tapaamisissa olla selkeästi ohjelmarunko ja ohjattu ohjelma. Osa isistä toimi lapsen kanssa myös ilman ohjausta, keksien päiväkodin pihalla tekemistä. Osalle isistä ja lapsista ohjauksella oli selkeä tarve, he jäivät ikään kuin odottamaan seuraavaa ohjattua toimintaa jäämällä seisoskelemaan ohjaajan lähistölle. Toisaalta seisoskelemaan jääneiden isien kanssa pystyi keskustelemaan ohjattujen toimintojen välillä.

Kolmannella tapaamisella isiä oli paikalla aiempaa vähemmän ja myös tällä kertaa paikalle saapuneet ihmettelivät osallistujien pientä määrää. Paikalle kuitenkin saapui myös isiä jotka eivät edellisessä tapaamisessa ole olleet. Yksi isistä oli myös selvittänyt puhelinnumeroni päästäkseen paikalle, koska hän ei aiemmin ole mukana ollut eikä ennakkomainonnassa kaikkien tapaamisten tapaamispaikkoja oltu mainittu. Isät olivat myös tällä kertaa ottaneet aiempaa enemmän perheen muita lapsia mukaan. Useammalla isällä oli mukanaan enemmän kuin yksi lapsi. Oliko merkityksellistä ryhmän tutuksi tuleminen vai ulkona oleminen, selvinnee seuraavalla kerralla toiminnan ollessa taas erilaista.

5.4.2 Tapaamisen arviointi

Paikalla olleista isistä kuusi kahdeksasta täytti palautelomakkeen (Liite 4). Palautteen tarkoituksena oli selvittää illan ohjelman sisällön merkitystä saapumiselle tapaamiseen, illan kulun ohjauksellisuuden tarvetta sekä tarvetta asiantuntijalle jokaisella tapaamiskerralla. Lomakkeen palauttaneista kaikki olivat yhtä mieltä siitä, ettei asiantuntijaa jokaiselle tapaamiskerralle tarvita eikä illan ohjelmalla ole merkitystä sille saapuuko paikalle. Neljä vastanneista toivoi kuitenkin illalla olevan selkeän, etukäteen suunnitellun ohjelman. Lomakkeen osalta keskustelua herätti siinä olleet vain kyllä tai ei vastausten anto mahdollisuus. Vastausvaihtoehdoksi olisi haluttu myös ehkä, sillä osa isistä koki vaikeaksi päättää kumpaa mieltä, kyllä vai ei, olisi enemmän.

5.4.3 Havainnot

Kolmannen kerran pienempi osallistujia määrä ja muuttuneet osallistujat vaikuttivat selkeästi ryhmän toimintaan. Ryhmytymisen jo lähdettyä aiemmilla kerroilla käyntiin, ryhmädynamiikan muutos oli selkeästi havaittavissa. Edellisellä kerralla poissa olleet isät jäivät helposti aluksi ulkopuolelle muiden toiminnasta, he eivät myöskään lähteneet itse hakemaan osallisuutta ryhmästä vaan jättäytyivät hiukan taka-alalle. Tapaamisen puolivälissä oli havaittavissa jo selkeä jako kahteen ryhmään. Toisessa ryhmässä isät tuntuivat olevan entuudestaan tuttuja, useimmat jääkiekon parista. Toisessa ryhmässä keskustelu oli selvästi vähäisempää ja ryhmä oli hajanaisempi osan tehdessä "omia juttujaan" osallistumatta juurikaan ohjattuun toimintaan. Aktiivisemmassa ryhmässä oli isiä, jotka ottivat tilanteen kuitenkin äärimmäisen hyvin huomioon auttaen erityisesti vähemmän aktiivisen ryhmän lapsia osallistumaan kannustamalla heitä ottamaan mallia toisen ryhmän lapsista. Ryhmän lapsissa oli myös selkeästi havaittavissa oleva ero. Ryhmä, jossa isät olivat aktiivisia, olivat myös lapset selkeästi aktiivisempia kuin toisen ryhmän lapset, osallistuen toimintaan pääasiallisesti ohjeistuksen mukaan.

Ryhmä, jossa oltiin vähemmän aktiivisia, kaipasi myös ohjaajan huomiota selvästi enemmän. Isät hakivat ohjaajasta kanssaan keskustelijaa, kun aiemmilla kerroilla isät

eivät juurikaan keskustelleet ohjaajan kanssa muusta kuin toiminnasta. Tällä kertaa erityisesti yksi isistä puhui paljon ohjaajan kanssa henkilökohtaisistakin asioistaan. Yhden isän keskustellessa ohjaajan kanssa, alkoivat muut isät vaatia toiminnan nimenomaista ohjaamista.

Ohjelmassa oli ulkoilukerralla kaksi erilaista viestikilpailua. Molempiin isät osallistuivat pääasiallisesti mielellään. Tapaamiskerralla yksi isistä saapui paikalle selvästi myöhässä. Isä otettiin kuitenkin hyvin toimintaan mukaan. Ohjeistuksen kilpailuasetelmasta huolimatta kummassakaan viestissä ei ollut voittajia vaan molemmat joukkueet päätyivät tasapeliin isien yhteisestä sopimuksesta, johdossa olleiden isien ehdotuksesta. Selvä kilpailuhenkisyys, jota oli nähtävissä, keskittyi pääasiassa toisen joukkueen sisälle isien väliseen onnistumiseen. Toinen joukkue sai tasatilanteeseen vaadittavat tasoituskierrokset ja näin kaikki saivat olla voittajia. Jokaisella tapaamisella ohjelmaan on ollut ennalta suunniteltu runko, jonka mukaan ryhmää on ohjattu toimimaan. Isille annettiin tällä tapaamiskerralla myös aiempaa enemmän mahdollisuuksia ohjata itse toimintaa, johon selkeästi muutama isistä näin tarttuikin. Myös tällä kerralla isät hoitivat siivoamisen kanssani ennen lähtemistään. Yksi isistä jäi jopa odottamaan lopuksi roskapussia, voidakseen viedä sen mennessään. Huomionarvoista siivoamisesta auttamisesta tekee isien toisilleen ja lapsilleen tekojensa kautta antama käytösmalli.

5.4.4 Muutokset seuraavaan tapaamiseen

Ryhmädynamiikan selvä muutos havainnollisti hyvin sen, kuinka olennaista on toiminnan suunnittelu siten, että toiminta on isien ja lasten yhteistä. Kilpailuasetelma on haastava osalle isistä sekä lapsista. Nopeasti etenevässä toiminnassa ei myöskään hitaammin toimiville isille tai lapsille ole mahdollisuutta edetä omaan tahtiin. Tuleville kerroille ei oltu suunniteltu kilpailua tai muutoinkaan ”nopeasti etenevää” ohjelmaa, mutta asia oli hyvä huomioida valmiin konseptin luonnostelussa.

Tässä tapaamisessa ei ohjaajia ollut kuin yksi. Tapaamisessa oli vähemmän myös isiä, mutta ehdottomasti kahden ohjaajan paikallaolo on tärkeää jokaisessa tapaamisessa. Käytännön järjestelyiden hoitaminen ja samaan aikaan toiminnan ohjaaminen

sekä isien kohtaaminen ei onnistu. Vaikka toiminta on vapaaehtoista ja tapaamiset kohtuullisen löyhästi ohjelmoituja, on illan kulun etenemiseksi toisinaan toimintaa hieman ohjattava eteenpäin.

5.5 Neljäs vertaisryhmätapaaminen

5.5.1 Suunnittelu ja toteutus

Neljännelle kerralle on suunniteltu vohvelikestit, jota toteuttamaan pyydetään Harjavallan Marttoja. Tapaamisessa oli tarkoitus paistaa vohveleita yhdessä lasten kanssa sekä ottaa mukaan muutamia naposteluruokia tutustuttavaksi. Aihe nousee varsinkin leikki-ikäisten kanssa eteen tulevasta ongelmasta uusien ruokalajien kohdalla. Yleisesti voidaan käydä keskustelua perheiden ruokatottumuksista, esiintyneistä käytännön ongelmista ja antaa mahdollisesti myös nopeiden sekä terveellisten kotiruokien teko-ohjeita. Tapaamiskerralla toivottiin saatavan keskustelua isien kesken aikaan niin, että he voisivat ohjaajien lisäksi jakaa hyviä vinkkejä itse kohtaamiensa haasteiden voittamiseksi ja mahdollisesti saada itselleen uusia vinkkejä ruokailuun lasten kanssa. Tapaaminen oli suunniteltu pidettäväksi päivähoidon tiloissa.

Tapaaminen toteutui melko lailla suunnitellusti. Aluksi tutustuttiin muutamiin yrteihin ja kasviksiin. Lopuksi isät paistoivat lastensa kanssa vohveleita. Iltaan saapui 11 isää lapsineen ja edellisen kerran tavoin, useammalla oli enemmän kuin yksi lapsi mukanaan. Tilat olivat tälle ryhmälle juuri hyvän kokoiset ja illan käytännön järjestelyt onnistuivat hyvin. Mukana oli jälleen isiä, jotka eivät olleet aiemmilla kerroilla mukana.

Harjavallan Marttojen vetämä kasvisten maistelu sujui oikein hyvin, isien maistellessa lastensa kanssa muun muassa persiljaa, herneen versoja ja palsternakkaa. Kaikki lapset jaksoivat keskittyä vaaditun ajan ja kaikki myös maistoivat tarjottuja vihannuksia. Vohveleiden paistossa Martat olivat lähinnä pienenä apuna, isien toteuttaessa paiston pääasiassa itse. Jokainen isistä paistoi itse lapselleen sekä itselleen vohvelin. Isät kävivät myös vohveleita paistaessaan monipuolista keskustelua siitä kuka kotona kokkaa, onko vohveleita paistettu ja millä reseptillä. Isät olivat siis silminnähden in-

nostuneita vohvelinpaistosta lasten kanssa. Vohvelinpaistamisen myötä isät mielestäni vapautuivat aiempaa paremmin ja keskustelu oli aiempia tapaamisia vilkkaampaa. Tunnelma tapaamisessa oli vapautunut ja rento, eikä jakautumista kahteen ryhmään ollut havaittavissa lainkaan, mikä oli huomattava muutos edellisen kerran tapaamiseen.

5.5.2 Tapaamisen arviointi

Harjavallan Martat olivat mukana toteuttamassa neljättä tapaamiskertaa vihannesmaisteluiden ja vohvelinpaiston merkeissä. Martat olivat innoissaan ideasta antaa isille mahdollisuus puuhata lastensa kanssa vapaamuotoisesti ohjatun toiminnan lisäksi toiminnan usein ollessa kaikissa ryhmissä hyvin ohjattua. Sama havainto minkä itse tein isien innokkuudesta paistaa lasten kanssa vohveleita oli huomioitu myös Martoissa. He olivat hyvin tyytyväisiä illan kulkuun, osallistuneiden isien määrään ja erityisesti isien aktiiviseen osallistumiseen keskusteluun, maisteluun ja vohvelinpaistoon.

Palautetta kerättiin aiempien kertojen tavoin palautelomakkeen (Liite 5) avulla. Tällä kertaa oli kartoitettu tapaamisten tuomia uusia mahdollisia ystävyysuhteita sekä halua tavata ryhmää tulevaisuudessa. Lasten mukanaolon merkityksellisyydestä oli yksi kysymys ja isiä pyydettiin kertomaan omin sanoin ryhmän tarkoituksesta. Näillä haluttiin kartoittaa sitä, kuinka isät kokevat ryhmän toiminnan liittyvän vertaisuuteen. Tietoisien valinnan vuoksi ei kysymyksiä ole esitetty siten että niissä mainittaisiin valmiiksi sanoja vertaisuus tai vertaisryhmä. Tämä johtuu siitä että muutaman isän kanssa keskusteltuani ei vertaisuuden käsite ollut siinä määrin tuttu, että sitä olisin voinut käyttää aiheuttamatta väärinkäsityksiä. Vertaisuus rinnastettiin jonkin aiheuttamaan avun tarpeeseen. Vertaisuuden tässä ryhmässä ajattelin muodostuvan isyydestä ja samankaltaisessa elämäntilanteessa olemisesta.

Isät olivat vastanneet tavanneensa itselleen entuudestaan tuntemattomia isiä, mutta kuusi kahdeksasta kertoi muiden isien tulleen tutuksi vain siinä määrin että ajattelivat tervehtivänsä heitä tavattaessa. Yksi isistä oli tavannut vanhan tuttavansa uudelleen ja sekä yksi isistä oli tutustunut yhteen entuudestaan tuntemattomaan isään siinä

määrin että uskoi tapaavansa tätä myös vapaa-aikana. Yksi isistä oli vastannut saaneensa useita uusia ystäviä, joita tapaa myös vapaa-aikana. Tämä isä oli kertonut vastaavansa näin, uskoen että tulevaisuudessa kohdatessaan ryhmässä olleita isiä esimerkiksi valmistuvan uimahallin myötä uimassa, uskoo saavansa isistä ystäviä, joita tapaa vielä paljonkin. Vastaus ei periaatteessa vastannut ryhmään liittyvään kysymykseen. Se antoi kuitenkin ajatuksen siitä, että ainakin tämä isä ajatteli ryhmän myötä tutustumisen mahdollistavan tulevaisuudessa ystävyiden toisten isien kanssa.

Ryhmän uudelleen koolle kutsuminen vaatisi jonkin tahon kutsumaan isät yhteen. Isiltä kysyttiin olisiko kutsujataholla merkitystä ja osallistuisivatko he uusiinkin tapaamisiin. Yhtä lukuun ottamatta isät olivat kallistuneet enemmän osallistumisen kuin osallistumattomuuden puolelle. Ja vain yksi isistä oli ilmoittanut koolle kutsujataholla olevan merkitystä siihen osallistuisiko. Peräti kolme isistä oli myös ilmoittanut voivansa itse toimia ryhmän koolle kutsujana ja yksi isistä oli voivansa ehkä toimia koollekutsujana. Puolet olisi osallistunut tapaamisiin myös ilman lapsia. Ne isät, jotka olivat ilmoittaneet, etteivät olisi osallistuneet ilman lapsia, olivat kertoneet lasten helpottavan tutustumista, tapaamisen olevan lapsille suunnattuja sekä kommentoineet tapaamisten olevat isien ja lasten yhteisen ajanvieton mahdollistamiseksi. Omin sanoin isät olivat kuvailleet ryhmän tarkoitukseksi antaa äideille omaa aikaa, saada isät ryhmäytymään ja viettämään yhdessä aikaa, parantaa isän ja lapsen suhdetta, osallistua lapsen arkeen, tavata muita isiä, saada lapsille leikkikavereita ja toimia yhdessä lasten ehdoilla.

5.5.3 Havainnot ja tarve muutoksiin

Tähän tapaamiseen oli isiä saapunut edellis kertaa enemmän, paikalla oli 11 isää lapsineen. Lähes poikkeuksetta isät tapaamiseen saapuessaan tervehtivät useampaa isistä ja lapset eivät enää olleet yhtä varautuneita kuin aiemmilla kerroilla. Isät alkoivat jutella keskenään heti saavuttuaan ja tunnelma oli aiempia kertoja vapautuneempi. Myös tässä tapaamisessa oli mukana isiä jotka eivät ole olleet kaikilla edellisillä kerroilla ja tältäkin kerralta oli poissa isiä lasten sairauden vuoksi. Aiemmilla kerroilla poissaolleet isät kertoivat, että olisivat halunneet osallistua toimintaan aiemmilla kerroilla, mikäli lapset olisivat olleet terveinä. Isät juttelivat keskenään vilkkaasti

eikä ainakaan huomiotani herättänyt yksikään isä, ettei olisi keskustellut jonkun toisen isän kanssa.

Toiminnan muoto oli mieluinen erityisesti lapsille. Lapset saivat maistella ruokia ja näin pysyivät erittäin hyvin paikoillaan Marttojen pitämän esittelyn ajan. Isät olivat hyvin kannustavia lapsilleen, käytännössä lähes kaikkien myös itse maistaessa kaikkea tarjottua. Isät kannustivat lapsia maistamaan ja olivat keskustelussa aktiivisia.

Toiminnan muoto ohjasi isät toimimaan ja huomioimaan nimenomaan oman lapsensa. Isät mahdollistivat lapsille paljon, lähes kaikki isät ottivat lapsen kanssaan paistamaan vohveleita. Kokemukseni äitien kanssa toimimisesta on, että äidit ovat huomattavasti varovaisempia lasten kanssa toimiessaan. Lapset pitivät isien kanssa vohvelin paistamisesta, moni lapsi oli ylpeä itse paistamastaan vohvelista. Toimintamuoto on ehdottomasti otettava huomioon konseptia suunniteltaessa. Toiminta, joka ”pakottaa” isän toimimaan lapsensa kanssa, sai isät hyvin mukaan. Isät ja lapset toimivat hyvin yhdessä. Varsinaista tarvetta muutoksille ei tässä tapaamisessa tullut esille.

5.6 Viides vertaisryhmätapaaminen

5.6.1 Suunnittelu ja toteutus

Viimeiselle tapaamiselle aiheeksi oli suunniteltu uhmäin syyt ja seuraukset, sekä rajojen asettamisen käsittely. Tähän aiheeseen sopivan asiantuntijan ajateltiin olevan päivähoiton edustaja, jolla on ensi-käden kokemusta sekä tieto-taitoa käsitellä aihetta. Viimeiselle tapaamiselle varattiin myös mahdollisuus isiltä itseltään nousevalle aiheelle. Isiltä itseltään aihetta ei tullut esille, suunnitellun uhmäin sijasta aiheeksi tarjoutui ulkopuoliselta taholta tutustuminen palolaitokseen sekä vapaa palokunnan toimintaan. Muutamien isien mielipiteen kartoittamisen myötä päätettiin tapaaminen toteuttaa ulkopuolisen tahon kanssa yhteistyössä ja tapaaminen jatkaa jo aiemminkin sivuttua ajatusta kodin turvallisuudesta. Tapaaminen toteutuu palolaitoksella ja sen käytännön sisällöstä vastaa Harjavallan vapaapalokunta (jatkossa VPK). Viimeiseen tapaamiseen päätin varata joka tapauksessa reilusti aikaa vapaalle keskustelulle ja

kahvitelulle. Vapaan keskustelun ajattelin luovan hyvää pohjaa tapaamiselle, joka heidän täytyisi itse seuraavalla kerralla koota.

VPK:n edustaja Jouni Raitala oli järjestänyt tapaamisen hyvin. Aluksi isille ja lapsille grillattiin makkaraa ja tarjottiin kahvia sekä mehua. Isät keskustelivat keskenään vapautuneesti ja myös tässä tapaamisessa oli huomattavaa, ettei alkukertojen kaltaista ryhmäjakoja syntynyt. Jouni Raitala esitteli kahvihetken jälkeen palomiehen varusteita sekä kertoi VPK:n toiminnasta. Jonkin verran isät kyselivät varusteista sekä toiminnasta. Lapset olivat kiinnostuneita varusteista ja halukkaat saivat muun muassa sovittaa kypärää. Varusteiden esittelyn jälkeen isät ja lapset pääsivät tutustumaan palolaitoksen tiloihin. Tiloihin tutustumisen aluksi Jouni Raitala kertoi varustehallista löytyvistä tarvikkeista, jonka jälkeen kaikki saivat vapaasti tutustua heitä itseä kiinnostaviin tarvikkeisiin. Paikalla oli Raitalan lisäksi myös toinen palolaitoksen edustaja vastaamassa halukkaiden kysymyksiin. Isät ja lapset olivat selvästi innostuneita. Lapset pääsivät istumaan paloautoihin, isät kyselivät välineistä ja tarvikkeista paljon. Lopuksi kaikilla oli mahdollisuus päästä paloauton kyytiin. Kaikki isät ja lapset kävivät paloauton kyydissä, osa peräti kahteen kertaan.

5.6.2 Tapaamisen arviointi

Osan isien ollessa paloauton kyydissä, pyrin kaikkien isien kanssa keskustelemaan siitä, kuinka he olivat ryhmän kokeneet. Isät olivat kaikki tyytyväisiä tapaamisiin. He olivat pitäneet toimintamuotoa heille mieluisana, toiminnan ollessa vapaaehtoista ja vapaata. Isät kokivat että voisivat osallistua myöhemminkin tapaamisiin, mutta lähes kaikki arvelivat, että tapaamisten järjestämiseen vaaditaan toteutuakseen ulkopuolinen taho. Useampi isä mietti kotinsa koon riittävyttä ja muiden isien tavoitettavuutta. Myös tapaamisten tarjoilut herättivät pohdintaa. Moni isistä kertoi mielellään tapaavansa isiä, jotka nyt ryhmässä olivat mukana olleet, jos joku muu isistä tapaamisen järjestäisi. Isien keskusteluissa esille tuoma palaute oli hyvin linjassa sen kanssa, millaisia palautevastauksia aiemminkin oli tullut. Osa isistä ei ollut paikalla tapaamisessa, jossa halukkuutta uusiin tapaamisiin kysyttiin. Useampi isä pohti tapaamisten järjestämistä isälähtöisesti, mutta ulkopuolisen tarjoamissa tiloissa.

Palautelomakkeen (Liite 6) toiminnasta täytti kymmenen isää, yksi isistä ei täyttänyt palautelomaketta ja yksi ei jättänyt yhteystietojaan kaikille jaettavaksi. Palautelomakkeesta itsestään tuli kommentti eräältä isältä, että viimeisellä kerralla toteutettu palautteen anto suosii viimeisen kerran palautetta. Viimeisessä tapaamisessa kerättiin suullisen palautteen lisäksi ainoastaan yleinen palaute koko toiminnasta.

Viimeisellä kerralla pääasiallisesti järjestelyt teki Harjavallan VPK ja Jouni Raitala. Ajatus tapaamisen järjestämiseen paloasemalla tuli Jouni Raitalalta. Raitala itse toivoi voivansa esitellä isille VPK toimintaa. Raitalan koki isien kuunnelleen hyvin esittelyä toiminnasta ja palomiehen varusteista, lasten hän ajatteli olleen innostuneempia varustehallissa jossa saivat itse tutkia varusteita ja käydä paloautossa istumassa. Raitalasta on hyvin mahdollista järjestää vastaavanlaista toimintaa myös tulevaisuudessa. Hän kertoo VPK:n tekevän toimintaansa mielellään tutuksi.

5.6.3 Havainnot

Viimeiselle tapaamiselle isiä saapui yksitoista, kuten edelliseen tapaamiseenkin. Osa isistä oli eri isiä kuin edellisellä kerralla. Aluksi isät jakautuivat paloaseman luokkatilassa kohtuullisen tasaisesti, jutellen myös keskenään. Fyysinen tila eriytti jossain määrin isiä yksittäisiksi ryhmätoiminnan sijasta. Pöytien jako kahdelle puolelle huonetta toi heti ryhmän jakautumisen kahtia. Toiselle puolelle huonetta ei juuri puhuttu. Isät keskittyivät tässä kohtaa selkeästi lapsiinsa aiemmasta poiketen. Isät pitivät lapsensa istumassa kanssaan esittelyn ajan, kun aiemmilla kerroilla lapset olivat useimmiten saaneet liikkua vapaammin. Isät lähes poikkeuksetta tarjosivat lapsilleen esittelyn ajaksi kahvittelusta jääneitä keksejä.

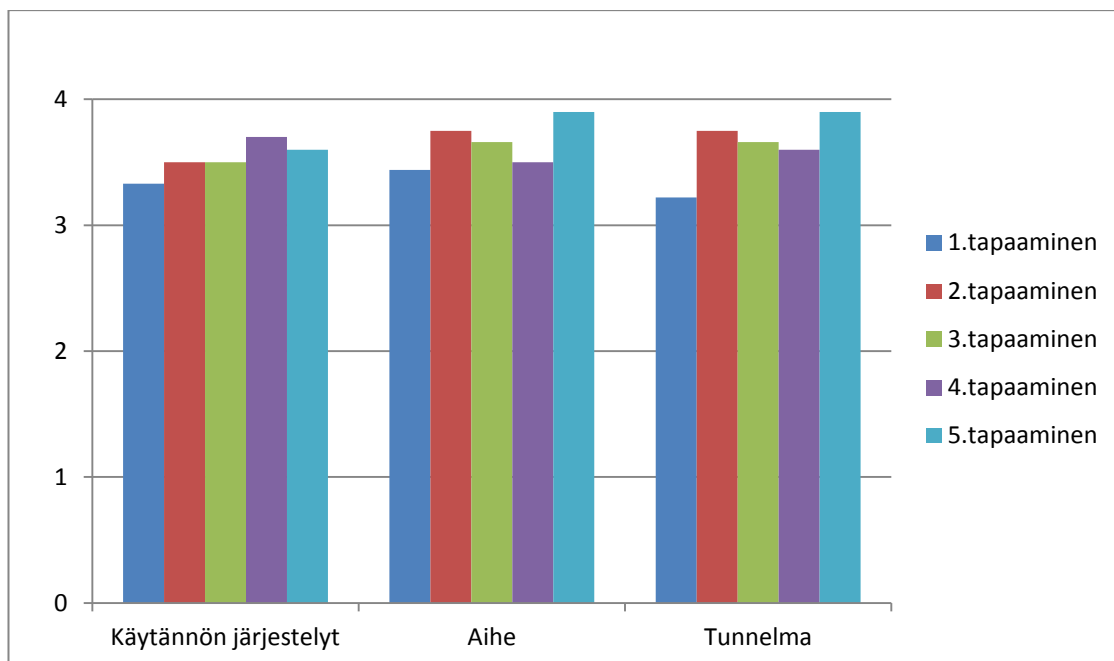
Isät pyrkivät keskittymään kuuntelemaan varusteiden ja toiminnan esittelyä. Siirryttäessä varustehallin puolelle isät jakaantuivat eri puolille hallia, mutta juttelivat toisten isien kanssa ollessaan yhtä aikaa tutkimassa varusteita tai koneita. Isät toimivat tälläkin tapaamisella nimenomaisesti lapsensa kanssa, lasten vaatiessa huomion itselleen. Lapset rytmittivät pääasiallisesti tutustumista varustehalliin, mutta kaikki isät olivat silti kiinnostuneita varusteista ja koneista. Useat isät ottivat valokuvia, kertoen erityisesti lapsille, että kuvat voisi kotona näyttää äidille.

5.7 Koko vertaisryhmätoimintaa koskeva palaute

Viimeisellä kerralla kirjallisesti kerättyyn palautteeseen vastasi kymmenen isää. Yksi isistä ei vastannut palautteeseen eikä jättänyt yleisesti kerättyjä yhteystietojaan. Palautteessa oli eritelty jokaisen tapaamisen käytännön järjestelyt, aihe sekä tunnelma. Arviointi oli jokaisella osa-alueella esitetty numeroin 1-4, siten että 1 oli huono ja 4 hyvä. Palautteessa kysyttiin myös itselle mieluisinta tapaamista ja syytä tapaamisen mielisuuteen. Kokonaisarvion isät antoivat asteikolla 1-4 samoin kuin aiemmat arvioinnit. Avoimella kysymyksellä toivottiin kehittämissideoita ja -ajatuksia sekä ruusuja & risuja.

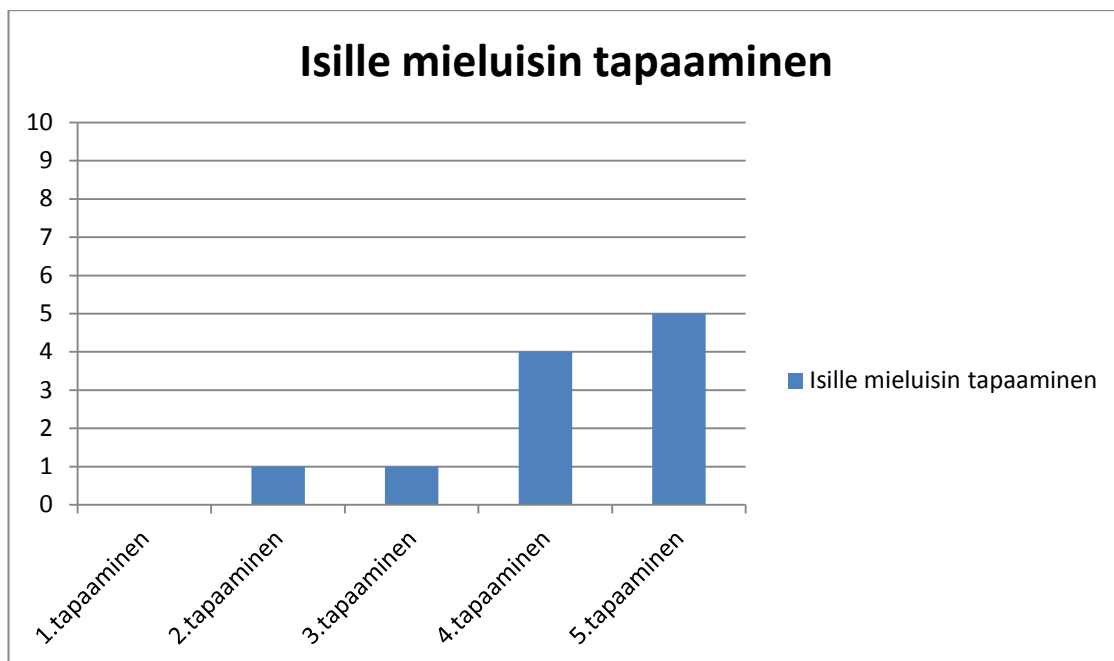
Ensimmäisen, Kalevan päiväkodilla toteutuneen tapaamisen käytännönjärjestelyt (Kuvio 1) saivat keskiarvoksi 3,33. Aiheen keskiarvoksi muodostui 3,44. Tunnelma sai arvioksi 3,22. Yksi palautteeseen vastanneista ei ollut osallistunut tapaamiseen. Toisen tapaamisen, lasten ensiapuun painottuneen tapaamisen käytännönjärjestelyt saivat arvion 3,5. Aiheen keskiarvo oli lopulta 3,75. Tunnelmasta tuli keskiarvoksi 3,75. Kaksi palautteeseen vastanneista isistä ei ollut osallistunut tapaamiseen. Kolmannella tapaamisella ulkoiltiin ja paistettiin makkaraa. Käytännönjärjestelyiden keskiarvoksi tuli 3,5. Illan aihe arvioitiin 3,66 keskiarvolla ja tunnelman ajateltiin vastanneen arvosanaa 3,66. Neljä viimeisessä tapaamisessa olleista isistä ei ollut osallistunut ulkoilutapaamiseen. Harjavallan Martat olivat järjestämässä neljättä tapaamista. Illan käytännön järjestelyt saivat arvioksi 3,7. Aihe sai arvioinnin 3,5 ja tunnelma arvion 3,6. Kaikki palautteeseen vastanneet isät olivat olleet mukana tässä tapaamisessa. Paloasemalle järjestetty tapaaminen oli viimeisen kerran aiheena. Käytännön järjestelyt oli arvioitu keskiarvolla 3,6. Aihe sai arviokseen huikean 3,9. Myös tunnelma tapaamisella arvioitiin olleen erinomainen, sen saatua myös arvioinnin 3,9.

Kuvio 1. Keskiarvot aihealueittain ja tapaamisittain jaettuna.

Tapaamisista mieluisimmaksi (Kuvio 2) kukaan isistä ei ollut merkinnyt ensimmäistä tapaamista. Ensiapua käsitelleen tapaamisen arvioi yksi isistä itselleen mieluisimmaksi. Ulkoilukerta oli ollut yhdelle isistä mieluisin, vohvelinpaistokerta oli ollut mieluisin neljälle isistä mieluisin. Paloasemalla järjestetty tapaaminen oli viidelle isälle valikoitunut mieluisimmaksi. Yksi isistä oli merkannut palautteeseen itselleen mieluisimman tapaamisen kysymykseen kaksi mieluisinta, jonka vuoksi vastauksia on yksitoista. Mieluisimman tapaamisen valikoitumiseen oli kerrottu vaikuttaneen hyvän vetäjän, lapsen mielenkiinnon palomiehiin ja paloautoihin, itseä eniten kiinnostaneen aiheen, järjestelyiden ja aiheen lapsille mieleen olemisen, vohvelien ja niiden lapsille sopivuuden sekä ulkoilman.

Kuvio 2. Isille mieluisin tapaaminen

Kokonaisarvioksi toteutuneelle toiminnalle annettiin 3,8. Kehittämisehdotuksia annettiin hyvin vähän, niitä oli mainittu vain muutamissa palautteissa ja niitä oli kirjattu myös ruusuihin & risuihin. Toiminnasta oli toivottu pysyvää / jatkuvaa. Tiedotusta oli toivottu parannettavan, sillä vastaaja ei ollut päässyt osallistumaan alusta saakka. Toivomuksena oli esitetty julkisiin paikkoihin tutustumista, ehdotuksena oli esitetty voimalaitos. Idean toiminnasta oli mainittu olevan loistava ja tästä kerrottu olevan hyvä jatkaa oma-aloitteisestikin. Toiminnan oli koettu myös olevan hienoa ja hyvä juttu.

Koko toimintaa koskevan palautteen myötä voi olla varma toiminnan järjestämisen kannattavuudesta. Kaikki isät, huolimatta siitä montako kertaa he olivat voineet tapaamisissa olla mukana, olivat pitäneet toimintaa hyvänä. Arvollisesti isien antamat palautteet ovat erinomaisia, kaikkiin kertoihin ollaan oltu tyytyväisiä. Käytännön järjestelyiden osalta parhaan arvioinnin on saanut 4.tapaamiskerta, jolloin toiminta oli melko vapaamuotoista ja erityisesti isän ja lapsen yhteistä. Aiheista mieluisin oli vierailu paloasemalle, samoin tunnelman koettiin olleen paras viimeisellä tapaamiskerralla.

Numeroin annetussa palautteessa näkyvät ensimmäisen kerran toiminnan selkeyden puute ja tilan ahtaus. Se, ettei kukaan ollut valinnut ensimmäistä kertaa mieluisimmaksi tapaamiseksi selittynee näiden lisäksi myös sillä että tilanne oli uusi, ryhmä vasta tapasi toisensa. Toisen tapaamisen hyvä tunnelma ja aihe olivat toiseksi nousseita paloaseman jälkeen. Aiemmin mainittu ohjaajan tuttuus ja tapaamisen hyvä tunnelma näkyivät varmasti vastauksissa. Arvoiltaan tapaamisen aihe ja tunnelma ovat kaikissa tapaamisissa keskenään lähes samoissa lukemissa. Tästä voi olla pääteltävissä se, että aiheella on eniten merkitystä sille millainen tunnelma ryhmän tapaamisissa on. Tunnelmaan ei niinkään ole näyttänyt vaikuttavan ryhmäytymisen eteneminen, jonka oletetaan paranevan ryhmän tavatessa toisiaan enemmän. Toisaalta toiseksi mieluisimmaksi tapaamiseksi oli valittu neljäs tapaaminen, vaikka sen aihe ja tunnelma olivat vasta neljäntenä arvioinneissa. Tämän arvioisin olevan merkityksellistä käytännönjärjestelyiden ja erityisesti ohjaajien määrän kannalta. Ajattelen isien antaman palautteen perusteella, että käytännönjärjestelyihin satsattaessa ja aiheen hyvällä kohdentamisella päästään vertaisryhmätoiminnassa isien kannalta parhaaseen tulokseen. Toiminnan muoto oli kahdessa viimeisessä ja mieluisimmaksi valitussa tapaamisessa isän ja lapsen yhteistä tekemistä ja myös se on muistettava toimintaa suunniteltaessa.

6 HAVAINNOT TOIMINNASTA JA ISYYDESTÄ

Havainnoista tekemäni johtopäätökset isistä sekä isyydestä perustuvat omiin työni ja arkielämäni kertyneisiin kokemuksiini sekä huomioihin ja havaintoihin, joita olen itse tehnyt ryhmätapaamisissa. Peilaan havaintojani isistä ja isyydestä myös kokemukseen, joka on minulle itselleni muodostunut oman äitiyden sekä yleisen kokemuksen kautta. Osaa tilannehavainnoista olen verrannut vastaavan tyyppiseen äiti-ryhmään sekä toimintaan, jossa olen itse ollut mukana.

Lasten iän mukainen rajaus on ainoa toimintaan osallistumista rajoittanut tekijä. Isät ovat kaikki olleet paikalla isinä. Kukaan isistä ei ole ollut erityisasemassa sosioekonomisen aseman tai ammattinsa myötä. Sosiaalialan ammattilainen on ollut vain isä,

kuten myös erityisen tuen tarpeessa oleva isä on näyttäytynyt isänä muiden joukossa. Luonnollisesti omat havaintoni isistä saavat vaikutteita siitä, mitä heistä jo etukäteen tiedän. Osan paikalla olleista isistä tunsin jo entuudestaan, toiset isistä olivat minulle entuudestaan täysin tuntemattomia.

Kirjallista arviointia toteutettiin keräämällä isiltä palautetta lomakemuodossa. Isät olivat selvästi kiinnostuneita siitä, minkä vuoksi palautetta kerättiin. Isät myös esittivät useimmilla kerroilla kysymyksiä palautelomakkeesta ja käytiin myös keskustelua siitä, minkä vuoksi lomake oli rakennettu kyseessä olleella tavalla. Isät täyttivät palautelomakkeita poikkeuksellisen tunnollisesti. Palautteen oltua lomakemuodossa, joka kerta täytetyn palautteen täytti sekä palautti yli 70 % isistä. Koen suuren palautusprosentin johtuvan isien halusta kehittää ja saada tuotettua toimivaa toimintaa.

6.1 Toimintamuodot ja tilat

Toiminnan muodon merkitys vertaisryhmätoiminnalle ja isyyden mahdollistamiselle on ollut hyvin selvä. Toiminta on osalla kerroista ollut koko ryhmän yhteistä tai pienryhmiin jaettua toimintaa, kahdella viimeisellä kerralla pääosin isän ja lapsen kahdestaan toteutuvaa toimintaa. Isät ovat toimineet näissä tapaamisissa eniten oman lapsensa kanssa ja siten myös merkityksellisyys isä-lapsi suhteelle sekä isyydelle on ollut todennäköisesti suurin. Ryhmätoiminnan eri kertojen eroista huolimatta kaikilla tapaamisilla havaintojeni mukaan kaikille isille juteltiin. Isät eivät rajanneet itselleen tuntemattomiakaan isiä pois keskusteluista ja hyvin rohkeasti isät yksin jäädessään menivät keskustelemaan muiden isien kanssa. Toisaalta keskusteluita väistävien isien vetäytyminen sallittiin.

Ryhmässä kokonaisuudessaan mukana olleiden isien määrä jää arvoitukseksi, koska nimiä ei isiltä tapaamisissa kerätty. Tulevaisuudessa ryhmää järjestävän tahon olisi varmasti kannattavaa kerätä myös isien nimet, jotta voidaan ryhmän kokonaisuus todeta. Tapaamiset olivat avoimia, isät saivat osallistua haluamiinsa tapaamisiin. Kaikkia tapaamispaikkoja ei kuitenkaan ilmoitettu ensimmäisellä kerralla. Isät kertoivat tapaamisissa saaneensa tiedon tulevista tapaamisista muilta isiltä, mikäli eivät olleet päässeet itse tapaamisiin mukaan.

Ensimmäisellä kerralla ei osattu isiä odottaa saapuvaksi niinkin suurta määrää kuin isiä paikalle saapui. Jo toimintaa suunniteltaessa pohdintaa ilmoittautumisen merkityksestä käytiin. Päädyttiin kuitenkin siihen, ettei ilmoittautumisia oteta, sen mahdollisesti karsiessa osallistujamäärää. Ilmoittautumisella olisi voitu ennakoida toiminnassa, tarjottavissa ja erityisesti tilojen koossa ilmenneet puutteet ensimmäisen tapaamisen osalta. Positiivinen palaute isiltä jo yksinään osoitti toiminnan tarpeellisuuden. Yhden isän esittämä ajatus koko perheen ryhmätoiminnasta on myös huomion arvoinen. Isillä ei ollut mukanaan kuin yksi lapsi tapaamisissa. On pohdittava kannustaisiko koko perheen toiminta myös monilapsisten perheiden mukana olemiseen.

Toisella kertaa osallistujien suurempaan määrään osattiin varautua. Noin puolet isistä oli paikalla myös toisessa tapaamisessa. Lasten kanssa toimimaan tottuneen vetäjän tilanteen huomiointikyky ja joustomahdollisuus antoi isille ensimmäistä kertaa huomattavasti vapaamman mahdollisuuden toimia. Lasten toiminnan ohjautuminen toiseen huoneeseen kuin isien kahvihetki toi huomion myös siitä, että on pohdittava pyritäänkö siihen että isät ovat koko ajan lastensa kanssa, jolloin se on otettava toiminnan sisällön suunnittelussa selkeästi esiin.

Kolmannella kerralla ulkoilun vapaamuotoisuus hajotti isiä pienempiin porukoihin ja lasten omien mielenkiintojen keskittyminen muuhun kuin ohjattuun toimintaan vaikeutti isien mukana toiminnassa olemista. Muina tapaamiskertoina ohjaajia oli paikalla kaksi, tällä kertaa kuitenkin vain yksi. Se vaikutti illan järjestelyihin selvästi. Tapaamisissa, joissa oli mahdollista jakaa vastuu kahden ohjaajan kesken ohjelman vetäjälle sekä käytännönjärjestelyistä vastaavalle, oli isiä mahdollisuus ottaa huomioon huomattavasti paremmin. Osa isistä halusi keskustella toimintaa ohjaavan kanssa ja osa isistä oli houkuteltava ottamaan kontaktia. Yleisessä keskustelussa mukana täysipainoisesti oleminen myös vaatisi mahdollisuuden olla läsnä tilanteessa täysipainoisesti. Erityisesti kahvihetkien aikana kahden ohjaajan paikallaolon merkitys korostui.

Neljännellä tapaamiskerralla Harjavallan Martoista ohjaajia oli kolme. Monen ulkopuolisen ohjaajan paikallaolo ja heidän vastuulla olevan käytännön vuoksi minun oli

mahdollista keskustella isien kanssa ja havainnoida aiempaa paremmin sekä isien että lasten toimintaa. Martat olivat myös selkeästi tottuneita toimimaan ryhmän ohjaajina. He olivat myös tarkoin suunnitelleet illan kulun itselleen mieluisaksi.

Viimeisellä kerralla pyrin tietoisesti jättämään illan asiasisällön vetovastuun VPK:n edustajalle. Käytännön tilanteissa pyrin olemaan apuna tilanteiden sujuvan eteenpäin viemisen tukemiseksi. VPK:n puolesta luokkatilassa toteutuneen esittelyn jälkeen mukana isien kanssa keskustelemassa oli myös toinen VPK:n edustaja. Asiasisällöllisesti isät lähestyivät heitä, heidän myös aktiivisesti ottaessa kontaktia isiin. Itse tällä kertaa olin asiasisällöstä tai lasten toiminnasta hyvin vähän vastuussa. Isien kanssa pystyin aiempia kertoja huomattavasti paremmin keskustelemaan yleisesti sekä koko järjestetyn toiminnan kokemuksista.

Kahden viimeisen kerran toiminnan sujuvuuden mielestäni takasi ohjelmasisältö. Molemmilla kerroilla isät ohjatusti toimivat yhdessä lapsensa kanssa. Toiminnan päätekijänä oli lapsi. Vohveleita paistettaessa isät poikkeuksetta paistoivat vohvelit pienimpienkin lasten kanssa yhdessä. Samoin paloasemalla toiminnan esittelyn jälkeen tutustuminen varustehalliin ja paloautoihin tapahtui pitkälti lasten ehdoilla. Tutustumisesta varusteisiin olivat kaikki lapset kiinnostuneita ja useimmista lapsista otettiin kuvia paloauton ohjaamossa.

Fyysisillä toimintatiloilla oli selkeä merkitys toiminnan etenemiselle. Kolmella ensimmäisellä kerralla tiloilla oli suurin merkitys. Tiloissa, joissa oli ahdasta isät antoivat nopeasti lasten siirtyä muihin tiloihin leikkimään. Isät keskenään keskustelivat eniten pienissä tiloissa. Tiloissa, joissa taas oli paljon tilaa, isät olivat passiivisempia. Lapsille leikkimisen mahdollistava tila jumiutti isät istumaan pienemmissä porukoissa. Kahdella viimeisellä kerralla tiloilla ei ollut mielestäni aiemman kaltaista merkitystä, sillä toiminta painottui isän ja lapsen yhteiseen tekemiseen.

6.2 Isyyden roolit ryhmässä vanhemmuuden roolikarttaa soveltaen

Varsinais-Suomen Lastensuojelukuntayhtymä on luonut vanhemmuuden roolikartan (Liite 7) missä lapsen tarpeet jaotellaan viiteen keskeiseen eri osa-alueeseen, moti-

vaatirooleihin. Kukin motivaatorooli on jaettu tavoiterooleihin, jotka vastaavat keskeisten motivaatoroolien tarpeisiin. Tavoiteroolien avulla on motivaatoroolin tavoite mahdollista saavuttaa. Olennaisin vanhemmuuden osa on kuitenkin kartalla näkymättömissä. Vanhemmuuden roolikartassa tekorooleiksi kutsutut roolit ovat sitä, mitä vanhempi käytännössä toteuttaa. Roolien voimakkuus on vaihtelevaa lapsen kasvun ja kehityksen mukaan. Pieni lapsi tarvitsee korostuneemmin huoltaja kun taas hieman vanhemman lapsen kohdalla rajojen asettajan rooli voi olla voimakkain. Seuraavassa tarkastelen ryhmässä tehtyjä havaintoja suhteessa vanhemmuuden roolikarttan keskeisiin motivaatorooleihin alaroolineen. Pohdin myös sitä, muuttuvatko isien roolit ryhmässä verrattuna kotona toteutuviin rooleihin.

6.2.1 Elämän opettaja

Elämänopettajan roolin avaamiseksi se on jaoteltu tavoiterooleihin, joita ovat arkielämän taitojen opettaja, oikean ja väärän opettaja, sosiaalisten taitojen opettaja, mallin antaja, tapojen opettaja, perinteiden vaalija, arvojen välittäjä sekä kauneuden arvostaja. Kaikkia näitä rooleja ei ryhmätoiminnassa ole näkyvissä, mutta jonkin verran tein toiminnan aikana havaintoja siitä, kuinka isät tässä motivaatoroolissa toimivat. Elämän opettajana isät poikkeavat huomattavasti toisistaan jo lähtökohdiltaan. Isien kokemus sekä ajatus isillä itsellään siitä, kuinka sosiaalisissa tilanteissa toimitaan tai vaikka mikä on oikein tai väärin voi poiketa toisistaan huomattavastikin. Tapoja on erilaisia, niistä erilaiset koetaan eri tavalla merkityksellisiksi ja malli kuinka toimia tulee sen mukaan kuinka isä itse on asiat oppinut. Ryhmätoiminnan aikana isistä tuli esiin hyvinkin erilaisia isiä.

Toiset isistä olivat selvästi tiukempia siitä, pitääkö lapsen kuunnella silloin kun lapsen olisi tarkoitus kuunnella. Myös kahvipöydässä näkyvä lasten, sekä isien käytös oli huomattavan erilaista. Toiset isistä rajoittivat tiukastikin esimerkiksi tarjottavia otettavaa määrää, toiset antoivat lapsen päättää milloin olivat riittävästi tarjottavia saaneet. Usein kahvipöytäkäytös oli melko samanlaista isällä ja lapsella, kiittämisestä jälkien korjaamiseen.

Ryhmässä isät eivät kovinkaan paljon puuttuneet lastensa leikkeihin. Huomioni kiinnitti jo ensimmäisessä tapaamisessa isien tapa antaa lasten leikkiä selvästi vapaammin kuin äidit antavat. Sama ilmiö näkyi kaikissa tapaamisissa. Äidit toimivat huomattavasti tiukemmin lasten kasvattajana ja tapojen opettajana erilaisissa tilanteissa, kun taas isät antoivat leikin hetkellä lastensa leikkiä. Isien sallivuus ei kuitenkaan häirinnyt tilanteita tai toimintaa. Isiä itseään ei myöskään mielestäni lasten toiminnan äänekkyyys tai vauhti häirinneet yhtä nopeasti kuin äitejä usein häiritsee. Isät eivät minun havainnointini perusteella juurikaan toisten isien lapsia komentaneet, apuna lapsille isät silti olivat lasten sitä tarvitessa. Isien sallivuus ei kuitenkaan näyttäytynyt välinpitämättömyytenä.

6.2.2 Ihmissuhdeosaaja

Ihmissuhdeosaajan kokonaisuuteen on vanhemmuuden roolikartassa sijoitettu keskustelija, kuuntelija, ristiriidoissa auttava, kannustaja sekä tunteiden hyväksyjä vanhempi. Kuten muissakin motivaatirooleissa, oli tässäkin suuria vaihteluita isien välillä. Osa isistä toimi hyvin tiivistä lastaan seuraten, osa jopa mielestäni hieman korostuneesti. Toiset isistä keskittyivät enemmänkin omaan keskusteluun ja oman toiminnan ylläpitämiseen kuin lapsen kuulemiseen ja tämän huomioimiseen.

Useimmat isistä antoivat lasten selvittää ristiriitatilanteita itse, ollen kuitenkin tarvittaessa tilanteissa mukana. Isät harvoin hoitivat tilannetta ”lasten puolesta” vaan olivat useimmiten tukemassa lasta tilanteen ratkaisussa. Kokemukseni mukaan äidit isiä useammin puuttuvat lasten toimintaan, kuten jo aiemmin tuli ilmi. Se mielestäni näkyi myös tässä. Äidit helposti puuttuvat tilanteisiin nopeammin ja usein myös enemmän selvittävät tilannetta lapsen puolesta.

Isien selvästi äideistä poikkeava tapa oli kyky kestää ja käsitellä lapsen tunteita. Isät kestivät lasten itkua, huutoa ja esimerkiksi juoksemista karkuun paljon pidempään kuin äidit useimmin kestävät. Isät eivät havaintojeni perusteella rajoittaneet lapsen tunneilmauksia. Usein äidit erityisesti esimerkiksi ryhmätilanteessa käskevät lapsia olemaan itkemättä tai huutamatta, jotta toiset eivät häiriinny. Isiltä en vastaavaa havainnut, eivätkä isät mielestäni häiriintyneet kenenkään lapsen itkusta.

6.2.3 Rakkauden antaja

Itsensä rakastaja, hellyyden antaja, lohduttaja, suojelija, hyväksyjä sekä hyvän huomaaja vanhempi on vanhemmuuden roolikartassa esitelty rakkauden antaja motivaattioroolin tavoiterooleiksi. Ajattelen yleisen käsityksen olevan että äidin ajatellaan olevan isää enemmän lapselle rakkauden antajan roolissa. Isiä ryhmässä seuranneena, uskallan väittää näin osittain olevankin. Äidit ja isät näen huolehtimassa eri tavoiterooleista ja erityisesti toteuttamassa eri tekorooleja. Isät toivat keskusteluissaan paljon ilmi sitä, mitä itse harrastivat, kuinka pitivät itsestään huolta. Useimmat isistä vaikuttivat pitävän itsestään äitejä paremmin huolta. Samoin itsensä ja muiden hyväksymisen opettajana isät ryhmätoiminnan perusteella näyttäytyivät huomattavasti sallivampina kuin äidit. En koko ryhmätoiminnan aikana kuullut yhdenkään isän keskustelevan omasta tai lapsen ulkonäöstä, keskustelua ei juuri käyty myöskään siitä mitä lapsi ei vielä osaa eikä pohdintaa pitäisikö lapsen jo osata. Vastaavaa keskustelua äidit käyvät usein. Minulle jäi kuva että niin lapset kuin isät hyväksyttiin hyvin. Erilaisuus oli sallittua eikä siihen puututtu.

Hellyyden ja lohdutuksen määrä oli näkyvänä vähäinen. Toisaalta lapset hakivat isien huomiota eri tavalla kuin äitien. Äideiltä lapset usein hakevat syliä muulloinkin kuin tarvitessaan lohtua. Isiltä lapset hakivat lohtua esimerkiksi satuttaessaan itsensä, mutta huomattavan paljon vähemmän kuin vastaavassa tilanteessa äidiltä.

6.2.4 Huoltaja

Huoltajan roolissa vanhemman ajatellaan täyttävän ruuan antajan, vaatettajan, virikkeiden antajan, levon turvaajan, rahan käyttäjän, puhtaudesta huolehtijan, ympäristöstä huolehtijan, sairauden hoitajan sekä ulkoiluttajan tavoiteroolit. Huoltajan motivaattiorooli oli suhteellisen vähäinen isäryhmätilanteessa. Puitteet oli luotu valmiiksi eikä varsinaisessa ryhmätilanteessa isien juurikaan tarvinnut lapsista huolehtia tämän motivaattioroolin tarkoittamalla tavalla.

Ero kotona esiintyvään rooliin saattoi silti olla huomattava. Vaikka esimerkiksi tarjotut sekä virikkeet oli valmiiksi luotuja ja toiminta ohjattua, tuli isien huolehtia käy-

tännön etenemisestä itse. Isät huolehtivat lastensa wc-käynneistä, käsien pesuista, tarjoiluiden nauttimisesta ja pukemisesta sekä riisumisesta tulo- ja lähtötilanteissa. Huoltajan rooli on perinteisesti ollut perheessä äidin rooli. Erityisesti ruuasta, vaateista ja virikkeistä vastaa useimmiten äiti. Isien ryhmään tullessa isät huolehtivat itse kaikista lapsen tarpeista, koko tapaamisen ajan. Tapaamisissa ei isillä ollut mahdollisuutta olla huolehtimatta lapsen tarpeista.

6.2.5 Rajojen asettaja

Fyysinen koskemattomuus, turvallisuuden luoja, sääntöjen ja sopimusten noudattaja sekä valvonta, ein sanoja, vuorokausirytmistä huolehtija sekä omien rajojensa asettaja vanhempi on rajojen asettaja motivaatioroolin alla. Isien äitejä laajemmasta sallivuudesta on mainittu jo aiemmin. Myös tähän roolin se on havainnoissani selvästi esiin tullut huomio. Isät antoivat lasten leikkiä vapaammin, lapsilta isät sallivat enemmän kuin äidit, sallivuuden kuitenkin vaikuttamatta haitallisesti illan kulkuun. Isät pitivät mielestäni kiinni rajoista, jotka olivat heille sopivia. Rajat, joita isät asettivat, olivat useimmin pitäviä, huolimatta siitä kuinka lapsi esimerkiksi rajoitettaessa käyttäytyy. Keskusteluissa ilmenneet kokemukset perhe-elämän säännöllisyydestä tai sen säännöllisyyden puuttumisesta kertoivat isien pitävän tiukkoja tai tarkkoja raameja enemmän huonoina asioina. Keskustelun herättänyt kysymys siitä mihin aikaan vertaisryhmätapaamiset olisivat, tuotti kommentteja siitä, etteivät isät niinkään olisi asiasta tarkkoja, mutta äideille ajalla olisi enemmän merkitystä.

6.3 Isyyden roolien eroavaisuudet kotona ja ryhmässä

Isiä havainnoituani tapaamisissa ja liitettyäni havaintojani osaksi vanhemmuuden roolikarttaa olen jäänyt pohtimaan useita, mahdollisesti suuriakin eroja isien käytöksessä kotona suhteessa ohjattuun vertaisryhmään. Ryhmässä eräs isistä kommentoi ryhmätapaamisten olevan ”äitivapaata” aluetta. Vertaisryhmätapaamisissa isät kokivat saavansa olla lasten ja toisten isien kanssa ilman äitien läsnäolon aiheuttamaa erilaista olemista. Eräs isistä totesi myös, ettei minua, tapaamisten järjestäjänä lasketa lainkaan, vaikka äiti ja nainen olen. Toiminnan viiden kerran tapaamisten aikana isien suhtautuminen minuun ehti selvästi muuttua. Alussa minulle entuudestaan tutut

isät eivät juuri keskustelleet kanssani ja hieman yllättäen enimmäkseen keskusteluni keskittyivät minulle entuudestaan tuntemattomien isien kanssa keskusteluun. Tutut isät pysyttelivät aluksi ikään kuin etäämmällä. Tapaamiskertojen edetessä tilanne selvästi tasaantui. Isät kertoivat kuulumisistaan minulle silti hyvin eri verran. Muutamat isät hakeutuivat jokaisella kerralla keskustelemaan kanssani ja jakoivat kanssani hyvin henkilökohtaisia tietoja, kun toiset eivät juuri kanssani keskustelleet koko viiden tapaamisen aikana.

Äidit ohjailevat helposti kotona perheen toimintaa perustarpeiden täyttämisen mahdollistumiseksi, mutta mahdollisesti äidit silloin usein vievät isiltä mahdollisuuden isänä toimimiseen. Isää voidaan pitää kurinpitäjänä kotona, mutta isä ei välttämättä perustarpeiden hoitamiseen juurikaan osallistu. Joku isistä voi pitää tärkeänä kotona sitä, että äiti hoitaa lapset, kokien sen olevan äidin tehtävä. Ryhmässä lapsen asioita hoitamassa oli paikalla vain isä. Jonkin verran toinen ohjaajista vahti lapsia, isien käydessä viereisessä huoneessa keskustelua, mutta keskustelun päätyttyä oli isien jatkettava lapsestaan huolehtimista. Jokainen isistä huolehti lapsistaan eri tavoin. Toiset isät keskittyivät vain lapseensa, jättäen ohjatun toiminnan sivuhuomiolle ja toiset isistä keskittyivät enemmän ohjattuun toimintaan, jättäen lapsen tekemiset toiminnan aikana vähemmälle huomiolle.

Isillä oli mahdollisuus osallistua ryhmään myös ilman lasta. Vain yksi isistä osallistui kerran ilman lasta. Isä kertoi halunneensa tulla mukaan aloituskerralle, jotta pääsisi mukaan toimintaan alusta saakka. Isien vertaisryhmässä, jossa toiminnassa mukana ovat myös lapset, ei mahdollisesti haluttu käydä ilman lasta. Moni isistä oli jättänyt myös osan lapsistaan kotiin. Ensimmäisellä kerralla mukana oli kaksi isää, joilla oli mukanaan useampi kuin yksi lapsi. Tämän lisäksi ainoastaan yhdellä isällä oli useammalla kerralla mukanaan enemmän kuin yksi lapsi. Ulkoilukerta oli selvä poikkeus. Usealla isällä oli useampi lapsi mukanaan. Erityisesti pienemmät sisarukset oli jätetty äidin kanssa kotiin. Isien omia ajatuksia siitä, miksi he pääasiassa ottivat mukaan vain yhden lapsen ja minkä vuoksi usein pienempi sisaruksista jäi kotiin, ei valitettavasti ole käytettävissä. Pohdittuani isyyden rooleja vanhemmuuden roolikartan avulla, en voi olla miettimättä kuinka paljon merkitystä on äitien perustarpeiden, kuten ravinnon tarpeen ja puhtauden pääasiallisen tyydyttäjän roolilla. Pienemmät sisarukset vaativat enemmän selvää perustarpeiden huomiointia. Keskustelut isien kanssa

ovat luoneet kuvan siitä, kuinka isät kokevat että vanhemman lapsen kanssa on helpompaa toimia. Lapsen koetaan ymmärtävän isää paremmin ja isä itse ymmärtää lasta paremmin, perustarpeiden tyydyttämisen tarve vähenee ja toiminnan toteuttamisen mahdollisuuden laajenevat sen myötä mitä vanhemmaksi lapsi tulee.

Sen lisäksi, että isät mahdollisesti käyttäytyvät vertaisryhmässä kotia eroavalla tavalla, jään pohtimaan sitä, kuinka eri tavalla myös lapset käyttäytyvät vain isän ollessa paikalla. Lapset eivät hakeneet isien huomiota samalla tavalla kuin he usein vastavissa vertaisryhmissä havaituissa tilanteissa hakevat äitien huomiota. Onko lasten käytöksen erilaisuus johtuvaa äitien erilaisesta kokonaisroolista vai siitä käyttäytyvätkö isät niin eri tavoin kaikissa tilanteissa, että myös lapsi käyttäytyy tätä kohtaan eri tavoin. Isien sallivuus yleisesti voinee tuoda myös lasten käytöksessä näkyvän irtioton vanhemmasta ja sen myötä rohkeamman asioiden itsenäisen kohtaamisen.

6.4 Vertaisryhmätoiminnan merkitys rooleille

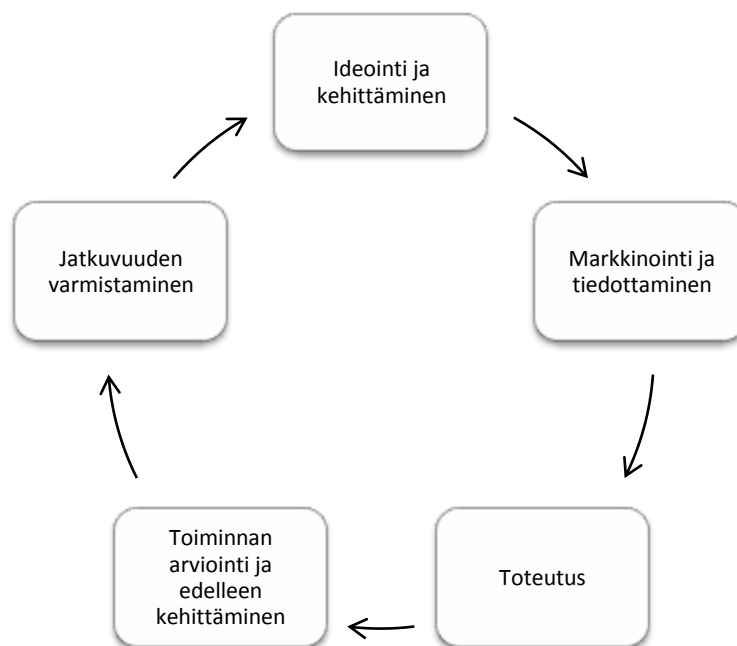
Vanhemmuuden roolikartan roolien kautta tarkasteltuna on isillä omassa vertaisryhmässään erittäin hyvä mahdollisuus tarkastella omaa toimintaansa lapsen kanssa. Isien vertaisryhmän mahdollistaessa ajan, paikan ja toiminnan isälle ja lapselle, jää loppuvastuu isyyden roolista ryhmätapaamisessa pääasiallisesti isälle itselleen. Vertaisryhmätoiminnan luomat raamit mahdollistavat lapsen kanssa olemisen ja sen myötä jokaisen isän omassa isyydessä kehittymisen. Esimerkiksi vertaisryhmätapaamisissa useammassakin asiassa näkynyt isien äitiä laajempi sallivuus mahdollisti jokaisen isän oman sallivuuden tarkastelun. Vertaisessa tilanteessa olevien isien erilainen suhtautuminen lasten leikkiin antoi todennäköisesti ajatuksia useammallekin isälle siitä kuinka vähän tai paljon vapautta itse oman lapsen toimintaan sallii.

Vertaisryhmätapaamisessa isät olivat lapselleen läsnä ainakin suurimman osan ajasta ja tätä kautta mahdollisuus isän ja lapsen suhteen kehittymiselle oli erittäin hyvä. Yhteinen tekeminen ja isän ja lapsen "oma juttu", vertaisryhmätapaamiset, toimivat molemmat suhteen kehittämisen kannalta otollisina tilaisuuksina. Isät jopa huomaavat toteuttavat rooleja, joita eivät välttämättä kotona samalla tavalla toteuta.

Kokonaisuudessa havaintojeni perusteella kaikilla tapaamisilla isät ovat olleet hyväntuulisia. Isät eivät jo tullessaankaan ole olleet huonolla tuulella tai eivät ole ainakaan tuoneet sitä julki. Isät mahdollisesti jättävät tulematta päivänä, jolloin eivät lähde tapaamisiin hyvällä mielellä. Erona äiteihin ajattelen olevan äitien velvollisuudentunnon ja kohteliaisuudesta paikalle saapumisen, isien tullessa silloin, kun syy tapaamiseen saapumiseen on oma halu osallistua siihen. Isien saapuminen hyvällä tuulella on tuonut tullessaan tapaamisiin kokonaisuudessaan rennon ja hyväntuulisen tunnelman. Yhdessäkään tapaamisessa ei tunnelma ollut vaivaantunut tai negatiivinen, jota varmasti edisti myös toiminnan avoimuus ja vapaaehtoisuus. Voidaan kuitenkin myös pohtia, kuinka suuri osa isien käytöksestä on ollut aitoa. Isien aktiivisuus, hyväntuulisuus sekä toiminta lasten kanssa voi olla hyvin erilaista kotona. Ovatko isät toimineet luonnostaan tai onko joku isistä kokenut tarpeelliseksi muokata käytöstään tarkoituksellisesti jää kuitenkin omien havaintojeni ja pohdintojeni varaan.

7 ISYYDEN MAHDOLLISTAVAN VERTAISRYHMÄTOIMINNAN UUSI KONSEPTI

Tässä luvussa kerron huomioitani siitä, mitä isien vertaisryhmätoiminnan suunnittelussa sekä toteutuksessa on otettava huomioon. Konseptin kantavaksi teemaksi muotoutui isyyden mahdollistaminen isien vertaisryhmätoiminnan avulla ja pyrin tekemään näkyväksi sen, kuinka pilotoinnista esiin nousseita asioita olisi toiminnassa hyvä huomioida saadakseen aikaan parhaan mahdollisen tuloksen palvelua uudelleen käynnistettäessä. Kokonaisuuden olen kuvannut kehän avulla, johon on merkitty konseptin päätoiminnot ideoinnista jatkuvuuden varmistamiseen (Kuvio 3).

Kuvio 3. Isien vertaisryhmätoiminnan kehittämisen kehä.

Jatkuvuuden varmistaminen on olennainen osa konseptia, vaikka toiminta on pilotoinnissa toteutettu alkavana ja päättyvänä prosessina. Kappaleittain olen pyrkinyt avaamaan niitä huomioita, joita pilotoinnin myötä nousi esiin. Eri näkökulmia olen pyrkinyt ottamaan huomioon, jotta palvelu toteutettuna olisi mahdollisimman hyvin isien tarpeisiin vastaavaa. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen www-sivut, 2014)

7.1 Vertaisryhmätoiminnan ideointi ja kehittäminen

Pohja toiminnan onnistumiselle luodaan ideointi ja kehittämisvaiheessa (Kuvio 4). Ideoinnin ja kehittämisen tukena on aina hyvä käyttää saatuja kokemuksia aiemmin toteutuneista isien vertaisryhmistä. Varsinaisen toiminnan suunnittelu aloitetaan rajaamalla kohderyhmä. Kohderyhmän rajaaminen voidaan toteuttaa joko isien tai lasten mukaan rajaten. Isien rajaaminen esimerkiksi sosiaalisin perustein voi rajata toiminnan ulkopuolelle isiä, joiden tarpeesta ei ole tietoa. Toisaalta voidaan ajatella, että rajatusti isiä koolle kutsumalla tavoitetaan paremmin ne isät joita vapaa ja avoin ryhmä ei paikalle houkuttele. Isien vertaisryhmän osallistujien pohtimisessa lähdettiin liikkeelle lasten iän perusteella rajatun kohderyhmän koolle kutumisesta. Laaja kohderyhmä mahdollistaa laajemman isien osallistumisen uuteen toimintaan, mutta on muistettava huomioida myös lasten vertaisuus. Lasten iällä on merkitystä myös

sille, minkä tyyppistä toimintaa vertaisryhmätapaamisissa voidaan käytännössä toteuttaa. Kohderyhmää rajatessa on siis hyvä miettiä millaiseen toimintaan isille halutaan tarjota mahdollisuus. Halutaanko tarjota toimintaa isille, lapsille vai isille lasten kanssa. Isyyden mahdollistamiseen liittyvä vertaisryhmätoiminta tähtää isien ja lasten yhteiseen tekemiseen, jonka myötä myös isyys mahdollistuu.

Ennen toiminnan alkamista on selvitettävä käytössä olevat fyysiset tilat. Tiloilla on yllättävän suuri merkitys käytännön onnistumiselle. Tilat jotka mahdollistavat isien hajaantumisen pois yhtenäisestä tilasta selvästi hajottaa myös ryhmää. Tapaamisessa tarjottavien kahvien ei tule olla liian kaukana itse toiminnasta. Isille ja lapsille pitää tarjota mahdollisuus olla kuulo- ja näköyhteydessä myös kahvittelun sekä avoimen keskustelun aikana.

Käytännönjärjestelyistä tärkein on kuitenkin toiminnan käytännöntoteuttajien määrä. On varmistettava että jokaisella tapaamiskerralla paikalla on vähintään kaksi ohjaajaa. Kahta ohjaajaa tarvitaan, jotta kaikki isät voidaan huomioida, heidän sitä tarvittaessa. Toisen ohjaajan huomioidessa jotakuta isistä tai ohjatessa toimintaa, täytyy toisella ohjaajalla olla mahdollisuus toimia eteen tulevien käytännön kysymysten ratkaisijana. Toisen ohjaajan rooli voi joissakin tapaamisissa olla hyvinkin käytännönläheinen, esimerkiksi kahvin keittäminen ja sen tarjoaminen vie paljon aikaa. Kahvien tarjoamisella on tärkeä merkitys mahdollistamassa sekä isän ja lapsen yhteistä kahvitteluhetkeä että antamassa tilaisuuden isien keskinäiselle keskustelulle.

Toiminnansisällön määrittelyn myötä käytännöntoteuttajia mietittäessä on hyvä karottaa yhteistyökumppaneiden kenttä. Jos toimintaa aletaan suunnitella kunnan omalla toimintana, on selvitettävä kaikkien kunnan omien toimijoiden mahdollisuus osallistua toiminnan sisällön toteuttamiseen. Yhteistyökumppaneiden pyytäminen mukaan myös kolmannelta sektorilta mahdollistaa pienemmät järjestävän tahon kustannukset ja helpottaa toiminnan järjestämisen käytännön toteutusta. Yhteistyökumppaneiden avulla voidaan tarjota mahdollisesti monipuolisempaa toimintaa.

Toiminnan sisällön suunnittelun kannalta on olennaista tunnistaa se, millä tavoin isyyttä halutaan mahdollistaa. Isyyden mahdollistamista toimintaa suunniteltaessa on muistettava ottaa huomioon rajattu kohderyhmä. Eniten toiminnan toteuttamista ra-

joittaa rajatussa kohderyhmässä toimintaan osallistuvien lasten ikä. Toiminnan on myös sovelluttava toteutettavaksi isien ja lasten yhteisenä toimintana. Vertaisryhmätapaamisten aiheella on myös merkitystä sille, kuinka mieluisaksi isät toiminnan itselleen kokevat.

Sisällöllisesti tapaamisiin ei tule luoda liian tiukkaa rytmiä. Kohtuullisen hyvin joustava aikataulus ja mahdollisimman joustava toiminta sai isät parhaiten osallistumaan. Toimintasisällön ei tule olla myöskään liian "raskas". Vapaaehtoisuuteen ja avoimeen vertaisryhmätoimintaan perustuvassa ryhmässä, jossa pyritään isyyden mahdollistamiseen, on luotava puitteet sille, mutta sitä ei tule toteuttaa liian valmiiksi. Toiminnallisen osion lisäksi on tapaamisiin järjestettävä mahdollisuus isien keskinäiselle keskustelulle. Toiminnan ei tule olla liian ohjattua, vaikka toisaalta tapaamisen eteenpäin viemiseksi on merkityksellistä, että joku toimii sitä ohjailleen. Toiminnan avoimuus ja vapaaehtoisuus olivat yksi tärkeimmistä elementeistä toteutetussa toiminnassa. Isät ovat palanneet toimintaan mukaan jouduttuaan olemaan mahdollisesti useammankin kerran poissa.

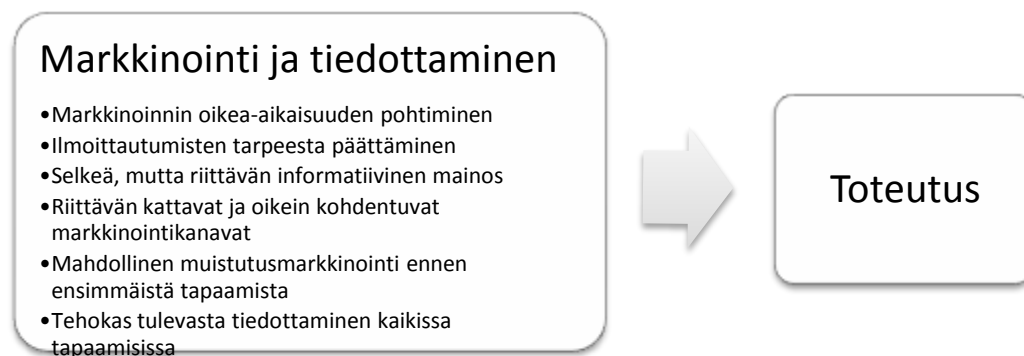
Kuvio 4. Ideoinnin ja kehittämisen pääkohdat.

7.2 Markkinointi ja tiedottaminen

Markkinoinnin ja tiedottamisen avulla saadaan tieto toiminnasta kohderyhmälle (Kuvio 5.). Markkinointia suunniteltaessa on otettava huomioon tavoite, kenelle markkinoidaan ja mitä tietoa on mahdollisesti kerättävä jo ennakoon. Ennakkotiedon levittäminen on olennaista. Markkinoinnin oikea-aikaisuudella voidaan varmistaa tiedon ehtiminen kaikille sekä se, että perheet ehtivät varautua tulevien tapaamisten aikatau-

luihin riittävän ajoissa. Markkinointia on toteutettava riittävän laajasti ja mainoksen tavoitettavuus on taattava mahdollisimman kattavasti. Esimerkiksi päivähoidon kautta toteutettu markkinointi mahdollistaa tarkan kohdentamisen ja hyvän isien tavoitettavuuden. Ennakkomarkkinoinnin suunnittelussa on päätettävä otetaanko ryhmään osallistuvilta ilmoittautumisia. Mikäli ilmoittautumiset otetaan, on mainoksesta ilmoitettava hyvin selkeästi ohjeet siihen. Vaikka ilmoittautumisia ei otettaisi, tulee mainoksessa olla selkeät yhteystiedot lisätietoja kaipaaville. Muistutusmarkkinointi on muistettava huomioida. Muistutusmarkkinointina tehokkainta on keskustelun herättäminen tulevasta ryhmästä. Mikäli ilmoittautumisia on kerätty, voidaan ilmoittautumistilanteen mukaan pohtia tarvetta vielä uudelle kirjalliselle mainokselle.

Kuvio 5. Huomioitavaa markkinoinnissa.

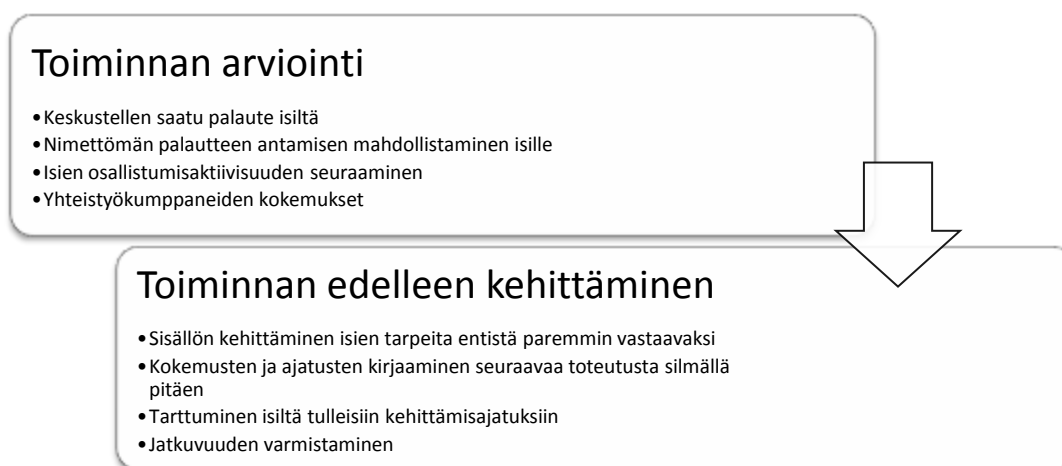
Toiseen tapaamiseen osallistuu myös todennäköisesti niitä isiä, joiden osallistuminen ensimmäiseen tapaamiseen ei ole mahdollistunut. Tämän vuoksi jo markkinoitaessa tapahtumaa, tulee olla tiedossa vähintään toisen tapaamisen sisältö ja tapaamispaikka. Kirjallisen markkinoinnin lisäksi on jokaisessa tapaamisessa otettava esille seuraavan tapaamisen ajankohta, sisältö sekä tapaamispaikka. Muistuttamalla isiä seuraavasta tapaamisesta kannustetaan heitä osallistumaan seuraavaan tapaamiseen sekä ehkäistään inhimillisiä unohduksia siitä missä ja milloin ryhmä seuraavalla kerralla tapaa.

7.3 Toiminnan arviointi ja edelleen kehittäminen

Arviointia sekä kehittämistä on toteutettava monesta näkökulmasta (Kuvio 6.). Toimintaa ei voida olla kehittämättä edelleen sitä mukaa kun siitä saadaan kokemusta.

Parhaimman palautteen isien vertaisryhmässä saa isien kanssa keskustelemalla. Keskustelu tuo esiin asioita joita ei voi aina osata kysyä kirjallisessa palautteessa. Isille on annettava mahdollisuus myös kirjalliseen, nimettömään palautteeseen. Toimintaa toteutettaessa on huomioitava myös se, ettei se sisällöllisesti voi olla samanlaista, sen kehittämiseksi on ideoita ja ajatuksia hyvä saada isiltä. Tapaamisissa on aktiivisesti kuunneltava isien tarpeita ja tartuttava niihin.

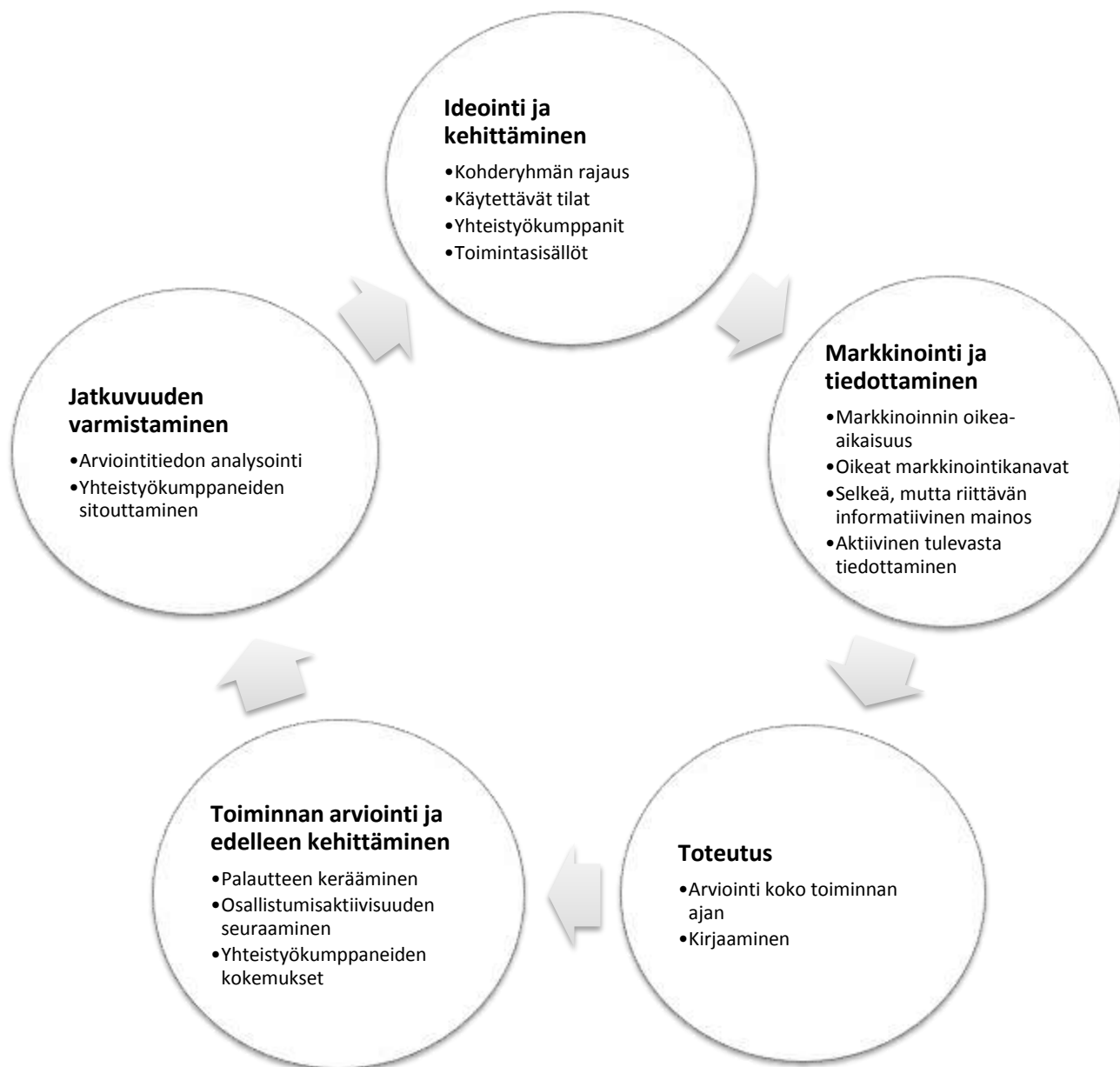
Toiminnan järjestämisen kannattavuutta voidaan mitata myös siten, että verrataan toimintaan osallistuneiden isien määrää sekä sitä, kuinka suuri osa isistä palaa toiminnan piiriin. Toiminnan monimuotoisuus sekä vapaaehtoisuus asettavat luonnollisesti haasteita siihen, kuinka luotettavaa arviointia voidaan toteuttaa. Määrällistä isien osallistumisen arviointia voisi olla hyvä toteuttaa kerättävän nimilistan avulla. Nimilistan avulla voidaan seurata toimintaan osallistuneiden isien kokonaismäärää. Määrällisen arvioinnin lisäksi on huomioitava konseptin kantava ajatus isyyden mahdollistamisesta. On arvioitava sitä, kuinka hyvin tuohon tavoitteeseen on päästy ja kuinka sitä voitaisiin entisestään parantaa. Arviointiin ei ole valmista mittaria, on kuunneltava isien kokemuksia ja ajatuksia.

Kuvio 6. Arvioinnin ja kehittämisen näkökulmia.

Isien vertaisryhmätoiminnan pilotoinnin perimmäisenä tarkoituksena oli samankaltaisista toimintamuodoista koottu ja edelleen kehitetty toimintakonsepti (Kuvio 7), joka on helppo vakiinnuttaa kunnan omaksi toiminnaksi ja vastaa tarpeisiin. Toiminnan mahdollisesti käynnistyessä uudelleen pilotoinnin jälkeen, tulee jo toteutuksen

aikana, pohtia sitä kuka toiminnan toteuttamiseen sitoutuu tulevaisuudessa. Osa jatkuvuuden takaamista on koko toteutuksen ajan tehtävä aktiivinen arviointi ja kehittäminen.

Kuvio 7. Isien vertaisryhmätoiminnan konsepti kehäkaaviona.

8 POHDINTA

Isien vertaisryhmätoiminnan toteuttaminen on ollut ehdottomasti kannattava prosessi. Alunperin idean kehittäminen lähti selvästi palveluaukosta, vastaavaa toimintaa ei ollut toteutettu. Toimintamuoto kehittyi avoimeksi ryhmätoiminnaksi, joka osoittautui erinomaiseksi valinnaksi. Kutsuttuna ei todennäköisesti olisi paikalle saatu yhtä suurta ja toisaalta monipuolista joukkoa isiä, joiden avulla toimintaa oli hyvä kehittää edelleen.

Toiminta pyrki mahdollistamaan isyyden ja vastaamaan aihevalinnoilla erityisesti isien omaan tarpeeseen. Isiltä kerätyn palautteen myötä kävi selväksi isien kaipaavan toimintaa joka mahdollistaa muiden isien tapaamisen, lapsen kanssa yhdessäolon lasten ehdoilla ja tärkeäksi ryhmän merkitykseksi mainittiin myös äidille mahdollistuva oma aika. Isyyden mahdollistajana toimivan ryhmän kantava ajatus sopii erinomaisen hyvin isien omaan kokemukseen siitä, mitkä ovat syyt ryhmään osallistumiselle. Isä-lapsisuhteen parantuminen ja isyyden mahdollistumisen myötä toiminta on täyttänyt sille asetetun tavoitteen. Isät ovat saapuneet tapaamisiin vaikuttaen hyväntuulisilta ja ajattelen sen johtuvan eniten toiminnan vapaamuotoisuudesta ja mahdollisuudesta osallistua silloin kun se itselle sopii.

Toimintaa kehitettiin koko pilotoinnin ajan herkästi isiltä tulleeseen palautteeseen reagoiden. Muutoksia toiminnassa ja tiloissa tehtiin. Toimintaa uudelleen suunniteltaessa on hyvä miettiä sekä toimintaa järjestävän tahon että ohjaajan merkityksiä. Järjestävänä tahona päivähoito on puolueettomimmassa asemassa kunnan toimijoista, mutta toisaalta yhteisesti järjestettynä kunnan toimintana saavutettaisiin todennäköisesti paras hyöty. Yhteisesti toimien voitaisiin tarjota todennäköisesti monipuolista toimintaa mahdollisimman pienin kustannuksin. Ohjaajan läsnäolo tuntui olevan välttämätöntä tapaamisissa ja onkin hyvä pohtia sitä, tuleeko ohjaajan olla osa vertaisryhmää, tässä tapauksessa isä vai onko ryhmä ammatillisesti ohjattu. Vertaisen ohjaajan löytyminen voi olla haastavaa, mutta sitä kautta itsekin isänä toimiva ohjaaja voi mahdollisesti paremmin luoda äitiä ja naista paremmin puitteita isyyden mahdollistumiselle tapaamisten aiheiden osalta. Mahdollisesti aiemmin itseäni pohdittanut isien aitous tapaamisissa voisi näin toimien olla suurempaa. Ammatillisen oh-

jaajan käyttäminen ryhmän ohjaajana tuo toimintaan erilaisuutta ja toisaalta erilaisen näkökulman. Ammatillisesti tarkasteltuna voi ohjaaja olla herkempi ryhmän isien palautteelle ja toiveille toiminnasta.

Isien vertaisryhmätoiminnan pilotoinnin yhtenä tavoitteista oli luoda pohja isien itse kokoamille tapaamisille. Isät ajattelivat lähes poikkeuksetta voivansa toimintaan vastaisuudessakin osallistua, mutta lopulta eivät ajatelleet itse voivansa tapaamisia järjestää. Fyysiset puitteet ja tarjoilu olivat eniten isiä mietityttäneitä asioita. Toiminnan satunnaisuus ja koolle kutsumisen haasteellisuus olivat myös esillä keskusteluissa isien kanssa. Itse ajattelen niin, että toimintaa järjestävän tahon pääasiallisena tavoitteena on kuitenkin tarjota juuri nuo isiä eniten mietityttäneet asiat.

Isyyden mahdollistaminen vertaisryhmätoiminnan avulla on mahdollista toteuttaa pienin resurssein ja kustannuksin, kun se järjestetään hyvin suunnitellusti. Isille, isyydelle ja isä-lapsisuhteelle toiminnalla on kiistatta isyyttä mahdollistavaa merkitystä.

LÄHTEET

Blomberg T. 2012. "Ollaan yhdessä isän kanssa" Ryhmä isille ja lapsille. AMK- opinäytetyö. Savonia ammattikorkeakoulu. Viitattu 4.11.2013

<http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/45192/Blomberg%20Teuvo.pdf?sequence=1>

Huttunen J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. Jyväskylä: PS-kustannus.

Innokylän www-sivut. Isän paikka –vertaisryhmän toimintamalli. Viitattu 19.11.2013

<https://www.innokyla.fi/web/malli211549>

Jalkanen A. 2007. Mukavia hetkiä äijäseurassa lasten ehdoilla. Osallistuminen isälapsitoimintaan ja sen merkitys isille ja perheille. Pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto: Kasvatustieteiden laitos. Viitattu 4.11.2013

https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18215/URN_NBN_fi_jyu-200803311308.pdf?sequence=1

Järvinen R. Nordlund A. & Taajamo T. 2006. Vertaisryhmän ohjaajakoulutus. Kouluttajan opas. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

Karhula M., Niskala H. 2011 Vertaisryhmätoiminta ensi kertaa isäksi tulleille. AMK-opinnäytetyö. Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu. Viitattu 4.11.2013

http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/37794/niskala_helina.pdf?sequence=1

Korhonen M. 1999. Isyyden muutos. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Lastensuojelulaki. 2007. L 13.4.2007/417muutoksineen.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Varsinais-Suomenpiirin www-sivut. Isä-hanke 2010-2013. Viitattu 4.11.2013

http://varsinaissuomenpiiri.mll.fi/tietoa_piirista/projektit/isa-hanke_2010-2013/

Pohjola P. & Koivisto J. 2013. Innokylän systeeminen innovaatiomalli. Viitattu 19.11.2013. <https://www.innokyla.fi/documents/10162/fef79043-c0bd-42bb-9f37-2109e1665f9a>

Rusanen E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Helsinki: Finn Lectura.

Sinkkonen J. 1998. Yhdessä isän kanssa. Helsinki: WSOY.

Spock B. 1998. Vanhemmuus. Helsinki: WSOY.

Terveyden ja hyvinvointilaitoksen www-sivut. Viitattu 17.1.2014.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/tyokalut/neuvontapalvelut/kehittaminen/toiminta/tuotteistus_mallinnus

Tuominen K. 1993. Benchmarking prosessiopas - opi ja kehitä kilpailijoita nopeammin. Helsinki: Metalliteollisuuden kustannus Oy.

Ylitalo P. 2011. Roolikartta vanhemmuuden, parisuhteen ja itsenäistymisen tueksi. Helsinki: Suomen kuntaliitto.

Anne Salonen ja Tapani Jokiranta neuvottelivat tulevan isäryhmän toimintasuunnitelmaa.

Harjavallan isille oma ryhmä

● **Tavoitteena on kannustaa isiä omaehtoiseen toimintaan.**

Piirjo Hainila

Harjavaltaisille alle 4-vuotiaiden lasten isiä kutsutaan tiistaina 13. marraskuuta Kalevan päiväkodille isien ja lasten ikkimaan tapahtumaan. Aikomukseksi on perustettu isäryhmä.

Idean pani alulle sosionomi Anne Salonen, kahden lapsen äiti. Hän toteuttaa ryhmän opinnäytetyönään ylempään AMK-tutkintoon. Kimmokkeen hän sai neuvolan järjestämästä äitien ja lasten ryhmän toiminnasta.

– Harjavallassa ei isille ole ollut minkäänlaista yhteistä toimintaa.

Hän kysyi mukaan Harjavallan päivähoitotoimin-

taa, ja kun varhaiskasvatusjohtaja Tapani Jokiranta lupasi tukensa, ryhmä päätettiin perustaa.

Isäryhmän on tarkoitus kokoontua 5 kertaa, kerran kuukaudessa marraskuusta alkaen. Luvassa on puolentoista tunnin verran mukavaa puuhailua ja ajankohtaista asiaakin. Salonen ja Jokiranta kutsuvat mukaan isiä ja lapsia, mutta jos lapsi jostain syystä ei pääse mukaan, isä voi tulla yksinkin.

– Tarkoitus ei ole pitää mitään kalvosulkeisia, vaan ensimmäisellä kerralla on luvassa lapsille tempurata ja aikuisille kahvitelua. Ryhmä on vertaistointia, jossa isät ja lapset voivat tutustua toisiinsa isiin ja lapsiin. Kokoontuminen on myös ajoitettu illansuuhun niin, että kotona on jo ehditty syödä ja sitten ehditään taas takaisin ilta-

le ja nukkumaan.

Seuraavilla kerroilla on luvassa ainakin Harjavallan Marttojen vehvelikestit sekä ensiapuasiana.

Kutsutun ryhmän on tarkoitus olla aikuna isien omille kokoontumisille, samaan tapaan kuin äidit ovat omatoimisesti kokoontuneet neuvolan järjestämien 4:n kerran jälkeen, Salonen sanoo. Hän toivoo myös, että samankaltainen hanke toteutetaan joskus myöhemminkin, kun nyt saadaan kokemuksia ryhmätoiminnasta.

Salosen ja Jokirannan mukaan pienten, alle 4-vuotiaiden lasten isät ovat sängen haasteellinen ryhmä. Heitä lienee Harjavallassa yli 100, mutta realistinen määrä ryhmään on noin 10.

– Jos joku kiinnostuu ryhmästä, muttei pääse en-

simmäisellä kerralla mukaan, niin myöhemminkin voi toki tulla. Myös sellaiset isät, joiden lapset eivät asu heidän luonaan, ovat tervetulleita.

Vastaavanlaisia isäryhmiä ei ole aivan Harjavallan naapurikunnissa, mutta muualla maassa sellaisia on. Valtakunnallinen isien järjestö on muun muassa Miessakit ry.

Tapani Jokiranta on työssään pannut merkille, että isien osuus esimerkiksi päiväkodin järjestämissä tilaisuuksissa on vähä.

– Isät ovat kiinnostuneita lastensa asioista ja heitä näkee paljon tässä, kun he tuovat ja hakevat lapsiaan päivähoitosta.

Jokirannan mielestä päiväkotitoimi on hyvä kokoontumispaikka, kun se illalla on tyhjillään.

Isäryhmän kokoontumi-

Koolla 5 kertaa

Harjavallan isäryhmä kokoontuu kaikkiaan 5 kertaa, ensimmäisen kerran tiistaina 13.11. kello 17.30–19.

Ryhmä on tarkoitettu alle 4-vuotiaiden lasten isille ja heidän lapsilleen.

Ryhmä kokoontuu Kalevan päiväkodissa. Ennakkoilmoittautumista ei tarvita.

seen ei tarvitse ilmoittautua, vaan mukaan voi tulla aivan vapaasti. Salonen ja Jokiranta sanovat, että ryhmä luo oman pelisääntönsä, kuten luottamuksellisuuden. Järjestäjät eivät kysele keneltäkään mitään, joten ryhmässä voi oman halunsa mukaan puhua asioistaan tai olla puhumatta.

Tapaamisessa 13.11.2012 isille annettu lomake ja esillä olleet kysymykset

Kysymykset palautekeskusteluun:

Oliko lapsilla kivaa?Oliko aika sopiva? Pituus? Kloaika muuten?

Saiko mitään irti??Miten temppurata??

Miten lasten mukanaolo??Mitä ens kerralla toisin?

Mikä oli hyvää?? Mikä huonoa???

Risuja ja ruusuja, sana on vapaa!

TAPAAMISESSA 11.12.2012 KERÄTTY PALAUTE

Onko kokoontumisten pituus 1,5 tuntia mielestäsi hyvä?

Kyllä

Ei, kokoontuminen on liian pitkä

Ei, kokoontuminen on liian lyhyt

Mikä olisi mielestäsi paras aika kokoontumisille?

Aamupäivä (arkipäivänä)

Iltapäivä (arkipäivänä)

Arki-ilta

Viikonloppu

Mikä olisi mielestäsi paras tiheys kokoontumisille?

Kerran viikossa

Kerran kahdessa viikossa

Kerran kuussa

Jokin muu, mikä? _____

Mikä oli tärkein syy sille, että osallistuit isäryhmään ensimmäisellä kerralla?

_____
_____

Mikä sai sinut tulemaan uudelleen?

_____
_____

Risut ja ruusut

_____
_____

TAPAAMISESSA 15.1.2013 KERÄTTY PALAUTE

Tuleeko tapaamisessa mielestäsi olla selkeä ohjelma?

Kyllä Ei

Onko tapaamisen ohjelmalla merkitystä sille saavutko tapaamiseen?

Kyllä Ei

Tulisiko mielestäsi kaikissa tapaamisissa olla paikalla oman alansa asiantuntija, joka jakaisi tietoa omasta lapseen liittyvästä erityisalueestaan? (esim. ensiapu, ravitsemus, kasvatus)

Kyllä Ei

Risut ja ruusut:

TAPAAMISESSA 12.2.2013 KERÄTTY PALAUTE

Oletko tutustunut sinulle entuudestaan tuntemattomiin isiin? (voit valita useammankin)

- En ole tutustunut entuudestaan tuntemattomiin isiin.
- Olen saanut uusia tuttavuuksia, tervehditään kun tavataan.
- Tapasimme vanhan kaverin kanssa uudelleen, saatamme tavata myös vapaa-aikana.
- Kaveri/kavereita on tullut siinä määrin tutuksi, että saatamme tavata myös vapaa aikana.
- Olen saanut uuden ystävän, tapaamme myös vapaa-aikana.
- Olen saanut useita uusia ystäviä, joita tavataan myös vapaa-aikana.

Osallistuisitko ryhmän tapaamiseen, jos joku kutsuisi sen uudelleen koolle?

	1	2	3	4	
en osallistuisi listuisin	☐	☐	☐	☐	osal-

Olisiko ryhmän koolle kutsuvalla taholla merkitystä osallistumiseesi?

	1	2	3	4	
ei merkitystä merkitys	☐	☐	☐	☐	suuri

Voisitko itse ajatella olevasi ryhmän koolle kutsuja?

- Kyllä   Ei

Olisitko osallistunut ryhmään, joka olisi toteutettu vain isille, ilman lasten mukanaoloa?

- Kyllä
- En,

Miksi lapsen tapaamisissa mukana olo on merkityksellistä?

Kerro omin sanoin mikä mielestäsi ryhmän tarkoitus on?

---

5. tapaaminen (Paloasema)

Mikä teki kyseisestä tapaamisesta sen mieluisimman?

Minkä kokonaisarvion annat toteutuneelle toiminnalle?

huono			hyvä
1	2	3	4

Mitä toiminnassa voisi vielä kehittää?

Ruusut&Risut:

Suurkiitos osallistumisestasi isäryhmään ja tunnollisesta vastaamisesta kerättyihin palautteisiin!

VANHEMMUUDEN ROOLIKARTTA®

Vanhemmuuden viisi keskeistä osa-aluetta

